बलेफी गाउँपालिका
आवधिक गाउँ विकास गुरुयोजना
आ.व २०७६/०७७ - २०८०/०८१

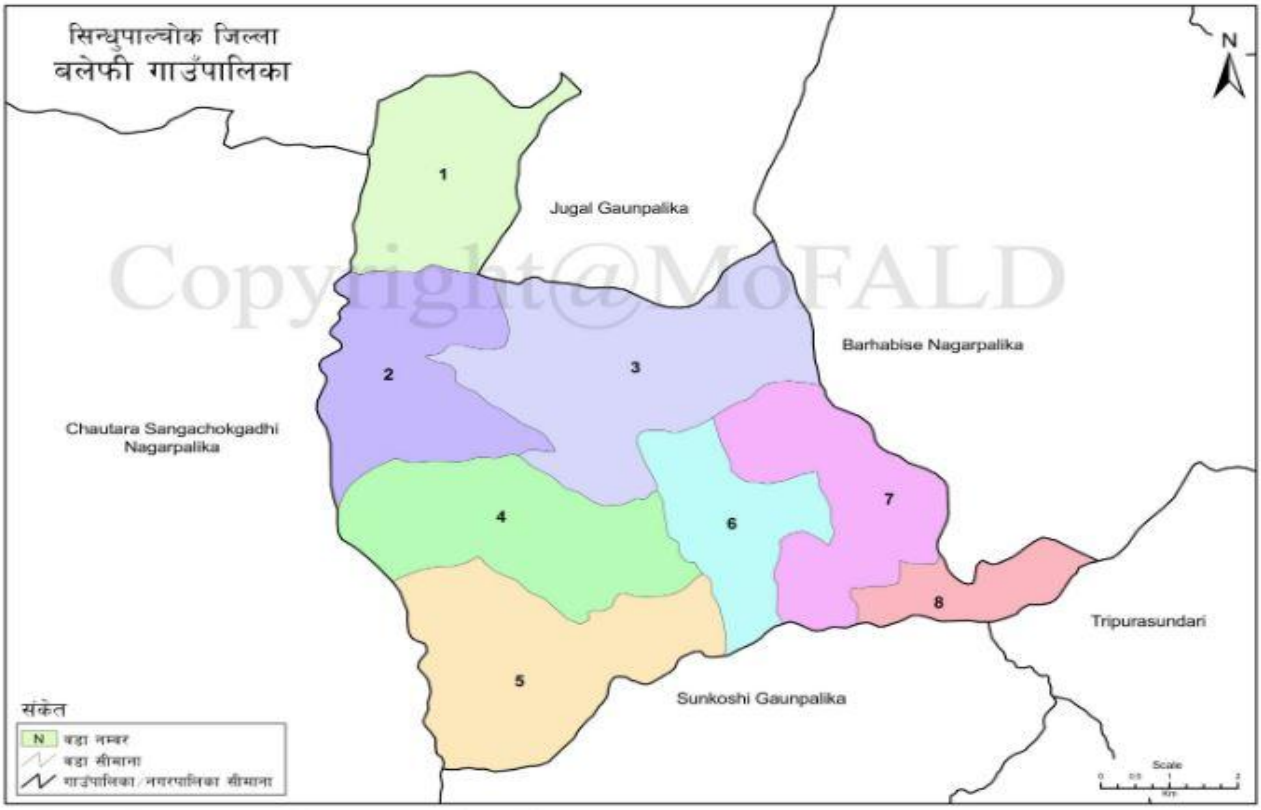

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

बलेफी, सिन्धुपाल्चोक, २०७६

आभार

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ ले स्थानीय तहलाई आ-आफ्नो क्षेत्रको वार्षिक, आवधिक तथा रणनीतिक र दीर्घकालिन योजनाहरू तयार गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । सो अनुसार गाउँपालिकाको रणनीतिक र आवधिक, एकीकृत एवं वार्षिक योजना तर्जुमा र नतिजा अनुगमनका लागि क्षेत्रगत स्थिति सहित गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारी आवश्यक हुन्छ । यस गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकास तथा सुशासनका क्षेत्रको विकासकालागि गाउँपालिकाभित्र संचालन गरिनु पर्ने कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुलाई व्यवस्थित एवं तर्कबद्ध ढंगबाट प्रस्तुती आवश्यक हुन्छ । यसैको परिमाण स्वरुप यस गाउँपालिकाको पाँच वर्षे आवधिक गाउँ विकास योजना तयार गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको समग्र नेतृत्व, राजनीतिक दलहरु, नीजि क्षेत्र तथा गाउँपालिकाका समग्र सरोकारवालाको सहभागितामा पाँच वर्षे आवधिक गाउँ विकास योजना तयार गरिएको हो जसले समग्र गाउँपालिकाको विकासमा मार्गदर्शन गर्ने विश्वास लिएको छु । गाउँपालिका एउटा स्थानीय सरकारको रुपमा स्थापित भै सकेको वर्तमान अवस्थामा यस गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र गर्नुपर्ने कार्यहरुको लागि आवश्यक नीति, रणनीति तथा कार्यक्रम र योजनाहरु तय गरिएको यस दस्तावेजले जनप्रतिनिधिहरुलाई मार्गदर्शन गरी आफ्नो लक्ष्यमा पुग्न सहयोग गर्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा, यस गाउँपालिकाको आवधिक गाउँ विकास योजना तयारीको कार्यमा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने परामर्शदाता संस्था र सोको तर्फबाट सहजीकरण गर्नुहुने परामर्शदाताहरुको परिश्रम र योगदानको कदर गर्दछु । यसका अतिरिक्त सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू, सरोकारवाला निकायहरू, गाउँपालिकाका कर्मचारीहरू तथा सामाजिक कार्यकर्ताहरुको योगदानको उच्च कदर गर्दै धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

धन्यवाद ।.....

केदार क्षेत्री
अध्यक्ष

विषय सूची

परिच्छेद एक ५

परिचय ५

१.१ पृष्ठभुमि ५
१.२ आवधिक योजना तर्जुमा गर्नुको औचित्य ६
१.३ उद्देश्य ७
१.४ कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था ७
१.५ कार्यक्षेत्रगत शर्त ८

परिच्छेद दुई ९

विधि तथा प्रकृया ९

२.१ आवधिक योजना निर्माणको आधार ९
२.१.१ सन्दर्भ सामग्रीको समिक्षा १०
२.१.२ बलेफी गाउँपालिकाका बहुसरोकारहरुसँग प्रारम्भिक छलफल ११
२.१.३ वस्तुस्थिति विश्लेषण ११
२.१.४ पालिका स्तरीय आवधिक योजना निर्माण कार्यशाला ११
२.१.५ सूचना / तथ्यांकको प्रशोधन, व्यबस्थापन, विश्लेषण तथा खाका प्रतिबेदन तयारी ११
२.१.६ प्रतिवेदनको प्रारम्भिक खाका तयारी तथा प्रमाणीकरण छलफल ११
२.१.७ अन्तिम प्रतिवेदन पेश १२
२.१.८ सिमा १२

परिच्छेद तीन १३

वस्तुस्थिति विश्लेषण १३

३.१ पृष्ठभुमि १३
३.२ क्षेत्रगत समस्या तथा सम्भावना विश्लेषण १३
३.२.१ आर्थिक क्षेत्र १४
३.२.२ सामाजिक क्षेत्र १८
३.२.३ पूर्वाधार विकास २७
३.२.४ वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन २९
३.२.५ संस्थागत विकास ३२

परिच्छेद चार ३५

दीर्घकालीन सोच तथा नीति कार्यक्रम ३५

४.१ गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच ..... भ्च्च्इ्ञ द्यइइपल्ल्ल लृत म्ँक्ष्लम्
४.२ निर्देशक सिद्धान्त ३५
४.३ लक्ष्य तथा उदेश्य ३५
४.४ तर्कबद्ध खाकामा आधारित नातिजमुलक बिस्लेषण ..... भ्च्च्इ्ञ द्यइइपल्ल्ल लृत म्ँक्ष्लम्
४.४.१ आर्थिक विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति ३८
४.४.२ सामाजिक विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति ४४
४.४.३ पूर्वाधार विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति ५३
४.४.४. वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनसँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति ५८
४.४.५ संस्थागत विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति ६२

परिच्छेद पाँच ६६

क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम र बजेट प्रक्षेपण ६६

५.१ क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम र अनुमानित बजेट ..... भ्च्ह्इच्ञ द्यइइपब्ब्ः ल्इत म्ँक्ष्लम्.

५.१.१ आर्थिक विकास..... ६७

५.१.२ सामाजिक विकास..... ७२

५ .१. ३ भौतिक तथा पूर्वाधार विकास..... ७८

५.१ .४ वन, वातावरण, तथा विपद व्यवस्थापन..... ८१

५.१.५ सुशासन तथा संस्थागत विकास..... ८३

५.२ क्षेत्रगत बजेट प्रक्षेपण ..... भ्च्ह्इच्ञ द्यइइपब्ब्ः ल्इत म्ँक्ष्लम्.

५.३ श्रोत परिचालनको शासकीय अवस्था..... ८७

५.४ अनुगमन तथा मुल्यांकन ८८

परिच्छेद एक
परिचय

१.१ पृष्टभुमि

दश बर्षे शसस्त्र द्वन्द्व, २०६२/६३ को लोकतान्त्रिक आन्दोलन तथा तत्पश्चातको मधेस आन्दोलनको जगमा स्थापित संघिय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रिक व्यवस्थाले परिकल्पना गरेको संघिय शासन व्यवस्थालाई मुर्तरुप दिन संविधानसभामार्फत घोषित नेपालको संविधानले सम्पूर्ण शासन व्यवस्थालाई सहकार्य, समन्वय र सहअस्तित्वको सिद्धान्तका आधारमा संघ प्रदेस र स्थानीय तह गरी तीन राजनीतिक तहमा विभाजन गरेको छ । यी तीन तहले नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधीनता, राष्ट्रिय हित, सर्वांगीण विकास, बहुदलीय प्रतिस्पर्धात्मक लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संघीय शासन प्रणाली, मानव अधिकार तथा मौलिक हक, कानूनी राज्य, शक्ति पृथकीकरण र नियन्त्रण तथा सन्तुलन, बहुलता र समानतामा आधारित समतामूलक समाज, समावेशी प्रतिनिधित्व र पहिचानको संरक्षण गर्ने कुराको प्रत्याभूति संविधानले नै गरेको छ[१] ।

अनुसूची-५ मा संघिय सरकारका ३५ वटा अधिकार सूची, अनुसूची-६ मा प्रदेशका (२१ वटा अधिकार सूची, अनुसूची-७ मा सङ्घ र प्रदेशका २५ वटा साझा अधिकार सूची, अनुसूची-८ मा स्थानीय तहका २२ वटा अधिकार र अनुसूची-९ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहका १५ वटा साझा अधिकार सूची निर्धारण गरी बर्तमान संविधानले तीनै तहमा अधिकार सम्पन्न सरकारको स्थापनाका लागि मार्ग प्रसस्त गरिदिएको छ ।

संविधानले प्रदान गरेको अधिकारका आधारमा बनेका संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारहरु आफैमा त्यस्ता शक्तिशाली तहहरु हुन जसले संबिधानको दायरा भित्र रही पूर्ण स्वायत्तताका साथ काम गर्ने क्षमता राख्छन् । तसर्थ राजनीतिक परिवर्तनको अपेक्षा बमोजिम भएको रुपान्तरणकारी परिर्वतनले समुदायको घरदैलोमा अधिकार मात्र पुऱ्याएको छैन स्थानीय तहका राजनीतिक व्यक्तित्वहरुलाई आफ्नो क्षेत्रमा विकास र सम्बृद्धि ल्याउन क्षमता प्रर्दशन गर्ने अवसर पनि प्रदान गरेको छ । बलियो इच्छा शक्ति र दीर्घकालिन सोचयुक्त राजनीतिक नेतृत्वहरुले आगामी ५ वर्ष भित्र आफ्नो गाउँपालिका तथा गाउँपालिकालाई सँच्चिकै नमुना बनाउन सक्ने अवसर पाएका छन् ।

स्थानीय सरकारले अव आ-आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रही कानुन बनाउने, नीति तथा योजना तयार गर्ने, वार्षिक बजेट बनाउने, आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको अनुमान मात्र होइन आफ्नै परिवेश सुहाउदो शिक्षा नीति, रोजगार नीति, पूर्वाधार नीति लगायतका महत्वपुर्ण नीतिहरु बनाएर तथा दीर्घकालिन योजनाहरु बनाएर कार्यान्वयनमा लैजान सक्छन, जसले उनीहरुको कामलाई उदाहरणीय बनाउन सक्छ ।

वैज्ञानिक र दुरदर्सी योजनाले मात्र सर्वाङ्गिण र दिगो विकासलाई अघि वढाउन सहयोग पुऱ्याउँछ । विना योजना सिमित स्रोत साधनवाट निर्दिष्ट लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू हासिल गर्न सकिँदैन । संविधानले गाउँपालिकालाई स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह गर्ने शक्तिशाली सरकारको रुपमा परिकल्पना गरेको छ । तसर्थ, सेवाको प्रभावकारितालाई गुणस्तरीय र चिरस्थायी वनाउन तथा गाउँपालिकाको सन्तुलित विकासलाई मुर्तरुप दिन एवम् विद्यमान विभिन्न प्रकृतिका समस्याहरूको दिगो र समयानुकूल समाधानको प्रयासलाई अगाडि वढाउन योजनाको आवश्यकता अपरिहार्य हुने गर्दछ ।

---

[१] नेपालको संविधान, २०७२

१.२ आवधिक योजना तर्जुमा गर्नुको औचित्य

संविधानको अनुसूचि ८ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा २४ वमोजिम स्थानीय सरकारहरुले आवश्यक पर्ने वार्षिक तथा आवधिक योजना, दीर्घकालील योजना, तथा रणनीतिक योजनाहरु निर्माण गरि लागु गर्न सक्ने कुरा उल्लेख छ । त्यसै गरी अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ले सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार गर्ने, मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने, आवश्यकताको प्रक्षेपण गर्ने, राजस्वको प्रक्षेपण तयार गर्ने वित्तिय अनुशासन कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था उल्लेख गरेको छ । स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा वजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ दफा ५.५.३ ले वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा (क) स्थानीय तहको आवधिक योजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र (ख) स्थानीय तहको खर्च संरचनालाई आधार वनाउनु पर्ने कुरा उल्लेख छ ।

संघिय सरकारले जारी गरेका ऐन तथा दिग्दर्शनहरुले स्थानीय सरकारको वजेट आवधिक योजनासँग र बार्षिक कार्यसम्पादनसँग जोडिनु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ भने स्थानीय सरकारले बनाउने वार्षिक योजनाहरु मध्यमकालिन खर्च संरचना र दीर्घकालिन रुपमा निर्माण गरिएका योजनाहरु भाग (अंश)को रुपमा रहनुपर्ने नीतिगत व्यवस्था छ । तसर्थ स्थानीय सरकारले मध्यकालिन खर्च संरचना लगायतका व्यवस्थाहरुको अन्तरवस्तुलाई सम्बोधन गर्नका लागि आवधिक गुरुयोजना वनाउन आवश्यक देखिन्छ ।

कुल ६१.६० बर्ग किमी क्षेत्रफल रहेको बलेफी गाउँपालिका प्राकृतिक, धार्मिक तथा सास्कृतिक सम्पदाका हिसावले सम्भावना बोकेको गाउँपालिका हो । करिव ४२ वर्ग किमी कृषियोग्य भूमि, १२ बर्ग किमी वनजंगल, तथा ०.७ वर्ग किमी जलक्षेत्रले ओघटेको यस गाउँपालिकाको दीगो विकासका लागि उपलब्ध साधन स्रोतको उच्चतम प्रयोग गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । त्यसका लागि गाउँपालिकाले "समावेशी दिगो विकासको माध्यमबाट वलेफी गाउँपालिकावासीमा सम्बृद्धि ल्याउने" समग्र उद्देश्यबाट प्रेरित हुदै समष्टिगत तथा क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरुलाई मुर्तरुप दिन "सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, पर्यटकीय लगायतका क्षेत्रको पहिचान गर्दै विकास र समृद्धिको माध्यमबाट रोजगारीका अबसर सृजना गरी गरिबी न्यूनिकरणमा टेवा पुऱ्याउने" लक्ष्य लिएको छ ।

त्यसै गरी गाउँपालिकाले "सफा, हरियाली बलेफी गाउँपालिका, सम्बृद्धि र दिगो विकास हाम्रो प्रतिबद्धता" को भावनाबाट गाउँपालिका क्षेत्रमा सञ्चालन गरिने आर्थिक, वातावरणीय पूर्वाधार वा सामाजिक बिकाससँग सम्बन्धित कुनै पनि कार्यक्रम वा परियोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा सञ्चालन व्यवस्थापन चरणहरुमा सामाजिक तथा वातावरणीय सन्तुलन तथा जोखिम संवेदनशिल भू–वनोट समेतलाई ध्यानमा राखी आयोजनाहरुको निर्माण गर्ने समष्टिगत कार्यनीति अवलम्वन गरेको छ[२] ।

उल्लिखित उद्देश्य, लक्ष्य र कार्यनीतिलाई मुर्तरुप दिन गाउँपालिकाको विकासमा नीजि, सहकारी र उपभोक्ता समितिहरुसँगको सहकार्यलाई घनिभुत बनाउने तथा उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानी प्रोत्साहित गर्ने, छिटो प्रतिफल दिने भौतिक पूर्वाधारको निर्माणमा जोड दिने, राजस्व परिचालनलाई जनमैत्री वनाउने, वातावरणीय पक्षसँग सम्बन्धित परियोजनाहरुलाई दीगो बनाउने, ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पुरातात्विक संरचनाहरुको संरक्षणमा जोड दिने, गुणस्तरिय शिक्षा, स्वास्थ्य, प्रजनन जस्ता पक्षहरुको सवलीकरणमा जोड दिने तथा संस्थागत विकासलाई प्रभावकारी वनाई सेवा प्रवाहलाई चुस्त वनाउने लागायतका विविध पक्षलाई नीति तथा कार्यक्रमले समेटेको छ ।

---

[२] बलेफी गाउँपालिका, नीति तथा कार्यक्रम, आ.व २०७५/७६

गाउँपालिकाले चाहेको उल्लिखित लक्ष्य पुरा गर्न एक बर्षको प्रयासले मात्र सम्भव हुदैन, तसर्थ यी लक्ष्यहरुलाई व्यवस्थित तथा चिरस्थाई रुपमा प्राप्त गर्न आवधिक योजनाको आवश्यक परेको हो ।

१.३ उद्देश्य

- गाउँपालिकाको वस्तुस्थिती तथा साधन श्रोतको विश्लेषण गरी स्थानीय सरकारको मूल्य मान्यता तथा स्थानीय आवश्यकताका आधारमा गाउँपालिकाको विकासको खाँका कोर्ने
- गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, निर्देशक सिद्धान्त, लक्ष्य, रणनीति र प्राथमिकता निर्धारण गर्ने
- गाउँपालिकाले अंगिकार गरेको नीति तथा कार्यक्रम, दीर्घकालीन सोच, लक्ष तथा क्षेत्रगत उद्देश्यलाई मुर्तरुप दिनसक्ने कार्यनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमहरू तय गर्ने

१.४ कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था

नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनमा स्थानीय स्तरका आवधिक योजना र बार्षिक योजना तथा बजेट स्वीकृती सम्बन्धी कार्यलाई स्थानीय तहको कार्यसूचीमा सूचीकृत गरेको छ । स्थानीय शासन सञ्चालनसम्बन्धी संघीय कानून, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ६ को दफा २४ को उपदफा १ अनुसार नगर/गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रको भित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, बार्षिक र विषय क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस प्रकार योजना बनाउँदा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा प्रक्रियासँग अनुकुल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद् व्यवस्थापन, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

यसका अतिरिक्त स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले योजना बनाउँदा देहायअनुसार गर्नु पर्ने समेत व्यवस्था गरेको छ ।

- योजना बनाउँदा मध्यम तथा दीर्घकालिन प्रकृतिका आयोजनाहरुको सूचीसमेत तयार गर्नु पर्ने,
- योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय बृद्धीजिवि, विषयविज्ञ, अनुभवी, पेशाविद्, सीमान्तकृत तथा लोपोन्मुख समुदाय, महिला, बालबालिका, दलित, युवा, अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक लगायतका सरोकारवालाको अधिकतम सहभागिता गराउनु पर्ने,
- योजना तर्जुमा गर्दा आयोजनाहरुको संभाव्यता अध्ययनको आधारमा स्रोत साधनको पूर्वानूमान, आयोजनाको प्राथमिकता निर्धारण, योजना कार्यान्वयन तालिका र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना समेत तयार गर्नु पर्ने,
- नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारले विशेष कार्यक्रमका लागि अनुदान प्रदान गरी कार्यान्वयन प्रक्रिया निर्धारण गरेकोमा गाउँपालिका तथा गाउँपालिका ले सोही प्रक्रिया बमोजिम सो कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नु पर्ने,
- नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको संयुक्त लगानी वा सार्वजनिक निजी साझेदारीमा संभाव्य आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने
- संघीय र प्रदेशस्तरको आयोजना कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र सहयोग गर्नु पर्ने
- स्थानीयस्तरका विकास आयोजनाहरुको आवश्यक अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रभाव मूल्याङ्कनको कार्य गर्ने
- गैर सरकारी संस्था, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था र सामुदायिक संस्थाले स्थानीय सरकारसँग समन्वयमा रही कार्य गर्नु पर्ने र आफ्नो बार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेट स्थानीय सरकारको बार्षिक बजेट तथा

कार्यक्रममा समावेश गराउनु पर्ने एवं स्थानीय तहले तोकेको संयुक्त अनुगमन तथा प्रगति प्रतिवेदन प्रणाली अपनाउनु पर्ने

- नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र कुनै पनि अन्तरराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले स्थानीय तहसँग समन्वयमा कार्य गर्नु पर्ने

संवैधानिक दायित्व तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन सम्बन्धी संघीय कानूनका अतिरिक्त स्थानीय तहको आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा देहायअनुसार कानूनी तथा नीतिगत दस्तावेजहरुलाई आधार लिइएको छ :

- दिगो विकासका लक्ष्यहरू
- राष्ट्रिय भूउपयोग नीति, २०६९
- विषयगत ऐन तथा नीतिहरू
- नेपाल पक्ष भएका सन्धी सम्झौताहरु
- राष्ट्रिय योजना आयोगबाट जारी राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका
- राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा जिल्लास्तरीय विषयगत गुरुयोजनाहरू

१.५ कार्यक्षेत्रगत शर्त

१. बलेफी गाउँपालिकाको समग्र विकासका चुनौती र अवसरको अध्ययन गर्ने,

२. बलेफी गाउँपालिकाको योजनाको खाँका तयार पार्ने

३. समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य तथा खाँका तयार पार्ने

४. गाउँपालिकाले लिने समष्टिगत नीति तयार पार्ने

५. सार्वजनिक, निजी, र सहकारी साझेदारी

६. गाउँपालिकाको आर्थिक क्षेत्रको पहिचान

७ गाउँपालिकाको सामाजिक क्षेत्रको पहिचान

८. गाउँपालिकाको पूर्वाधार क्षेत्रको पहिचान

९. गाउँपालिकाको संस्थागत विकास, लोकतन्त्र र सुशासनको अवस्था

१०. गाउँपालिकाका अन्तरसम्वन्धित विषयहरु

११. योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, र अनुगमन तथा मुल्यांकन

परिच्छेद दुई
विधि तथा प्रकृया

२.१ आवधिक योजना निर्माणको आधार

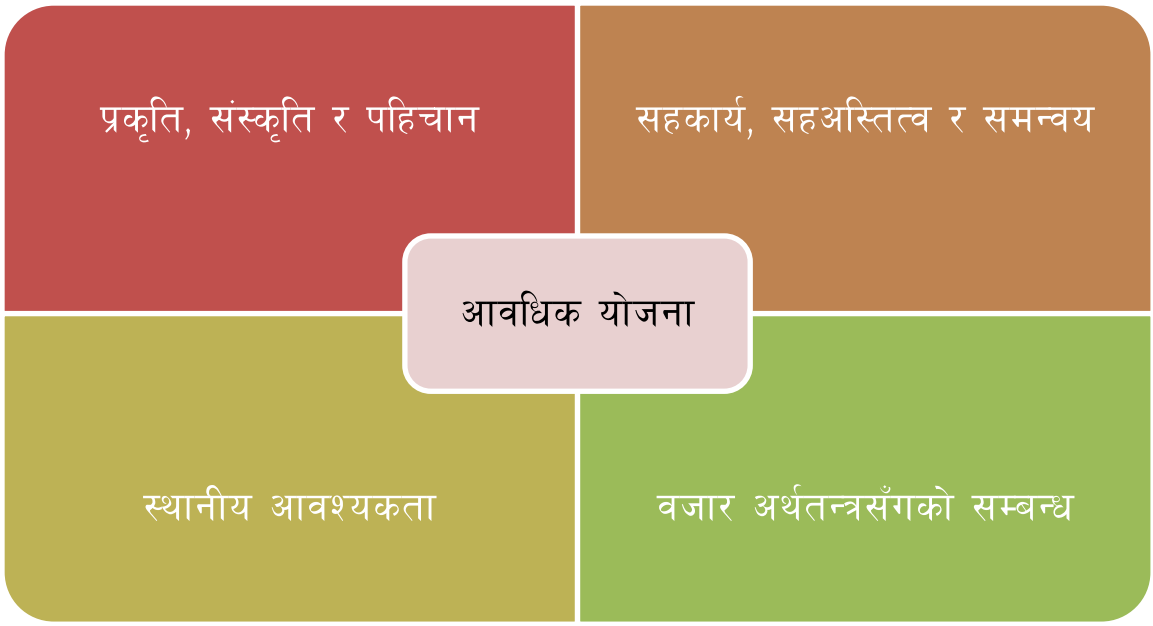

प्रकृति र संस्कृति समाजका पहिचान हुन जहाँ मानविय शिल्पी हातको सकारात्मक, कलात्मक र सिर्जनात्मक प्रयोगले दुरगामी योजना निर्माणमा योगदान गर्ने गर्छ । प्रकृति पद्धत्त श्रोत साधनहरु निशुल्क प्राप्त सामाजिक सम्पत्ति हुन । संस्कृति परापुर्वकाल देखि समाज र मानवलाई अनुशासन, कर्तव्य, जिम्मेवारी र संस्कारमा डोहोऱ्याउन बनाईएको अलिखित तथा अव्यक्त कानुन हो । प्रकृति र संस्कृतिका सकारात्मक र सुन्दर पक्षहरुको कलात्मक प्रयोगले सम्बन्धित क्षेत्रको पहिचानलाई उजागर गर्न सहयोग पुऱ्याउछ । पहिचान समाजको मार्गदर्शक हो जसका आधारमा गरिएको विकासमा सामाजिक अपनत्वको भाव झल्कन्छ ।

सामाजिक तथा आर्थिक विकाससँगसँगै जोडिएर आउने अर्को विषयवस्तु भनेको द्वन्द्व हो । विकास सबैको आवश्यकता हुदाहुदै पनि सामाजिक अन्तर्यलाई नबुझी गरिएको विकासले द्वन्द्वको अवस्था निम्त्याउन सक्ने सम्भावना पनि उत्तिकै हुन्छ । तसर्थ योजनाबद्ध विकासले सामाजिक द्वन्द्व व्यवस्थापनमा पनि उत्तिकै ध्यान पुऱ्याउनु आवश्यक छ । संघिय संरचनाको एउटा महत्वपूर्ण पक्ष भनेकै तीन तहका सरकारवीच सहमती, सहकार्य र सहअस्तित्वको सम्बन्ध हो जुन दीर्घकालीन रुपमा एक आपसमा हुन सक्ने द्वन्द्व[३] को निरुपण गर्दै समतामुलक विकासको बाटो बनाउन सहायक सिद्ध हुनसक्छ ।

[3] स्रोत बाँडफाड, अधिकार बाँडफाँड, तथा अन्य प्रकृतिका द्वन्द्व ।

विकासको पूर्व सर्त यसले कुन हदसम्म स्थानीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न सक्छ भन्ने कुरामा निर्भर गर्छ । बलेफी गाउँपालिका प्रचुर सम्भावना हुदाहुदै पनि अपेक्षाकृत रुपमा अधिबढ्न नसकिरहेको गाउँपालिका हो । तसर्थ आवधिक योजनाले ती स्थानीय सम्भावनाहरुको पहिचन र उत्पादनशील प्रयोगमा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने हुन्छ ।

उदारीकरण, नीजिकरण र बजार प्रतिस्पर्धामा आधारित आजको विश्व, अनि त्यसैवाट निर्देशित नेपाल सरकारको नीतिवाट यो गाउँपालिका अछुतो रहने कुरै भएन । तसर्थ प्रतिष्पर्धी बजार अर्थतन्त्रको मागदर्शक सिद्धान्तका आधारमा प्रस्तावित आवधिक योजनाको निर्माण गरिएको छ । यसले बलेफी गाउँपालिकाको विकास, उत्पादन, उद्यमशीलता, रोजगारी जस्ता विषयवस्तुलाई आन्तरिक वजारको माग र आवश्यकता बमोजिम अघि बढाउन सहयोग गर्ने छ । माथि उल्लेखित चार खम्बे सैद्धान्तिक अवधारणाका आधारमा यस गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ ।

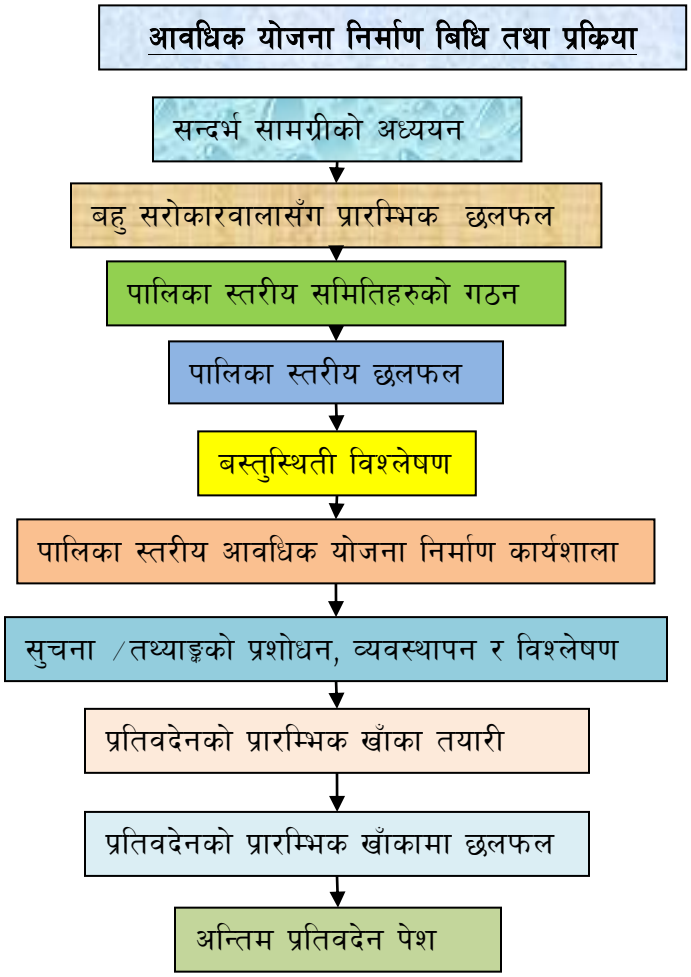

२.१.१ सन्दर्भ सामग्रीको समिक्षा

आवधिक योजना तर्जुमाका लागि बलेफी गाउँपालिकासँग सम्बन्धित अभिलेख, तथा उपलब्ध लेख रचना वा सम्बन्धित साहित्यहरुको डेस्क अध्ययन गरी यस गाउँपालिको आर्थिक, सामाजिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक, प्राकृतिक लगायतका सम्भावनाका विविध पक्षको समीक्षा गरियो । यसका अतिरिक्त बलेफी गाउँपालिकाको समग्र सम्भावना तथा चुनौतीका क्षेत्रको विश्लेषणका साथै नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, राष्ट्रिय

प्राकृतिक श्रोत तथा वित्तिय आयोग अन्तरगतका ऐन, कानून तथा निर्देशिका, प्रदेश सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, बलेफी गाउँपलिकासँग सिमाना जोडिएका स्थानीय सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, राष्ट्रिय योजना आयोग अन्तरगतका आवधिक योजना निर्माण निर्देशिका, अन्य सम्बन्धित स्रोत सामग्रीको अध्ययन गरियो । यी अध्ययनहरुको आधारमा बलेफी गाउँपालिकाले अंगिकार गर्नुपर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरुको विश्लेषण गरियो ।

२.१.२ बलेफी गाउँपालिकाका बहुसरोकारहरुसँग प्रारम्भिक छलफल

प्रारम्भिक चरणमा गाउँकार्यपालिका कार्यालयको सहयोगमा गाउँपालिका स्थित बहुसरोकारवालाहरुसँग आवधिक योजना निर्माणको सैद्धन्तिक पक्षलाई समेटेर प्रारम्भिक तहको दुई दिने छलफल गरियो । गाउँपालिकाका सरोकारवाला (निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, स्थानीय जानकार, संस्थाका प्रतिनिधि, शिक्षक आदि) को सहभागितामा भएको उक्त छलफलमा संघिय संरचना अन्तरगत स्थापित स्थानीय सरकारहरुले अवलम्बन गर्नुपर्ने योजनाबद्ध विकासको आवश्यकताको बारेमा छलफल भयो । साथै आवधिक योजना निर्माणमा सवै समुदायको समान, समतामुलक तथा समानुपातिक प्रतिनिधित्वका लागि पालिका स्तरीय समितिहरु गठन गरियो । जस अन्तरगत गा.पा अध्यक्षको अध्यक्षतामा मुल समिति गठन निर्माण गरियो भने विषयगत समितिका अध्यक्षहरुको अध्यक्षतामा विषयगत समितिहरु गठन गरिए । यी समितिहरु गठनको मुख्य उद्देश्य आवधिक योजना निर्माण प्रक्रियामा सम्बन्धित सबैको अपनत्व सहितको सहभागिता जुटाउनु रहेको थियो ।

२.१.३ वस्तुस्थिति विश्लेषण

तथ्यमा आधारित योजनाले मात्र गाउँपालिकाको सोच र लक्ष्यलाई दिशाबोध गर्न सक्ने भएकाले पालिका स्तरीय समितिहरुको गठन सँगसँगै गाउँपलिकाको वस्तुस्थिती विश्लेषणको कार्यलाई पनि अघि बढाईयो । वस्तुस्थिती विश्लेषणको मुख्य उद्देश्य गाउँपालिकाको विविध क्षेत्रको धरातलीय यथार्थको जानकारी लिनु थियो ।

२.१.४ पालिका स्तरीय आवधिक योजना निर्माण कार्यशाला

प्रारम्भिक चरणमा आवधिक योजना निर्माण प्रयोजनार्थ गठन गरिएका मुल तथा विषयगत समितिहरुसँगको छलफलबाट बलेफी गाउँपालिकाका आर्थिक, सामाजिक, सास्कृतिक, पुरातात्विक, ऐतिहासिक, प्राविधिक, भौगोलिक, मानविय र प्राकृतिक श्रोतको वर्तमान अवस्थाको आँकलन गरियो । तीन दिवसीय उक्त कार्यशालाको पहिलो दिन वस्तुस्थितीको विश्लेषणका साथै गाउँपालिकाको अवसर, चुनौती, तथा रणनीतिक उपायहरुको बारेमा समूह कार्य सहित छलफल तथा अन्तरक्रिया गरियो । दोस्रो दिन विषयगत समितिहरुको सकृय सहभागितामा गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच, समष्टिगत लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्माणको कार्य गरियो भने तेस्रो दिन समूहकार्यको माध्यमबाट गाउँपालिकाले तय गरेको लक्ष्य बमोजिम नीति, क्षेत्रगत उद्देश्य, तथा तदअनूरुपका प्रमूख कार्यक्रमहरुको तय गर्ने कार्य गरियो ।

२.१.५ सूचना / तथ्यांकको प्रशोधन, व्यबस्थापन, विश्लेषण तथा खाका प्रतिवेदनको तयारी

वस्तुस्थिती विश्लेषण तथा आवधिक योजना निर्माण कार्यशालाबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको व्यवस्थापन तथा विश्लेषण योजना निर्माणको सैद्धान्तिक अवधारणाका आधारमा तयार गरि आवधिक योजनाको खाँका प्रतिवेदन तयार गरियो ।

२.१.६ प्रतिवेदनको प्रारम्भिक खाका तयारी तथा प्रमाणीकरण छलफल

माथि उल्लिखित अध्ययनका सम्पूर्ण क्रियाकलापहरु पुरा गरी आवधिक योजना सम्बन्धी प्रारम्भिक खाँका तयार पारियो । तयार पारिएको प्रारम्भिक खाँकाको प्रमाणीकरणका लागि बलेफी गाउँपालिकाका सम्वन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा प्रतिवेदन प्रमाणीकरण गोष्ठीको आयोजना गरियो । प्रमाणीकरण गोष्ठीमा गाउँपालिकाको आवधिक

योजनामा समाबेश हुने सम्पुर्ण विषयवस्तु तथा अध्ययनको सम्पूर्ण प्रारुप प्रस्तुत गरि सरोकारवालाबाट प्राप्त सुझावलाई संग्रहित गरियो ।

२.१.७ अन्तिम प्रतिवेदन पेश

गाउँपालिकाको सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा विषयविज्ञको सुझाव र परामर्शका आधारमा तयार पारिएको यस योजनाको मस्यौदालाई गाउँकार्यपालिका तथा गाउँपालिकाका सरोकारवाला माझ प्रस्तुत गरी छलफल तथा सुझाव प्राप्त गरियो साथै प्राप्त सुझावलाई आवस्यक सम्बोधन गरी अन्तिम प्रतिवेदन गाउँपालिकामा पेश गरियो ।

२.१.८ सिमा

आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा यस गाउँपालिकाको पुनर्गठन भौगोलिक क्षेत्र र वडा विभाजन अनुसारको एकीकृत तथ्याङ्क प्राप्त नभइसकेको अवस्थामा प्रथम चरणमा वस्तुगत पार्श्वचित्र वनाउने प्रक्रियालाई अगाडि वढाईएको थियो । वस्तुगत पार्श्वचित्र घरधुरी सर्वेक्षणका आधारमा गरिएको थियो भने योजना तर्जुमाका लागि आवश्यक पर्ने अन्य सुचनाहरु जिल्ला तथा राष्ट्रियस्तरमा रहेका तथ्याङ्क तथा गाउँपालिका पदाधिकारी र स्थानीय समुदायसँगको छलफलका आधारमा आवश्यक तथ्याङ्कहरू संकलन गरिएको छ । त्यसैगरी यस गाउँपालिकामा प्राप्त हुने गरेको वार्षिक बजेट, विगतको बजेट वृद्धि र पछिल्लो परिवेशलाई मध्यनजर गरी सम्भावित बजेटको आँकलन गरिएको हुँदा योजना तर्जुमाका दृष्टिले अनुमानित बजेट धेरै हदसम्म यथार्थपरक रहने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

परिच्छेद तीन
वस्तुस्थिति विश्लेषण

३.१ पृष्टभुमि

प्रदेश न. ३ सिन्धुपाल्चोक जिल्लामा अवस्थित बलेफी गाउँपालिका साविकका जलविरे, फुल्पिङकोट, फुल्पिङडाँडा र मांखा गरी ४ वटा गाविसहरु समेटी स्थापना भएको हो । कुल क्षेत्रफल ६१.६० वर्ग कि.मी. तथा समुद्र सतहवाट ९०० मी[४] उचाईमा रहेको यो गाउँपालिकाको कुल २३६६८ जनसंख्या रहेको छ भने यहाँ विभिन्न भाषाभाषी तथा जातजातीको वसोवास रहेको छ । पूर्वमा जुरे पहिरो/बाह्रबिसे नगरपालिका पश्चिममा ब्रम्हायणी नदी/चौतारा साँगाचाकगढी नगरपालिका उत्तरमा जुगल गाउँपालिका र दक्षिणमा सुनकोशी नदि/सुनकोशी गाउँपालिकाले घेरिएको यो गाउँपालिका कृषि पर्यटनको प्रचुर सम्भावना भएको गाउँपालिका हो । तालिका १ मा गाउँपालिकाको जनसंख्या वितरणलाई प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १ जनसंख्या वितरणको अवस्था

वडा नं	घरधुरी	पुरुष	महिला	तेस्रो लिंङ्गी	जम्मा जनसंख्या
१	८४२	१७६५	१८५८		३६२३
२	४५१	९४४	१०१६	१	१९६१
३	८१७	१४७३	१६६७	१	३१४१
४	७३०	१५११	१५६७		३०७८
५	६७९	१४०१	१५४४		२९४५
६	७९०	१४९६	१७४६		३२४२
७	९४२	१७३७	१८०७	१	३५४५
८	६९७	१००३	११३०		२१३३
जम्मा	**५९४८**	**११३३०**	**१२३३५**	**३**	**२३६६८**

स्रोतः घरधुरी सर्वेक्षण, बलेफी गाउँपालिका, २०७५

कुल जनसंख्या २३६६८ रहेको यस गाउँपालिकामा पुरुषको कुल जनसंख्या ११३३० र महिलाको कुल जनसंख्या १२३३५ रहेको छ । उमेरको आधारमा जनसंख्या तथ्याङ्कलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी जनसंख्या २०-२४ वर्ष उमेर समुहका मानिसहरु २५७२ रहेका छन् जसमा पुरुष जनसंख्या १०९५ र महिला जनसंख्या १४७७ रहेको पाइएको छ । त्यसैगरी मासिक रुपमा औषत रु १००० भन्दा कम कमाउनेको परिवार संख्या ५४७७ रहेको देखिन्छ भने १००० देखि २००० सम्म आम्दानी गर्नेको संख्या ७८ रहेको छ । समग्रमा बलेफी गाँउपालिकाको २०० घरपरिवारको मासिक आम्दानी २५००० भन्दा बढी रहेको छ ।

३.२ क्षेत्रगत समस्या तथा सम्भावना विश्लेषण

२०७५ कार्तिक १९ तथा माघ १० र ११ गते भएको प्रारम्भिक तथा बिषयगत कार्यशाला गोष्ठीमा वलेफी गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमाका लागि गरिएको बृहत छलफल, समस्या विश्लेषण, तथा दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीतिको व्यवस्थित तथा तर्कवद्ध स्वरुपलाई क्रमिक रुपमा पछिल्ला अनुच्छेदहरुमा

[4] गाउँपालिका कार्यालय रहेको स्थान

प्रस्तुत गरिएको छ भने समग्र आवधिक योजना तर्जुमाका लागि विषयगत समितिहरुले तयार पारेको समस्या तथा सम्भावना विश्लेषणलाई क्षेत्रगतरुपमा तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.२.१ आर्थिक क्षेत्र

आवधिक योजना तर्जुमा कार्यशालामा आर्थिक विकास समितिले गाउँपालिकाका समग्र आर्थिक क्षेत्रको समस्या, अन्तरनिहित कारणहरु तथा समस्या समाधानका रणनीतिक उपायहरुका वारेमा गहन छलफल गरेको थियो जसको सार रुप देहाय बमोजिम रहेको छ ।

समस्या विश्लेषण

समस्या	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
कृषि तथा सिंचाई		
कृषि वजारको अभाव	● उन्नत कृषि विउ तथा प्रविधिको अभाव ● कृषि पेशामा समुदायको आर्कषण नहुनु ● स्थानीय स्तरमा हाट बजारहरु संचालनमा नआउनु ● अन्न तथा तरकारी संकलन केन्द्र तथा भण्डारणको अभाव, ● यातायात तथा ढुवानीको सुविधा नहुनु	● साप्ताहिक हाट वजार, संकलन केन्द्र तथा उपयूक्त भण्डारण र ढुवानीको व्यवस्था गर्ने
सिंचाई सुविधाको अभाव	● सिंचाईको सुविधाका लागी प्रयाप्त स्रोतको व्यवस्था नहुनु ● निर्माण भएका योजनाहरुको समयोचित मर्मत संभार हुन नसक्नु ● सिंचाई प्रविधिको विकास नहुनु	● निर्माण भएका योजनाको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने, ● श्रोत र अन्य प्रविधिको विकास गर्ने ● उच्च पहाडी भेगमा (Rainfall Collection Chamber) बर्षातको पानी संकलन कृत्रिम पोखरी निर्माण गर्नपर्ने ● बहुउपयोगी रुपमा जल व्यवस्थापन गर्ने, प्रकृतिक पोखरीलाई संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्ने, पोखरी निर्माण गर्नुपर्ने
दक्ष जनशक्तिको कमी	● समयानुकूल जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि सम्वन्धी गतिविधि संचालन नहुनु । ● जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि सम्वन्धी सरकारी नीति संचालनमा नआउनु ● उत्पादित जनशक्ति प्रतिष्पर्धात्मक रुपमा वजारमा आउन नसक्नु ● दक्षता र सिपको प्रयोग गरि कृषि उत्पादन गर्नलाई प्रशासनिक वातावरण सहज नहुनु ।	● सरकारी तथा निजि क्षेत्रको समन्वयमा दक्ष जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने
कृषि उत्पादनमा ह्रास	● पर्य्याप्त मात्रामा मल तथा उन्नत विउविजनको उपलब्ध नहुनु, ● सुफत मुल्य मल तथा विउ नपाउनु, ● वाली विविधिकरण नहुनु ● ` हावापानी सुहाउदा विउ उपलब्ध नहुनु	● स्थानीय स्तरमै कृषक समुह सहकारी माध्यमबाट विउ उत्पादन गर्नुपर्ने ● विउ उत्पादनमा अनुदानको व्यवस्था हुनुपर्ने ● स्थान अनुसारको कृषि वालीको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी उत्पादन वृद्धि गर्ने ● धरातलीय हावापानी सुहाउदो विउबिजनको खोजी गरी सिफारिस गर्ने
फलफुल उत्पादन न्यून	● फलफुल उत्पादनका क्षेत्रहरुमा रोग फैलिनु ● विशेषज्ञ सेवाको कमी	● स्थानीय स्तरमै निजि नर्सरी स्थापना गर्नुपर्ने ● व्यवशायिक फलफुल वगैचा रोपण गर्नुपर्ने

समस्या	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
	• स्थानीय स्तरमा श्रोतकेन्द्र नभएर विरुवा उपलब्ध नहुनु	• श्रोत केन्द्रको स्थापना
कृषि पेशामा व्यवसायिकरण नभएको	• अगुवा कृषकको कमी • व्यवस्थित वजारको कमि हुनु • कृषकहरुको पूजि वजारमा पहुंच कमि हुनु • कृषि पेशामा व्यवशायीकता नअपनाउनु	• अगुवा कृषकको माध्यमबाट कृषकलाई दक्ष बनाउनु • सहुलियत दरमा लगानी प्रवाह गर्ने
विउ, मल तथा उन्नत प्रविधिको अभाव	• समयमा मल विउ नपाउनु • कृषि पेशालाई प्राथमिकिकरणमा नपार्नु • भण्डारण तथा प्रशोधनको व्यवस्था नहुनु	• विउ उत्पादन कृषक समुह सहकारीको विकास गर्नु • भण्डार तथा प्रशोधन ल्पान्टको व्यवस्था
खाद्यान्नको उत्पादन न्युन हुने गरेको	• उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा कमी • सुरक्षित भण्डारणको अभाव • वितरण प्रणालीमा असमानता र पहुँचमा कमी	• वैज्ञानिक कृषि प्रणालीको व्यवस्था गर्ने • सुरक्षित भण्डारको व्यवस्था गर्नुपर्ने • सुलभ खाद्यान्नको व्यवस्था तथा वितरण प्रणलीमा एकरुपता हुनुपर्ने • गुणस्तरिय र स्थानीय उत्पादित खाद्यान्नको संकलन, भण्डारण तथा सुलभ वितरणको व्यवस्था हुनुपर्ने
पशुपालन		
उन्नत पशुपालन प्रणालीमा कमी	• आर्थिक अभाव • जनचेतनाको कमी • परम्परागत पशुपालन प्रणाली	• सुपथ व्याजदरमा ऋण सुविधा पाउने व्यवस्था • आधुनिक पशुपालन प्रविधिको व्यवस्था • उन्नत पशुपालन तिर उन्मुख
पशु आहाराको कमी	• उन्नत घाँस खेती नगरिनु • चरन क्षेत्र तथा सन्तुलित आहारको व्यवस्थापन नहुनु	• उन्नत घाँस खेती गर्ने • चरन क्षेत्र तथा आहार समुचित व्यवस्थापन गरिनु पर्ने
पशु स्वास्थ्य	• विभिन्न रोगहरुको संक्रमण	• पशु स्वास्थ्य कर्मीको कमी • बृहत खोप कार्यक्रम संचालन हुनु पर्ने
उद्योग		
उद्योग स्थापना नहुनु	• स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको पहिचान नहुनु • लगानी तथा वजारको अभाव	• स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग स्थापना गर्नु पर्ने
घरेलु तथा साना उद्योग स्थापना नभएको	• उपयुक्त प्रविधि तथा मेशनरी वारे ज्ञान नहुनु • उद्यमशिलताको तथा दक्ष जनशक्तिको अभाव	• दक्ष जनशक्तिको उपलब्धता र लगानीको उपयूक्त वातावरण तयार गर्नुपर्ने
मझौला तथा ठुला उद्योगको स्थापना नभएको	• युवा जनशक्ती पलायन हुनु • आर्थिक लगानीका वित्तिय संस्थाहरुको अभाव • विद्यमान वित्तिय संस्थाहरुवाट उद्योग क्षेत्रको लगानी नगर्नु	• स्थानीय युवाहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने • स्थानीय कच्चा पदार्थ संग सम्वन्धित शिप ज्ञान प्रदान गर्न तालिमको व्यवस्था गर्नु पर्ने • आधुनिक मेशिन उपकरण सहजरुपमा उपलव्ध हुनु पर्ने • वित्तिय संस्थाहरु मार्फत उद्योगमा लगानी अभिवृद्धी
पर्यटन		

समस्या	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
सम्भावित पर्यटन क्षेत्रको अभाव	पर्यटन क्षेत्रको पहिचान नहुनु	• पर्यटन क्षेत्रको विकास • पर्यटन क्षेत्रमा पूर्वाधार विकास • होटेल व्यवस्थापन र सम्भाव्यता अध्ययन
प्रचार प्रसारको कमी तथा संरक्षणको अभाव	सम्वन्धित तहको ध्यान नजानु	प्रचार प्रसार गर्ने
सहकारी		
समुदाय स्तरमा प्रयाप्त सहकारी स्थापना नभएको	• सहकारी सम्वन्धी जनचेतना नहुनु • सहकारीमा अनुदानको अभाव • स्थापित सहकारी बजार केन्द्रित हुनु	• सहकारी नीतिलाई एकिकृत गरी नियमित अनुगमनको व्यवस्था गर्नु पर्ने • स्रोत साधनको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
	• व्यवस्थापन भन्दा वजार क्षेत्रको लगानीमा मात्र आकर्षित हुनु • नाफामुखी उद्देश्यबाट मात्र मुखरित हुनु	• गाउँ केन्द्रित तथा उत्पादन मुखी हुनु पर्ने
बाणिज्य, व्यापार सेवा		
स्थानीय उत्पादनमा वजारको पहुच नभएको	बर्षैभरी सबै उत्पादन क्षेत्रमा यातायात संचालन नहुनु	• सडकको स्तरोन्नती
	संकलन तथा सुरक्षित भण्डारणको व्यवस्था नहुन	• संकलन तथा भण्डारण केन्द्रको स्थापना
स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापना नहुनु	स्थानीय कच्चा पदार्थको पहिचान नहुनु	• स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग स्थापना हुनुपर्ने

सम्भावना विश्लेषण

कृषि तथा पशुपालन		
प्रमुख सम्भावना तथा अवसरहरू	**आधारहरु**	**प्रतिफलहरु**
शितोष्ण फलफुल खेतीको विस्तार गर्न सकिने (सुन्तला)	• उपयूक्त हावापानी, माग अनुसारको आपुर्ति ।	• आर्थिक स्थितिमा सुधार • वातावरण तथा भु संरक्षणमा सहयोग
आलु तथा अदुवा खेतीको क्षेत्र बिस्तार गर्न सकिने ।	• उपयूक्त हावापानी तथा माटो । • मुख्य खाद्यान्नको रुपमा प्रयोग हुने ।	• खाद्यान्नको रुपमा प्रयोग हुने हुंदा खाद्य अभाबको पुर्ति गर्ने । • आय आर्जनमा बृद्धि हुने ।
अन्न वाली विकास तथा विस्तार	• उपयुक्त हावापानी, माटो तथा भूस्वरुप	• खाद्य अभाबको पुर्ति हुने ।
ताजा तरकारी खेती तथा बिउ उत्पादनमा विकास तथा विस्तार ।	• उपयुक्त हावापानी तथा माटो । • गुणस्तरयुक्त बिउको बढ्दो माग ।	• पोषणमा सुधार • तरकारी तथा तरकारीको बिऊ बिक्रि गरी आर्थिक स्थितिमा सुधार ।
जडिबुटी सम्वन्धि अध्ययन अनुसन्धान गरी जडिबुटी खेतीमा बिस्तार गर्न सकिने	• उपयूक्त हावापानी, प्रसस्त बजार ।	• आय आर्जनमा टेवा र स्थानीय श्रोत साधनको प्रयोग • पोषणमा सुधार
मौरी पालन व्यावसायको सम्भावना	• गुणस्तरयुक्त मह उत्पादन । • प्रसस्त बजार सम्भावना ।	• आय आर्जनमा बृद्धि हुने । • उच्च गुणस्तरको मह उत्पादन हुने ।

कृषि तथा पशुपालन		
प्रमुख सम्भावना तथा अवसरहरू	**आधारहरु**	**प्रतिफलहरु**
	• प्रयाप्त मौरी चरन ।	• अन्य खेती बालिहरुको सम्भावना बढ्ने
फलफुल तथा जडिवुटी प्रशोधन उद्योगहरुको स्थापना गर्न सकिने ।	• पहाडी फलफुल तथा जडिबुटी प्रसस्त उत्पान • कच्चा पदार्थको प्रचुर उपलब्धता । • प्रशोधित बस्तुको ढुवानीमा सरलता ।	• स्थानीय जनताहरुको आयआर्जन तथा पोषणमा वृद्धि । • पर्यटन व्यवसायमा सहयोग । • वेमौसममा फलफुलको उपलव्धता ।
लोपोन्मुख बालीहरुको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गरी जैविक विविधता कायम गर्न सकिने	• लोपोन्मुख बालीहरुको माग स्थानीय तथा बाह्य स्तरमा बढ्दै जानु ।	• जैविक बिबिधतामा सन्तुलन । • लोपोन्मुख बालीहरुको संरक्षण तथा आय आर्जनमा थप सहयोग ।
साना सिँचाई मार्फत खाद्यान्न उत्पादनमा बुद्धि गर्न सकिने ।	• पर्याप्त कृषियोग्य भूमी र पानीका स्रोतहरुको उपलव्धता	• उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि । • बाली सघनतामा बृद्धि तथा खाद्यान्न आपुर्तिमा सहयोग ।
बाखापालन व्यावसाय	• उपयुक्त हावापानी, भौगालिक बातावरण तथा चरि चरनहरु भएको । • मासु तथा उनका लागी स्थानीय वजार ।	• स्थानीय स्तरको आय आर्जनमा वृद्धि • स्थानीय रोजगारीमा वृद्धि । • पोषणमा बृद्धि ।
कुखुरा पालन व्यावसाय	• फूल तथा मासुका लागी स्थानीय वजार	• स्थानीय स्तरको आय आर्जनमा वृद्धि • स्थानीय रोजगारीमा वृद्धि तथा पोषणमा बृद्धि ।
गाई भैसी पालन व्यवसाय	• हावापानी, भौगालिक तथा चरि चरनहरु भएको र दुध तथा दुग्ध जन्य पदार्थको माग	• स्थानीय स्तरको आय आर्जनमा वृद्धि • पोषणमा बृद्धि ।
पशुजन्य पदार्थमा आधारित प्रशोधन उद्योगहरुको स्थापना ।	• स्थानीय स्तरमा प्रसस्त पशुपालन व्यवसाय एवं कच्चा पदार्थ आपुर्ति हुने । • आन्तरीक तथा बाह्य बजारमा माग ।	• रोजगारी तथा आय आर्जनमा बृद्धि • पर्यटन व्यवसायमा सहयोग ।
जडिबुटी उद्योग तथा प्रशोधन उद्योग	• प्रयाप्त जडिबुटीको उपलव्धता । • जडिबुटीको बाह्य बजार ।	• आन्तरिक रोजगारीमा बृद्धि । • आयआर्जनमा बृद्धि तथा लगानीको अवसर ।

धार्मिक, ऐतिहासिक पर्यटन		
प्रमुख सम्भावना तथा अवसरहरू	**आधारहरु**	**प्रतिफलहरु**
पर्यटन उद्योगको सम्भावना	• पर्यटकिय आकर्षणका केन्द्रहरु हुनु र बहु सांस्कृतिक परम्परा ।	रोजगारी तथा आय आर्जनमा बृद्धि ।
पर्यटकिय मार्गहरुको विकास गर्न सकिने ।	• मनमोहक हिमाली तथा पहाडी दृष्यहरु तथा बहु सांस्कृतिक परम्परा ।	आन्तरिक आयमा बृद्धि । रोजगारीका नयाँ अवसरहरु ।
धार्मिक, पर्यटकीय क्षेत्र रहेका	• प्रमुख क्षेत्रमा यातायातको सुविधा	• आर्थिक विकास • गापाको गौरव र पर्यटन व्यवसायको विकास
चाड पर्व, रीतिरिवाजको धनी	• सडक यातायातको पहुँच	• सँस्कृति संरक्षण, संवर्द्धन

धार्मिक, ऐतिहासिक पर्यटन		
प्रमुख सम्भावना तथा अवसरहरू	**आधारहरु**	**प्रतिफलहरु**
	• धार्मिक महोत्सव संचालन तथा प्रचार प्रसार	

घरेलु तथा साना उद्योग विकास		
प्रमुख सम्भावना र अवसर	**श्रोत साधन तथा आधार**	**लाभान्वित वर्ग तथा क्षेत्र**
स्थानीय साधन श्रोत रुपी उद्यमहरुको विकास • अल्लो प्रशोधन तथा बुनाई, वायो ब्रिकेट बनाउने • वाँस निगालोका सामग्री /हस्तकला फर्निचर • विभिन्न जडिबुटी संकलन तथा प्रशोधन, सिस्नोको पाउडर बनाउने • माहुरी पालन तथा मह प्रशोधन, च्याउ खेती, जैतुन प्रशोधन, पोल्ट्री फर्म संचालन, माछा पालन व्यवसाय संचालन, बहुमुल्य पत्थर, राडीपाखी उद्योग	गापाका विभिन्न स्थानमा प्रशस्त मात्रामा स्थान विषेशको बारेमा उपस्थित सम्पूर्ण सहभागी तथा राजनीतिक पार्टी प्रतिनिधिहरुबाट औल्याइए अनुसार	गापाका सम्पूर्ण गरीव, वेरोजगार तथा उद्यमशिल युवाहरु

३.२.२ सामाजिक क्षेत्र

गाउँपालिकाको सामाजिक क्षेत्र अन्तरगत शिक्षा, स्वास्थ्य, युवा, महिला तथा बालबालिका र खानेपानी तथा सरसफाईलाई समेटी उपक्षेत्रगत रुपमा गरिएको समस्या तथा सम्भावना विश्लेषण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

समस्या विश्लेषण

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
शिक्षा		
विद्यालयको वातावरण बाल मैत्री नहुनाले बालबालिकाको उपस्थित नियमित नहुनु, साथै विद्यालय दलित तथा महिला मैत्री नहुनु ।	• शिक्षकको नियमितता नहुनु • दक्ष शिक्षक र विषयगत शिक्षक नहुनु • विद्यालय व्यवस्थापन समिति सक्रिय नहुनु • बालबालिकालाई घरायसी काममा प्रयोग गर्नु • साना नानीका लागि विद्यालयको दुरी टाढा हुनु • छात्रामैत्री शौचालय नहुनु । • विद्यालयको वातावरण बाल मैत्री नहुनु (दलित मैत्री नहुनु, महिला मैत्री, अपाङ्गता मैत्री नहुनु) • दलित बर्गको शिक्षकमा न्युन पहुँच	अनुगमन, वि.व्य.स. तथा शि.अ.संको सक्रृयता वढाउनु पर्ने ।
महिला शिक्षिका नहुनु	• महिला शिक्षिका भर्ना गर्न अनुकुलको कमि • सबै स्थानमा योग्य महिला उपलब्ध नहुनु • महिला शिक्षिकाका लागि घर बाहिर प्रतिकुल अवस्था • छोराछोरी प्रतिको भेदभाव	प्रचलित शिक्षा ऐन तथा नियमावलीको पालना दरवन्दी व्यवस्थापन
कमजोर विद्यालय व्यवस्थापन	• उचित क्षमता, योजनाको अभाव • वि.सु.यो.निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमनमा अभिभावक र वि.व्य.स.को सहभागितामा कमी • सहभागिता र चासोको कमी • प्रतिवद्धताको कमी • शिक्षकहरु राजनीतिक कार्यमा संलग्नता • विद्यालय गतिविधिमा राजनीतिक हस्तक्षेप हुनु जस्तै वि.व्य.स. गठन, पुर्नगठन	वि.व्य.स.र शि.अ.संको सक्रृतामा जोड दिने

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
सक्षम नेतृत्वको अभाव	• पेशागत प्रतिवद्धताको कमी • क्षमताको समुचित प्रयोगको अभाव • राजनीतिक प्रभाव/हस्तक्षेप	क्षमता अभिवृद्धि
शिक्षकहरुमा उत्तरदायित्व र जवाफदेहिताको कमी	• क्षमताको सही सदुपयोग गर्न नसक्नु • पेशागत ज्ञान अद्यावधिक नहुनु, • पेशागत दक्षता अभिवृद्धिको लागि मागमा आधारित परामर्श लिने संस्कारको कमी • प्रतिवद्धताको अभाव (कार्यक्रमलाई शिक्षकहरुले उत्साह पूर्वक लागु नगर्नु) • कमजोर व्यवस्थापन • राजनीतिक संरक्षण	जवाफदेहीता प्रणाली लागु गर्ने जस्तै सामाजिक लेखा परिक्षणवाट संवोधन गर्नु पर्ने
विद्यालयको अनुदान रकम अवचलन हुने	• विद्यालयसंग पर्याप्त आर्थिक स्रोतको अभाव • दरबन्दी अभावका कारण निजी शिक्षकको तलब, भत्ता धान्न नसक्नु । • शिक्षक अभिभावकहरुमा सचेतना नहुनु । • कार्यक्रम प्राथमिकतामा नपर्नु • सामाजिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी रुपमा नहुनु	लेखा परिक्षण विशेष जोड दिने
विद्यालयको भौतिक वातावरण अनुकुल नुहुनु	• अपर्याप्त कक्षाकोठा र भवन • असुरक्षित/खुल्ला विद्यालय हनु • सबै भौतिक संरचना उपयुक्त नहुनु • भौतिक सुविधाहरुको प्रयोगमा विभेद • साना बालबालिकाहरुकालागि विद्यालयमा उपलब्ध भौतिक वातवरणको प्रयोगमा अनुकुलता सिर्जना नगरिनु • विद्यालयको भौतिक तथा शैक्षिक श्रोत तथा सामाग्रीहरुको उचित व्यवस्थापन तथा सदुपयोगमा कमि	न्यूनतम सक्षमताको अवश्थामा पुऱ्याउने
विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थी सहयोग सामग्रीको व्यवस्थापन नुहनु	• पाठ्यपुस्तकको भरमा शिक्षण कृयाकलाप हुनु • सन्दर्भ सामग्रीको अभाव • पुस्तकालयको कमी • शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा शैक्षिक योजनाको निर्माण र प्रयोग नहुनु • बालबालिकाको चौतर्फी विकासका कृयाकलापहरु योजनामा समावेश नगरिनु • गापा स्तरमा शिक्षक विद्यार्थी सहयोग र सामग्रीको प्रवर्धनात्मक व्यवस्था नहुनु • बालबालिकाको आवश्यकतामा आधारित अतिरिक्त कृयाकलाप नगरिनु	विद्यालयप्रति अभिभावक, वि.व्य.स., स्थानीय तह, समुदाय आदिको भूमिका वा चासो बढाउने
शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा परम्परागत (शिक्षक केन्द्रित) संस्कारको हावी	• तालिम सिप, प्रभावकारी शिक्षण विधिको प्रयोग नहुनु • शिक्षकलाई कार्यबोझ बढी हुनु तथा शिक्षक उपस्थितिमा कमी • शिक्षण सिकाई सामग्रीको अपर्याप्तता तथा साधन र स्रोतको समुचित प्रयोग नहुनु • विषयगत शिक्षक तथा दक्षतामा कमी (नि.मा.वि. र मा.वि तह)	कक्षा कोठामा गरिने शिक्षण कृयाकलाप अनिवार्य रुपले योजनामा आधारित हुनुपर्ने
अभिभावकहरुले विद्यार्थीलाई सहयोग गर्न नसक्नु	• विद्यार्थीको घरको तयारी नपुग (पठन पाठन, हेरचाह, समयमा खाना, खाजाको तयारी, समयमा विद्यालय	सिकाईलाई अर्थपूर्ण तथा उपलव्धि मूलक बनाउने

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
	पठाउने र ल्याउने , आफ्ना बालबालिका विद्यालयमा पुगे नपुगेको तथा प्रगतिको अवस्था आँकलन नगर्नु) • कपि, कलम, पुस्तक पोशाक आदि तयारी समयमा नहुनु • अभिभावकहरुले घरको अध्ययन, अध्यापन, गृहकार्यमा विद्यार्थीलाई सहयोग गर्न नसक्नु	
बालविकास केन्द्र/विद्यालयको स्थापना उचित स्थानमा नहुनु	• उचित स्थानमा स्थापना नहुनु तथा जग्गादाताको अभाव हुनु • बा.वि.के., विद्यालय खाल्ने उचित मापदण्ड अनुसार नगरिनु • राजनीतिक हस्तक्षेप हुनु र प्रतिवद्धता नहनु • अभिभावक तथा समुदायमा बा.वि.के.को महत्ववारे पर्याप्त बुझाई नहुनु	गाउँपालिकाले आवश्यकताका आधारमा कोटा वितरण गर्ने
बालविकास केन्द्र तथा विद्यालयको समुचित वितरण नहुनु	• विद्यालय, बा.वि.के.को वितरण हचुवाको भरमा हुनु • गापा निरीक्षक उचित पुर्वाधार बिना अनुमति दिइनु • अपर्याप्त शैक्षिक समग्री, कोटा • बा.वि.के.प्रति स्थानीय तहले कम चासो दिनु	
बा.वि.के., विद्यालयको मानवीय स्रोतको उचित व्यवस्था हुन नसक्नु	• सबै बा.वि.के र विद्यालयमा शिक्षक दरबन्दी पर्याप्त नहुनु • निजीस्रोतमा विद्यालय खोलिनु र शिक्षक/सहजकर्ताको स्थायीत्व नहुनु	स्थानीयको अपनत्वमा बृद्धि गर्ने
बा.वि.के./ विद्यालयको भौतिक सुविधा पर्याप्त नहुनु	• सरकारी सहयोग पर्याप्त नरहनु तथा समुदायको सहभागितामा न्युन हुनु । • समुदायबाट निर्मित भवनहरु उपयुक्त नहुनु, भवनहरु भुकम्प प्रतिरोधी नहुनु, कक्षाकोठा उज्यालो र न्यानो नहुनु (न्यूनतम मापदण्ड) • भौतिक पक्षको उचित प्रयोग र सम्बर्धन नहुनु • खानेपानीको सुविधा नहुनु, शौचालयको अभाव हुनु, र बालिका मैत्री शौचालयको अभाव	समुदाय तथा स्थानीय तहको भूमिका वढाउदै लानुपर्ने
साक्षरता, साक्षरोत्तर शिक्षा पर्याप्त रुपमा संचालन हुनु नसक्नु	• पर्याप्त कोटा नहुनु • कक्षा संचालन /कार्यालयको स्वरुप अनुकुल नहुनु • जनताको चासो कम हुनु • राजनीतिक दलको प्रतिवद्धता औपचारिकतामा सिमित हुनु • समुदायको सहयोग उचित रुपमा हुन नसक्नु • लक्षित वर्ग सकृय/आयआर्जन गर्ने जनशक्ति नहुदा सहभागितामा कमी हुनु	विद्यार्थी परिचालन मार्फत शैक्षिक सत्रको सुरु देखि अन्तसम्म अनौपचारिक शिक्षा सम्वन्धित कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने व्यवस्था गर्ने
विद्यालय बाहिर रहेका र विद्यालय छोड्ने बालबालिकाको लागि सहज पहुँचमा जटिलता	• बालमैत्री शिक्षण सिकाईको अभाव • अर्थपूर्ण सिकाईको अभाव • अभिभावकहरुको गरिबीको कारण बालबालिकाहरुलाई आफुसंगै रोजगारीमा लैजाने लगाउने र घरायसीमा काममा लगाउने प्रबृति हावी हुनु • शिक्षाले रोजगारी र सीपमुलक आवश्वयकता सम्बोधन गर्न नसक्नु • देखासिखी • बालविवाह	अभिभावक शिक्षा अतिरिक्त क्रृयाकलापहरुमा जोड दिई शिक्षण वातावरण रोचक बनाउने

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका उपायहरु
	• सामाजिक कुप्रथा र संस्कार	
रोजगारीमुलक तथा प्राविधिक शिक्षाको अभाव	• आवश्यकता अनुसार प्राविधिक र उच्च शिक्षाको पहुँच नहुनु • प्रविधिक शिक्षामा पहुँच नहुनु • आवश्यकता पहिचानमा दुरदर्शिताको अभाव • मानवीय स्रोतको उपलब्धता र परिचालनमा कमी	प्राविधिक शिक्षा विस्तार गर्ने
उच्च शिक्षा सबैको पहूचमा नहुनु	• सरकारले उच्च शिक्षालाई प्राथमिकतामा नराख्नु • सरकारको न्यून लगानी तथा खर्चिलो वन्दै जानु	छात्रवृत्तिको व्यवस्था (दलित, अपाङ्ग, महिला) तथा स्नातकत्तोर क्याम्पस संचालन गरिनुपर्ने
उच्च शिक्षामा गुणस्तरीयताको कमी	• शैक्षिक लगानीमा कमी हुनु तथा शैक्षिक व्यवस्थापन कमजोर हुनु • विद्यार्थीहरु नियमित नहुनु • पूर्वाधार विना पनि सम्वन्धन लिनु	भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्नुपर्ने नियमन गर्ने
उच्च शिक्षा जीवन उपयोगी, व्यवहारिक, उत्पादनमुलक नहुनु	• शिक्षा नीति फितलो हुनु • उत्पादनमूलक र परम्परागत शिक्षाको भिन्नता छुट्याउन नसक्नु	प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षामा पिछडिएको क्षेत्रमा विषेश लगानी गर्नुपर्ने

सामाजिक सुरक्षा

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका सम्भावित उपायहरु
जेष्ठ नागरिकहरुको स्याहार तथा संरक्षण हुन नसक्नु	• जेष्ठ नागरिकहरुको हेरचाह र स्वास्थ्य उपचार नहुनु • राज्यले बनाएका नीतिहरु जेष्ठ नागरिकमैत्री बन्न नसक्नु र बनेका नीतिहरु स्थानीय स्तरमा कार्यान्वयन नहुनु । • परिवारका अन्य सदस्यहरु रोजगारीको लागि विदेशिनु वा टाढा बस्नुपर्ने बाध्यता ।	• वृद्धाश्रमको व्यवस्था गर्ने, • नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने, • सीप विकास तालीम संचालन गर्ने,
जेष्ठ नागरिक,अपांगता भएका व्यक्तिहरु, बालबालिका, एकल महिलाहरु घरका अन्य सदस्यमा आश्रित हुनुपर्ने	• राज्यको नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु । • सीपमुलक तथा व्यवसायिक तालिमहरु संचालन नगरिनु । • राज्यको सेवा सुविधाहरुका सहज पँहूच नहूनू । • सामाजिक सुरक्षा भत्ता पर्याप्त नहुनु • शिक्षा हासिल गर्नबाट बञ्चित हुनु ।	• सिपमुलक तथा व्यवसायिक तालिमको आयोजना गर्ने • सरकारी भौतिक संरचनाहरु वृद्ध, अपांग र बाल मैत्री बनाउने, • सामाजिक सुरक्षा भत्तामा वृद्धि गर्नुपर्ने, • जेष्ठ नागरिक उपचार कोष तथा एकल महिला सहायता कोष स्थापना • बृद्धाश्रम स्थापना तथा असहाय बालबालिका लागी गाँसबास सहितको शिक्षाको व्यवस्था
महिला तथा बालबालिका		
घरेलु हिंसा	• मदिरा सेवन, • पितृसत्तात्मक समाजको उपज र परम्परागत, रितिरिवाज स्थिर रहनु र वाध्यात्मक हुनु • कमजोर आर्थिक स्थिति हुनु । • महिलाहरुमा घरेलु हिंसा विरुद्ध बनेका नीति नियमहरुको ज्ञान नहुनु । • घरेलु हिंसा विरुद्ध बनेका नीति नियमहरुको प्रभावकारी पालना नहुनु ।	• सामाजिक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने, • कानूनको कडाइका साथ पालना, • महिलाहरुकालागि आर्थिक उपार्जनका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, • नीति नियमहरुको बारेमा विभिन्न माध्यमबाट जानकारी गराउनु पर्ने

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका सम्भावित उपायहरु
	• पिडकलाई कडा कारबाही नहुनु ।	
महिलाहरुलाई अत्यधिक कार्यबोझ हुनु	• महिलाहरुले गर्ने घरायसी कामको आर्थिक मुल्यांकन नहुनु । • पुरुषहरुले घर बाहिरका काममात्र गर्ने र घरायसी कामकाजमा सहयोग नगर्नु । • आधुनिक प्रविधिको विकास र उपलब्ध नहुनु ।	• आधुनिक प्रविधिको विकास तथा विस्तार गर्ने । • कल्याणकारी कार्यक्रम संचालन गर्ने
महिला र बालिकाहरु स्वतन्त्र रुपले शैक्षिक उन्नती तर्फ अग्रसर हुन नसकेको	• नियमित विद्यालय जान नपाउनु • घरायसी काम, साना बच्चाहरुको हेरचाह, गाईबस्तुको हेरचाह आदि काममा सघाउनु पर्ने, • परिवारको आयस्तर कमजोर भएकोले, • अभिभावकको जिम्वेवारी वहन नगर्नु, • लैंगिक विभेद	• किशोरीहरुलाई विद्यालय जाने वातावरण निर्माण गर्ने । • अभिभावकहरु र बालिकाहरुमा चेतना अभिबृद्धि गर्ने ।
राजनीतिक र विकास प्रक्रियामा महिला सहभागिता न्युन हुन	• घरायसी कार्यबोझ, अवसर तथा लाभ वितरण पुरुषहरुको बोलबाला • लैंगिक विभेद तथा सचेत शिक्षित महिलाको कमी । • संघ, संगठन र समितिहरुमा नियन्त्रित महिलाहरुलाई मात्र राख्ने प्रवृति,	• राजनीतिक नेतृत्वमा महिला सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, • अर्थपुर्ण महिला सहभागिता ।
बाल विवाह	• अभिभावक र छोराछोरी विचको सुमधुर सम्बन्ध नहुनु । • बालविबाहको असरबारे जानकारी नहुनु । • सामाजिक संजाल तथा संचारका साधनहरुको गलत प्रयोग गरिनु • यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयबस्तु गोप्य राख्नु ।	• सामाजिक व्यबहार परिवर्तन • बालमैत्री स्थानीय तहको घोषणा अभियान • कानूनको कडाई
महिलाको स्वास्थ्य अवस्था कमजोर	• धेरै सन्तान उत्पादन गर्ने तथा कार्यबोझ धेरै हुनु । • पोषण युक्त खानेकुरा नपाउनु तथा समयमा स्वास्थ्य उपचार नहुनु ।	• ग्रमिण क्षेत्रमा सर्वसुलभ स्वास्थ्य उपचार सेवा
महिलाहरुमा परनिर्भरताको मात्रामा कमी नआएको	• सम्पतिमाथि अधिकार न्युन तथा स्रोत साधनको पहुँचमा कमी । • समान पारिश्रमिकको अभाव तथा महिला श्रमको मूल्यांकन नहुनु । • गरिवी र बेरोजगारी	• महिलामैत्री र महिला लक्षित शैक्षिक कार्यकम • महिला समानतालाई बढावा दिनु • महिलाको क्षमता विकास र सशक्तिकरण गर्ने

वालवालिका		
समस्याहरु	**समस्याका कारणहरु**	**समस्या समाधानका उपायहरु**
बालश्रम बढदो रुपमा हुनु	• परिवार विहिन बालबालिका हुनु • जनचेतनाको कमी हुन र परिवारको आर्थिक अवस्था कमजोर हुनु	वालवालिकाको विकास सम्वन्धी तर्जुमा गरिएका सवै नीति नियमहरु प्रभाकारिताका साथ लागु गरिनु पर्ने ।
बालविवाहमा अपेक्षाकृत रुपमा न्यूनीकरण हुन नसकेको	• जनचेतनाको कमी • अभिभावकले बालबालिकालाई आर्थिक कमाउने स्रोतको रुपमा मान्नु • साथी संगतको लहैलहमा लागेर घर छोड्नु	
छोरा र छोरीमा विभेद	• छोरी भन्दा छोराको महत्व बढी मान्नु तथा छोरीलाई पराई घरमा जाने हो भन्ने सोच्नु	
वालवालिका लागु पदार्थको	• बयस्कले वालवालिकाहरुलाई लागु प्रदार्थ ओसार	

वालवालिका		
समस्याहरु	**समस्याका कारणहरु**	**समस्या समाधानका उपायहरु**
कुलतमामा फस्दै गएको	पसारमा लगाउनु • देखासिखीको प्रभाव • साथीहरुले उत्प्रेरणा दिनु	
वालवालिका माथि वढदो हिंसा	• परिवार विहिन हुनु तथा अभिभावकले सहजरुपमा लिनु	
परिवार विहिन वालवालिकाको संख्यामा बृद्धि भईरहेको	• घरेलु हिंसा, कुलत व्यवहार तथा द्वन्द्वको प्रभाव	
सवै वालवालिकाहरुको जन्मदर्ता नभएको	• जन्मदर्ताको महत्व थाहा नपाउनु • भौगोलिक विकटता र अभिभावकले हेलचेक्रयाई गर्नु	
अपांगता भएका वालवालिकाहरुको लालनपालन तथा हेरचाहमा कठिनाई	• प्रभावकारी कार्यक्रमको कमी • गरिवी तथा चेतनाको कमी तथा सामाजिक विभेद	
वालवालिकाहरुको अर्थपुर्ण सहभागिता नहुनु	• वालवालिकाको आवाज नसुन्नु • वालवालिका लक्षित बजेटको सदुपयोग नहुनु • नियमित बालभेला सञ्चालन नहुनु	
बाल क्लव र बाल सञ्जालहरुका गठन तथा परिचालन नहुनु ।	• सबै वडाहरुमा बाल क्लवहरुको गठन हुनु नसक्नु • भएका क्लवहरु नियमितरुपमा परिचालन हुन नसक्नु • बाल क्लब परिचालन गर्ने तहको पहिचान नहुनु ।	

दलित		
समस्याहरु	**समस्याका कारणहरु**	**समस्या समाधानका उपायहरु**
१)जाति छुवाछुत तथा भेदभाव ● धारा पधेरोमा भेदभाव ● मठ मन्दिर र पुजा पाठमा भेदभाव ● दाह संस्कारमा भेदभाव ● वोलीचालीमा भेदभाव र हेपाह प्रवृति ● विवाह व्रतवन्ध मा भेदभाव ● दलित समुदाय भित्रको आन्तरिक विभेद ● अन्तरजातिय विवाहलाई समाजले नस्वीकार्नु ।	● परम्परागत कुसंस्कारको प्रभाव, ● परम्परागत रुढीवादी ,चिन्तन ● जातिय छुवाछुत विरोधी ऐन कानुनको कार्यन्वयन नहुनु	● राज्यका नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ● ऐन कानूनको बारेमा समुदायलाई सचेतिकरण गर्ने ● अधिकारमुखी अभियानहरु सञ्चालन गर्ने
२) दलित समुदायका पेशा व्यवसायमा आई परेका समस्याहरु ● दलित समुदायका परम्परागत विस्थापित हुने अवस्थामा पुग्नु ● कृषि मजदुरीको न्युन ज्याला न्युन ● कयौ दलित समुदायहरु भुमिहिन रहेका	● दलित समुदायका पेशा व्यवसायमा समयानुकुल आधुनिककिरण नहुनु र उन्नत प्रविधी र ज्ञान सीपको अभाव ● दलित वर्गले गर्ने पेशाको सम्मान नहुनु ● कृषि मजदुरीको ज्याला निधारण नहुनु तथा भूमिको असमान वितरण	● पेशामा आधुनिकीकरण गर्ने ● जातिगतरुपमा अवलम्बन गरेका पेशालाई व्यवसायीकरण गर्ने ● कृषि मजदुरको ज्याला निर्धारण गर्ने ● भूमिहीनको लागि जग्गाको व्यवस्था
● वादी समुदायको स्थायी वसोवास नुहुनु ।	● परम्परागत संस्कारमा वादीलाई मागी खाने जाति वनाईनु	● स्थायी बसोबासको व्यवस्था गर्ने

अपाङ्गता		
समस्याहरु	**समस्याका कारणहरु**	**समस्या समाधानका उपायहरु**
अपांगता भएका सबै व्यक्तिहरुले सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त नहुनु	● राज्यले गापालाई निश्चित कोटा तोकेर बजेट प्रदान नगर्नु	● परिचय पत्रको संख्याका आधारमा कोटा दिनुपर्ने

राज्यको नीति नियमहरुको स्थानीय तहमा प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु	• स्थानीय तहमा जनप्रतिनिधिहरुको प्रतिनिधित्व नहुनु • सरोकारवाला र यस क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरुको कमी	• अपांगहरुको सञ्जाल गठन गर्नुपर्ने

एकल महिला		
समस्याहरु	**समस्याका कारणहरु**	**समस्या समाधानका उपायहरु**
एकल महिलाहरुले सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त नहुनु	राज्यले गापालाई निश्चित कोटा तोकेर बजेट प्रदान गर्नु	
एकल महिलाहरुका लागि आय आर्जनका क्रियाकलापहरु सञ्चालन नहुनु	एकल महिलाहरुको तथ्याङ्क स्पष्ट नहुनु	
आदिवासी तथा जनजाती		
जनजातिहरु र अल्पसंख्यकहरुको आधिकारिक तथ्यांकको अभाव	• स्थानीय तहमा जनजाति तथा अल्पसंख्यकहरुको समावेशी सहभागिता नहुनु ।	• राज्यको नीतिलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने • जनजातिहरुको प्रोफाईल तयार गर्नु पर्ने
जनजाति र अल्पसंख्यक वालवालिकाहरु शिक्षा हासिल गर्नबाट बञ्चित	• वालवालिकाहरुले नेपाली भाषा स्पष्ट नबुझ्नु र जनजातिको भाषामा शिक्षण संस्थामा पढाई नहुनु	• जनजाति भाषामा पढाई गर्ने

युवा		
समस्याहरु	**समस्याका कारणहरु**	**समाधानका उपायहरु**
गुणस्तरीय शिक्षाको कमी	▪ बिषयगत तथा क्षमतावान शिक्षकको कमी	▪ बिषयगत शिक्षकको व्यवस्था, तालिम
युवा बेरोजगारी	▪ अवसरको कमी, उद्योग कलकारखानाको कमी, उद्यमशीलताको कमी ▪ युवाहरुलाई व्यवसाय संचालन गर्न लगानिको अभाव	▪ सीपको विकास गर्नुपर्ने, तालिम (सीपमुलक), युवा स्वरोजगार कोषको सही परिचालन ▪ प्रयाप्त मात्रामा कृषि क्षेत्र पशुपालनमा लगानी बढाउने ▪ युवालाई स्थानीय स्तरका कच्चा पर्दाथ सदुपयोग गर्नका लागि विभिन्न सिपमुलक तालिम प्रदान गर्नु पर्ने
क्षेत्रगतरुपमा युवा समूहको सहभागितामा कमी	▪ आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्याको कमी ▪ विकटता, पहुँचको कमी, पक्षपात व्यवहार	▪ स्थानीय नीति, योजना, निर्णय प्रक्रियामा युवा सहभागिता बढाउने

सम्भावना विश्लेषण

शिक्षा		
सम्भावना	**आधार**	**प्रतिफल**
प्रत्येक विद्यालयहरुमा वाल विकास केन्द्रहरु स्थापित भइसकेका र खुलेका शैक्षिक संस्थालाई आधारशिला बनाई तह थप एवं स्तर बृद्धिको सम्भावना रहेको ।	• ECD, प्रावि, निमावि, मावि, उमावि र क्याम्पस स्थापना भई सकेका । • स्थानीय तहहरु बाट शैक्षिक क्षेत्रमा लगानिमा बृद्धि भएको ।	• साक्षरता दरमा वृद्धि • निम्नस्तरिय जनशक्ति उत्पादन हुने । • ससाना बाल बालिकाहरुइलाई आवत जावतमा सुविधा हुने ।
प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा दिने शिक्षालयहरु स्थापना गरि मध्यम स्तरीय जनशक्तिको उत्पादन गर्न सकिने ।	• मावि, उमावि स्थापित जस्ता संस्थाहरुवाट विद्याथीहरु उत्पादन हुनु । • माग अनुसारको प्रबिधिक जनशक्ति व्यवस्था हुन नसक्नु ।	• स्वरोजगारका नया नया अवसरहरुको खोजी हुने । • शिक्षा व्यवसायिक र आत्म निर्भर उन्मुख हुने ।

शिक्षा		
सम्भावना	**आधार**	**प्रतिफल**
		• आवश्यक पर्ने निम्न तथा मध्यम स्तरको प्रविधिक जनशक्ति उत्पादन हुने ।
स्थानीय तह र स्थानीय अभिभावकहरुलाई क्षमता अभिबृद्धि गरी शैक्षिक व्यवस्थापन र निर्णय प्रक्रियामा उत्तरदायी बनाउन सकिने ।	• सवै विद्यालयहरुमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र अभिभावक संघ गठन भएको । • स्थानीय सरोकारवालाहरुको सहभागीतामा स्कुल सुधार योजना, गांउ शिक्षा योजना वन्न सुरुवात भएको ।	• शैक्षिक विकेन्द्रिकरण भई विद्यालय संचालनमा स्थानीय तह, विद्यालय व्यवस्थापन समितिहरु तथा अभिभावकहरुको सहभागितामा वृद्धि हुने । • शिक्षा क्षेत्रमा सुशासनको प्रत्याभुति हुने ।
वर्तमान शैक्षिक बिकास र उपलब्धीहरुलाई आधार बनाई सर्बशुलभ एवं अनिवार्य शिक्षा प्रदान गर्न सकिने ।	• सवैका लागि शिक्षा, माध्यामिक शिक्षा कार्यक्रम र सामुदायिक विद्यालय सहयोग कार्यक्रम लागु भई केहि पूर्वाधार तयार भएको । • स्थानीय तहहरु बाट शैक्षिक क्षेत्रमा गरिने लगाानीमा बृदि हुदै गएको । • स्थानीय स्तरमा रहेका सामुदायीक संघ संस्थाहरु बाट समेत शिक्षा क्षेत्रमा लगानी हुने गरेको ।	• विद्यालय जाने उमेरका सवै वालवालिका विद्यालयमा भर्ना हुने । • शैक्षिक पहुंच अवसर र विकल्पहरुको सुनिश्चितता । • सवै वालवालिकालाई सवै प्रकारको शिक्षा सरल र सहजरुपमा उपलव्ध हुने ।
खेलकूद		
क्षेत्रिय तथा राष्ट्रियस्तरका खेलाडी उत्पादन	क्रिकेट, भलिवल, एथलेटिक्सका राष्ट्रिय खेलाडी रहेका	खेलाडीले अवसर प्राप्त गर्ने, स्थानीय क्षेत्रको गौरव बढ्ने
एक विद्यालय, एक मैदान	सरकारी नीति	विद्यालयदेखि खेलकूदको विकास

स्वास्थ्य		
प्रमुख सम्भावना र अवसर	**श्रोत साधन तथा आधार**	**लाभाविन्त वर्ग तथा क्षेत्र**
जनताको स्वास्थ्य सेवामा पहुंच र उपभोग सुनिश्चिता बढेको ।	सरकारी, गैरसरकारी संस्थासंगको समन्वय र सहकार्य प्रभावकारी बनाइ कार्यन्यनमा ल्याउने ।	सीमान्तकृत, वर्ग, दलित, पिछडिएको क्षेत्रमा सहज पहुँच हुने
स्वास्थ्यलाई पहिलो प्राथमिकता दिदै राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय र स्थानीय स्तरबाट स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी बढी रहेको ।	बढ्दो राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग	महिला दलित नवजातशिशु, बालबालिका, बृद्धा तथा पिछडिएको समुदाय
भौतिक पूर्वाधार निर्माणको स्थापना	नेपाल सरकार,वैदेशिक सहयोग	महिला,बालबालिका
अधिकाशं स्वास्थ्य चौकीहरुलाई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा स्थापना गर्ने	सडक यातायातको दृष्टिले नजिक, भौतिक पूर्वाधारको विकास, स्थानिय सरोकारवालाहरुको सक्रिय सहभागिता	गापाभरीका जनसमुदायहरु प्रत्यक्ष लाभान्वित हुने ।

महिला तथा वालवालिका		
प्रमुख सम्भावना र अवसर	**श्रोत साधन तथा आधार**	**लाभान्वित वर्ग तथा क्षेत्र**
समुह गठन गरि व्यवसायिक विकास तालिम संचालन गर्न महिला सहकारी भवन स्थापना	महिलाहरुमा संस्थाहरु प्रति अपनत्वको भावना जागृत भएको	बालबालिका, महिला, अपांगता भएका व्यक्तिहरु, दलित, जनजाती,
सम विकास तालिम र सासु वुहारी तालिम	घरेलु हिंसा तथा लैगिंकतामा आधारित हिंसा अझ पनि विद्यमान	समहमा आवद्ध महिलाहरुका परिवारका पुरुष सदस्यहरु

सिलाई, बुनाई, कटाई	स्थानीय स्तरमा प्रशिक्षक तथा दक्ष जनशक्ति उत्पादन	सवै वडा तथा वस्तीहरु
लेखापाल तालिम	सहकारी संस्था दर्ता गरिएका तर लेखा सम्वन्धी तालिम नपाएको	सवै वडा तथा वस्तीहरु
सहकारी शिविर	पालिका भरीका महिलाहरुले शेयर नलिएको	
प्रजनन स्वास्थ्य सम्वन्धी तालिम	महिलाहरुको पाठेघर खस्ने समस्या क्रमशः घटिरहेको	सवै वडा तथा वस्तीहरु
लैगिंक हिंसा सम्वन्धि चेतनामूलक कार्यक्रम	हिंसामा वृद्धि भई खुलेर आउन नसकेको	
विद्यालय विमुखी किशोरीहरुलाई जीवनोपयोगी सीप तालिम	वार्षिक पुस्तिका	सवै वडा तथा वस्तीहरु
सेनेटरी प्याड वितरण तथा उपयोग	महिनावारी भएका वेला नियमित रुपमा विद्यालय आउन सुरुवात भएको	सवै वडा तथा वस्तीहरु
प्रजनन स्वास्थ्य कोष स्थापना	अभिभावक र शिक्षक र किशोरीहरु कार्यक्रम प्रति सचेत भएका	
लैगिंक हिंसा निवारण कोषको स्थापना अल्पकालीक सेवा केन्द्रको स्थापना	हिंसा पिडित व्यक्ति वढी आउने गरेको सुरक्षित आवास गृहको व्यवस्था क्रमशः विकास भईरहेको छ	सवै वडा तथा वस्तीहरुका महिला, बालबालिका, किशोरीहरु

यूवा		
प्रमुख सम्भावना र अवसर	**श्रोत साधन तथा आधार**	**लाभान्वित वर्ग तथा क्षेत्र**
युवा सुचना केन्द्रको स्थापना	यूवाहरुको माग	सवै वडा तथा वस्तिहरुका यूवाहरु
यूवाहरु व्यसायीक तरिकाले गठित हुने	युवा समुह र सरोकारवाला तहहरु	सवै वडा तथा वस्तिहरुका यूवाहरु
यूवाहरुको नेतृत्व परिचालन	युवा समुह र सरोकारवाला तहहरु	सवै वडा तथा वस्तीहरुका यूवाहरु
सामाजिक विकासका सवालहरुमा यूवा परिचालन	युवा समुह र सरोकारवाला तहहरु	सवै वडा तथा वस्तीहरुका यूवाहरु
यूवा स्वरोजगारका कार्यक्रमहरु	स्थानीय प्राकृतिक र भौतिक स्रोत साधन तथा गैर सरकारी संघसंस्थाहरु	सवै वडा तथा वस्तीहरुका यूवाहरु
प्राविधिक तथा गुणस्तरिय शिक्षा	विद्याथीको संख्या बृद्धी शिक्षा शाखा, तथा सरोकारवाला तहहरुको चासो	सवै वडा तथा वस्तीहरुका यूवाहरु

खानेपानी तथा सरसफाई

सम्भावना तथा अवसरहरु	**आधारहरु**	**प्रतिफलहरु**
खानेपानीमा विनियोजन हुने वजेट वार्षिक रुपमा बृद्धि	वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम	क्रमागत योजनाहरु समयमै सम्पन्न गर्न सकिने
साना खानेपानी योजनाहरुको संचालन	ट्रिटमेन्ट प्लान्टयुक्त खानेपानी योजनाहरुको निर्माण	नेपाल खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड बमोजिमको सुविधा पुऱ्याउन सकिने
उपभोक्ता समितिको व्यापारिक कार्ययोजना बनाइ समितिलाई सक्षम बनाउन सकिने	क्षमता विकास तालिमहरु	दिर्घकालिन रुपमा योजना सञ्चालन गर्न सक्षम हुने
खानेपानी सेवा नपुगेका समुदायहरुको पहिचान तथा नक्सांकन भएको	खानेपानी तथा सरसफाईको लागि गापा प्रोफाइलमा समावेस	खानेपानीमा पहुँच सुनिश्चित
आधारभुत सर्तहरु सहित मर्मत सम्भारमा अनुदान दिने प्रणालीको विकास	मर्मत सम्भार कोषको व्यवस्था मासिक रुपमा महशुल उठाउने	भविष्यमा सामान्य मर्मत सम्भार आफै गर्न सक्षम हुने
पानीको सम्भावित श्रोतहरुको पहिचान तथा संरक्षण भएको	आकाशे घैंटो, सोलार लिफ्टिङ्ग प्रणाली लगाएतका सम्भाव्यता अध्ययन	प्रविधिक दृष्टिकोणले श्रोतको अधिकतम उपयोग

सम्भावना तथा अवसरहरु	आधारहरु	प्रतिफलहरु
स्थानीय स्तरको नेतृत्व तथा लगानी विकास	स्थानीय तहद्धारा बजेट विनियोजन	आयोजनाको उचित व्यवस्थापन
खानेपानी उपभोक्ता समितिहरुको क्षमता, संस्थागत विकास तथा परिचालन	क्षमता विकास तालिमहरु	खानेपानी योजनाको दिगो व्यवस्थापनमा सहजता
नयाँ बन्ने खानेपानी आयोजनामा नीजि धारा प्रणालीलाई प्राथमिकता दिईएको	नीजि धारा सहितको डिजाइन इष्टिमेट मात्रै स्वीकृत गर्ने गरेको	खानेपानी योजना व्यवस्थापनमा सहजता
खुला दिसामुक्त क्षेत्रतर्फ उन्मुख	सबै सरोकारवालाहरुको प्रतिबद्धता	खुला दिसामुक्त तथा प्रतिष्ठा बढ्ने, सरसफाई पहुँच बृद्धि
बजार तथा ग्रामिण क्षेत्रहरुमा सार्वजनिक शौचालयहरुको संचालन	संचालनको जिम्मा संस्था तथा व्यक्तिलाई दिने	दिगो सरसफाई व्यवस्थापन
विद्यालयहरुमा लैगिंक तथा बालमैत्री शौचालयहरुको निर्माण प्रक्रियाको सुरुवात	सरकारी तथा गैससहरुको प्रतिवद्धता	सरसफाई युक्त विद्यालय क्षेत्र

३.२.३ पूर्वाधार विकास

पूर्वाधार विकास अन्तरगत सुचना तथा सञ्चार, यातायात तथा सडक, खानेपानी, सिंचाई तथा आवास लगायतका क्षेत्रलाई समेटिएको छ । कार्याशाला गोष्ठीमा पूर्वाधार विकास समितिले पहिचान गरेका यस क्षेत्रका समस्या तथा सम्भावनालाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

समस्या विश्लेषण

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समाधानका उपायहरु
सुचना तथा संञ्चार	• टेलिकम टावरहरु कम भएको • संञ्चारको सुविधाको कमी भएको • आई सि.टी सीप भएको जनशक्तिहरुको कमी, • गा.पा. स्तरमा कम्प्यूटर, इन्टरनटको व्यवस्था नहुनु, • पञ्जीकरणलाई व्यवस्थीत गर्न गा.पा. स्तरमा सुचना व्यवस्थापन प्रणाली नहुनु,	• टेलीकम टावरहरु नयाँ निर्माण र क्षमता बृदि गर्ने, • टावरको रेखदेखको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने, • नयाँ योजनाहरुको लागी सम्भाव्यता अध्ययन गरी भौतिक संरचनाहरुको निर्माण गर्ने, • इमेल इन्टरनेटको प्रयोग गर्ने दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने र गापाको Website लाई नियमित अपडेट गर्ने, • सुचना व्यवस्थापन प्रणाली (MIS) लाई संस्थागत गरी बैकिङ्ग प्रणाली दारा सामाजिक सुरक्षा भता बितरण गर्ने प्रणाली संञ्चालन गर्ने,
सडक यातायात तथा झो.पु	• सबै वडामा ग्रामिण सडकहरु नपुग्नु • भएका सडकहरुको मर्मत सम्भारमा कमी • समया अनुसार सडकको स्तरउनन्ती नहुनु • मोटरेबल पुल नहुनु र पुल तथा सडकहरु निर्माण गर्दा ठेकेदारहरुको लाफरबाही हुनु • माग भई आएका योजनाहरु बढी भएको • निर्माण भएका योजनाहरु नियमित मर्मत नहुनु	• सडक निर्माणकालागि प्राथमिकता दिनुपर्ने • सडक गुरुयोजना बनाई सोही अनुसार सडकहरु निर्माण गर्नुपर्ने • निर्माण भएका सडकहरु उचित मर्मत सम्भार गनुपर्ने • सडकहरुको स्तरोन्नती हुनुपर्ने र सडकको गुणस्तरको लागी अनुगमन गर्नुपर्ने • जनसमुदायको चेतना अभिवृद्धी गर्नुपर्ने • निर्माण भएका पुलहरु मर्मत सम्भार गनुपर्ने

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समाधानका उपायहरु
खानेपानी	• निर्माण भएका खानेपानी योजनाहरु दिगो नहुनु • खानेपानी व्यवस्थापन नभएर शौचालय प्रयोगमा नआएको र पुर्ण सरसफाईमा बाधा पुगेको • बालमैत्री तथा अपागंमैत्री योजना निर्माण नहुनु • खानेपानीको मुल दर्ता नहुनु • मर्मत सम्भार कोष नियमित संकलन नहुनु • निर्माण भएका योजनाहरुको कार्यान्वयनमा नआएको • सार्वजनिक स्थलहरुमा फोहोर व्यवस्थापन नहुनु • खानेपानी योजनाहरु प्राप्त रुपमा नहुनु	• समुदायमा जनचेतना अभिबृदी गर्ने • निर्माण भएका योजनाहरुको मर्मत सम्भार तथा व्यावस्थापनमा गर्नुपर्ने • मर्मत सम्भार कोष नियमित संकलन गर्नुपर्ने • खानेपानी योजना बनाउदा बालमैत्री र अपांगमैत्री बनाउनुपर्ने • खानेपानी निर्माण गर्दा उपभोक्ताहरुले खा.पा.यो.को बिधान दर्ता गर्ने • खानेपानी योजनाहरुको दोहोरोपना हुनु नदिन खानेपानी सम्बन्धी काम गर्ने तह तथा दातृ तहहरुको समन्वय हुनुपर्ने • सार्वजनिक स्थलहरुमा भएका शौचालयहरुको उचित व्यवस्थापन गर्न शौचालय व्यवस्थापकको व्यवस्था हुनुपर्ने
सिचाई	• ठुला सिचाई योजनाहरुको कमी • भएका सिचाई योजनाहरुको मर्मत सम्भार नहुनु • आधुनिक सिचाई नभएको • खोला किनाराका क्षेत्रहरु कटानको जोखिममा रहेको	• सम्भाव्यताको अध्ययन गर्नुपर्ने • मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने • जनचेतनाको अभिवृद्धी गर्नुपर्ने • सिचाईमा आधुनिक प्रविधीहरु भित्रयाउनुपर्ने • कटानलाई नियन्त्रण गर्न नदी तथा खोलाहरुमा तटबन्धनको व्यवस्था गर्नुपर्ने
भवन	• गा.पा भवन व्यवस्थित नहुनु • स्वास्थ्य चौकी व्यवस्थित नहुनु • प्रहरी चौकी, ईलाका हुलाक, सामुदायिक भवन, बाल विकास, खेलकुद, बृद्धाआश्रम भवन पाप्त नहुनु • बस्ती विकास नहुनु • निर्माण भएका भवनहरु गुणस्तरयुक्त नहुनु	• बनेका योजनाहरु दिगो हुनुपर्ने • प्राविधिक लगतका आधारमा कामहरु सम्पन्न हुनुपर्ने • अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निष्पक्ष हुनुपर्ने • केन्दीयस्तरबाट रकमहरु प्राप्त मात्रामा बिनियोजन हुनुपर्ने

सम्भावना विश्लेषण

सम्भावना तथा असरहरु	आधारहरु	प्रतिफल
स्थानीय स्तरमा सडक निर्माणका लागी यातायात गुरुयोजना तयार गर्ने नीति	▪ सडक निर्माण पुरा गर्न सरकारको प्राथमिकतामा परेको ▪ जनचासोमा बृद्धि भएको ▪ स्थानीय तहको प्राथमिकतामा परेको	• रोजगारीको सम्भावनामा बृद्धि, • औषधि उपचारमा सहजता, • स्थानीय उत्पादनले बजार पाउने, • जडिबुटि संकलन गरि बिदेशी मुद्रा आर्जन हुने, • बर्षायाममा पनि यातायात संचालन हुने, • ब्यापारिक केन्द्रको बृद्धि भई दैनिक उपभोग्य सामान सजिलै उपलब्ध गर्न सकिने,
पर्यटन तथा जडिबुटी संकलनका लागि सडकहरु निर्माण हुने	स्थानीय तह तथा दातृतहको प्राथमिकतामा परेको	
बिभिन्न नदीनालामा सडक पुलहरुको निर्माण	▪ सडक बिभागको प्राथमिकतामा परेको ▪ दातृ नकायको चासो	• सडक दुरी कम भई छिटोछरितो यातायात सेवामा पहुँच हुने, • बर्षायाममा पनि यातायात संचालन गर्न सकिने, • आर्थिक तथा व्यापारिक केन्द्र बन्ने,

सम्भावना तथा असरहरु	आधारहरु	प्रतिफल
विद्यालय भवन , स्वा.चौकी, उप स्वा.चौकी आदि निर्माण	• नेपाल सरकार, दातृ निकाय र स्थानीय तहको प्राथमिकतामा परेको	• शिक्षामा सहज पहुँच र स्तर बृद्धि • स्वास्थ्यमा सुधार
पार्क, प्रतिक्षालय, सभागृह, खेलमैदान, डंपिगं साईट, ढल आदीको क्रमिक निर्माण	• नेपाल सरकार, दातृ निकाय र स्थानीय तहको प्राथमिकतामा परेको	• स्वास्थ्यमा सुधार • खेलकुदको बिकास
गापा भवन तथा सेवा केन्द्रहरुको निर्माण	• नेपाल सरकार, दातृ निकाय र स्थानीय तहको प्राथमिकतामा परेको	• सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता
टेलिफोन, टि.भि.रेडियो, पत्रपत्रिकाको सेवामा स्तरोन्नती भई संरचना प्रबिधिमा ब्यापक सुधार	• सरकारको सकारात्मक संचार नीति, सूचना प्रत्रिधिमा बढ्दो लगाव • नविनतम सूचना प्रबिधिको बिकास, उपयुत्त भौगोलिक अवस्थिति	• भरपर्दो र सस्तो संचार सेवाको उपलब्धता • नविनतम सूचना प्रबिधिको बिकास • रोजगारिमा बृद्धि हुने
सिंचित क्षेत्रको बिस्तार भई खाद्य उत्पादनमा बृद्धि	• ठुला तथा ससाना नदीनालाहरु, खेतीयोग्य भुमि २१ प्रतिशत हुनु र जलस्रोत ऐन, सिचाई निती	• खाद्य सुरक्षा, आयआर्जन, रकम बिदेसिनबाट बच्नु • गरिबी घट्ने
ठूला र अन्य कतिपय मझौला तथा साना जलविद्युत आयोजनाहरु निर्माणाधिन हुन सक्ने ।	• विद्युत बिकास सरकारको मुख्य प्राथमिकतामा परेको	• लोडसेडिङमुक्त हुने, उद्योगधन्दा तथा कलकारखानाहरुको स्थापना हुने, • रोजगारी बढ्ने , • माछापालन ब्यबसायमा फस्टाउने • पर्यटन ब्यबसायमा बृद्धि हुने
भूक्षय तथा बाढि पहिरो नियन्त्रण हुने	• Hazard Mapping को तयारी	• खेतीयोग्य भुमि जोगिने र धनजन क्षतिमा न्यूनीकरण • राहत उद्दार र बचाउ कार्यमा खर्च हुने धनराशि जोगिने
टेलिफोन, टि.भी.,रेडियो पत्रपत्रिकाको सेवामा स्तरोन्नति भई सुचना प्रविधिमा व्यापक सुधार	• सरकारको सकारात्मक सुचना तथा संचार नीती, सूचना प्रविधीमा बढ्दो लगाव, • नविनतम सुचना प्रविधीमा विकास, • उपयुक्त भौगोलिक अवस्थिति, • Information village concept को विकास हुनु	• भरपर्दो र स्तरीय संचार सेवाको उपलब्धता, • सस्तो नविनतम प्रविधिको विकास, • दक्ष जनशक्ति उत्पादन हुने, • रोजगारी बढ्ने ।

३.२.४ वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

बलेफी गाउँपालिकामा वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनका सन्दर्भमा महसुस गरिएका समस्या र यो क्षेत्रले गाउँपालिकाको विकास र सम्बृद्धिमा पार्ने प्रभावको आँकलन गर्न गठन गरिएको समितिले उठान गरेको यस क्षेत्रको समस्या तथा सम्भावनालाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

समस्या विश्लेषण

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका सम्भावित उपायहरु
वन जंगलमा हुने चोरी निकासी	• सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहका सदस्य तथा उपभोक्ता समितिका पदाधिकारी सक्रिय हुन नसक्नु । • चोरी निकासी (आन्तरिक) हुनु । • जथाभावी वातावरणीय परीक्षण नगरी वाटो खन्नु ।	• जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु पर्ने । (समिति र उपभोक्ताका बीचमा) • समिति र उपभोक्तालाई क्रियाशिल बनाउनु पर्ने । • वन फडानी गर्नेलाई समुह स्वयम सक्रिय भई कारवाहीको प्रक्रिया अगाडी बढाउने र वन ऐन अनुसार कडा कारवाही गर्नु पर्ने । • वृक्षारोपण गरि आयआर्जन वृद्धि गर्न जनचेतना आगृत गराई निजी जग्गा, ऐलानी, खाली जग्गा र सार्वजनिक जग्गामा व्यापक रुपमा वृक्षारोपणका कार्यक्रम गर्ने ।
वन डढेलो/आगलागी	• जनचेतनाको कमी । • गाईबस्तु र मानिस लड्छन भन्ने मान्यताका कारण आगो लगाउने गरेको । • चोरी सिकारीकर्ता, गाई गोठाला, बटुवाद्वारा जानी जानी आगो लगाउनु ।	• जनचेतना अभिवृद्धि गराउनु पर्ने । • भूगोल अनुसार अग्नि रेखा निर्माण • अग्नि नियन्त्रक संजाल निर्माण/गठनलाई सक्रिय बनाउनु पर्ने । • सबै अग्निनियन्त्रक संयन्त्रलाई तालिम दिई सामग्री उपलब्ध गराउनु पर्ने । • वन डढेलो लगाउने व्यक्ति पहिचान गरि कारवाही गरिनु पर्ने ।
अतिवृष्टि/अनावृष्टि तापक्रममा उतार चढाव	• वन डढेलो तथा वन विनास हुनु । • भुक्षय तथा बाढी पहिरो • पानीका मुहान सुक्ने ।	• जलवायु परिर्वतन अनुकुलन सम्बनिध सचेतना/जानकारी सबैलाई दिनु पर्ने । • वृक्षारोपण/वन संरक्षण वैकल्पीक उर्जा प्रयोग गर्नु पर्ने । • तटबन्धन निर्माण/वायो ईन्जिनियरिङ्ग, मूल संरक्षण गर्नु पर्ने तथा वृक्षारोपण/ वन संरक्षण । • वातावरण अनुकुलन योजना वनाई कार्यान्वयन गर्ने । • बस्तीलाई योजनावद्ध रुपमा व्यवस्थित गर्नु पर्ने ।
संस्थागत वन अतिक्रमण	• संघ संस्थाका भवन निर्माण । (विद्यालय, क्याम्पस, स्वास्थ्य संस्था आदी) • जथाभावी सडक निर्माण	• वन सिमाना प्रष्ट रुपमा छुट्याउनु पर्ने । • वन अतिक्रमण नियन्त्रण कार्यदललाई प्रभावकारी बनाईनु पर्ने ।
जडीवुटीको पहिचान, संरक्षण	• जडीवुटीका फाईदाका वारेमा प्रर्याप्त मात्रामा जानकारी नहुनु । • प्रशोधन, भण्डारण र व्यवसायीकरणमा जनचेतनाको अभाव । • जडीबुटीको प्रचार/प्रसारमा कमी ।	• जडीबुटीको अनुसन्धान खेती प्रविधिको विस्तार गर्नु पर्ने । • प्रशोधन र भण्डारण लागि व्यवस्था गर्नु पर्ने । • जडीवुटिको प्रभावकारीताको वारेमा प्रचार/प्रसार गर्नु पर्ने । • मुल्य श्रृखला विश्लेषण गरि बजार व्यवस्था गर्नु पर्ने । • जडीबुटी खेतीलाई कृषि प्रणालीको रुपमा विकास गरिनु पर्ने
रैथाने तथा लोपोन्मुख वनस्पति तथा वन्यजन्तु	• मिचाहा प्रजातिको बाहुल्यता हुनु । • आगलागी/डढेलो । • चोरी निकासी/चोरी सिकार । • जलवायु परिर्वतनको प्रभाव ।	• जनचेतना अभिवृद्धि तथा वन संरक्षण/वृक्षारोपण • चोरी निकासी/सिकार गर्नेलाई ऐन अनुसार कारवाही । • अनुकुलनका योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गरिनु पर्ने । • रैथाने प्रजातिहरुको विशेष संरक्षणको व्यवस्था गरिनु पर्ने ।

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समस्या समाधानका सम्भावित उपायहरु
विपद्/प्रकोप	• बाढी/पहिरो । • आगलागी तथा आधी वेहरी ॥ • भुकम्प • चट्टयाङ्ग, महामारी रोगव्याधिको प्रकोप	• जनचेतना अभिवृद्धि गनु पर्ने । • ग्रामिण सडक खन्ने काम वातावरणीयमैत्री हुनु पर्ने । • विपद व्यवस्थापनलाई योजना बनाएर कार्यान्वयन गर्नु पर्ने । • विकासका कामलाई वातावरणीय मुल्यांकन अनुसार अगाडी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने । • वृक्षारोपण/वन संरक्षण पूर्व तयारी योजना बनाई कार्यान्वयन मा ल्याउनु पर्ने ।
उचित फोहर व्यवस्थापन	• शिशा, वोतल, कागज जथाभावी फाल्नु । • पलाष्टिकजन्य वस्तु जथाभावी फाल्नु । • घरवाट निस्कने फोहोर जथाभावी फाल्नु ।	• डम्पिङ्ग साईड निर्माण गरिनु पर्ने । • घरजन्य फोहरलाई प्रांगारिक मलमा रुपान्तरण गरिनु पर्ने जसका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गरिनु पर्ने ।
वन्यजन्तुवाट धनजनको क्षति	• वनजन्तुवाट खेतीपाती नोक्सान गर्नु । • मानवीय क्षति	• वाँदर बदेल भगाउने तथा वदेललाई खाल्डा खन्ने तर्साउने र भगाउने । • खेतीप्रणालीमा सुधार । (जडीवुटी, मसला खेती आदी)

सम्भावना विश्लेषण

सम्भावना तथा अवसरहरु	आधारहरु	प्रतिफल
गापाको कुल क्षेत्रफलमध्ये अधिकाशं भाग वनक्षेत्रले ओगटेको	स्रोत सर्वेक्षणको नक्शा	• वनको उचित व्यवस्थापन मार्फत वातारण संरक्षण र स्थानीय समुदायहरुको आयआर्जनमा वृद्धि
कुल वनक्षेत्रको ३७ प्रतिसत वनक्षेत्र सामुदायिक वनको रुपमा व्यवस्थापन	सामुदायिक वनहरु हस्तान्तरण तथा समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन	• समुदायको वन पैदावारका माग परिपुर्ति • वन पैदावार विक्रिवाट समुदायको आय आर्जन • वन विकास तथा भौतिक विकासमा सहयोग
वनले कार्वन उत्सर्जन न्यूनीकरणमा महत्वपुर्ण भुमिका खेल्ने हुंदा सामुदायिक तथा राष्ट्रिय वनहरुले REDD संयन्त्र मार्फत कार्वन व्यापारमा जाने सम्भावना	सामुदायिक वनहरुको स्रोतमापन तथा वनको Baseline data तयारीको चरणमा समुह सचेतनामा वृद्धि	• वन विनाश र वनको क्षयिकरण रोकेर कार्वन उत्सर्जन कम गरे वापत राज्यले तथा सा.व.हरुले भक्तानी प्राप्त गर्न सक्ने
महत्वपुर्ण जडिवुटी प्रजातीको In-situ संरक्षण तथा व्यवस्थापन तथा निजी जग्गामा खेती विस्तार	गापामा महत्वपुर्ण जडीवुटी पाइने विभिन्न अध्ययनहरुले देखाएको	• जडीवुटीको दिगो व्यवस्थापन आयआर्जनमा वृद्धि • राजस्वमा वृद्धि
महत्वपुर्ण गैरकाष्ठ वन पैदावारहरुको प्रशोधन तथा Value addition	गैरकाष्ठ वन पैदावार नीती २०६१ को प्राथमिकता क्षेत्र	• जडीवुटीको दिगो व्यवस्थापन आयआर्जनमा वृद्धि • राजश्वमा वृद्धि
वृहत जलाधार Basin approach मा जलाधार संरक्षण	मूख्य तथा सहायक नदी प्रवाहित क्षेत्र	• वृहतस्तरमा जलाधार र वातावरण संरक्षण • उत्पादकत्व वृद्धि, आयमा वृद्धि
वृहत स्तरमा जलवायु अनुकुलन कार्यक्रम	नीतिगत आधार, वैदेशिक सहयोग	• जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरहरुमा कमी • पानीका स्रोत संरक्षण र वदलिंदो परिस्थिती सुहांउदो कृषि वालीको विकास
साना जलविद्युत आयोजनाहरु	कैयौ स्थानीय नदीनालाहरु	• दीर्घकालिनरुपमा सस्तो र सुलभ विद्युत सेवा

सम्भावना तथा अवसरहरु	आधारहरु	प्रतिफल
सुधारिएको चूल्होहरु	स्थानीय स्रोतहरु जस्तै इटा, माटो, दाउरा आदि	• घरभित्रको धुवा निर्मुल हुनु र स्वाथ्य तथा आर्थिक विकास
सामुदायिक सोलार	घना वस्तीहरु	• आर्थिक भारको कमी , व्यक्तिगतरुपमा राख्नु भन्दा सस्तो
सामुदायिक वनहरुको कार्वन व्यापारमा सहभागिता	REDD सयन्त्रको विकास तथा कानुनहरुको तयारी	• आत्मनिर्भर सा.व.हरु र सा.व.उ.स.महासंघ
ज्ञान सिपयुक्त मानवीय संशाधन विकास	सञ्चालित तालिम, गोष्ठी, अध्ययन भ्रमणहरु	• ज्ञान सिपयुक्त मानव संशाधनवाट सामाजिक विकासमा टेवा
प्राकृतिक स्रोत साधन सम्बन्धी वन्ने र वनेका नीति नियमहरुमा जनताका पक्षमा थप पैरवी	हालसम्म भैरहेका प्रयास तथा मानव संशाधन विकास	• जनमैत्री नीति नियम निमार्णमा सहयोग

विपद व्यवस्थापन		
प्रमुख सम्भावना	आधार	प्रतिफल
सडक सञ्जाल विस्तार भइरहेको	• एम्बुलेन्स सेवाको निरन्तरता र पहुँचमा बृद्धि	• पिडितले समयमै उपचार पाउने र अकाल मृत्युबाट जोगिने
आकस्मिक रक्त सञ्चार सेवा सञ्चालनमा रहेको	• रक्तदाताहरु पहिचान गरी सेवा दिइने (प्रहरी, सेना, रेडक्रस)	• शल्यक्रिया सहितको उपचार सेवा प्रवाहबाट अकाल मृत्युमा कमी
विपद योजना तर्जुमा हुने	• विपद उद्धार कार्यक्रम संचालन	• विपद उद्धार हुने
विपद उद्धार समिति गठन भएको	• विपद क्षेत्रमा काम गर्ने सँस्थाहरुको उपलब्धता • NDRT, DDRT तालिम प्राप्त जनशक्ति	• आकस्मिक सेवा दिन सकिने

३.२.५ संस्थागत विकास

गाउँपालिकाको समग्र संरचनात्मक विकासको मेरुदण्ड नै संस्थागत विकास भएकाले अन्य क्षेत्रको प्रभावकारीता पनि यसैमा निहित हुन्छ । यसै कुरालाई मध्यनजर गर्दै संस्थागत विकास समितिले संस्थागत विकासका समस्या तथा सम्भावनाहरुको लेखाजोखाको अन्तिम खाँका तयार पारेको थियो जुन तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

समस्या विश्लेषण

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समाधानका उपायहरु
संस्थागत विकास तथा मानव संशाधन		
गाउँपालिकाको कार्यालय तथा सवै वडाका आफ्नै भवन नहुनु	• बजेटको अभाव • सामान ढुवानीमा कठिनाई	• सडकको स्तरोन्नती गरी ढुवानीमा सहजता ल्याउने • तत्काल भौतिक संरचनाको निर्माण गर्ने
सेवा प्रवाहमा कठिनाई	• दरबन्दी अनुसार कर्मचारीको अभाव • दक्ष जनशक्तिको अभाव	• संघिय सरकारले दरबन्दी अनुसारको कर्मचारी खटाउनु पर्ने • कर्मचारीलाई आवश्यक तालिमको प्रबन्ध मिलाउने
योजना तर्जूमा गर्न कठिनाई	• आवश्यकता भन्दा पहुँचको आधारमा योजना छनौट हुनु • योजनाको प्राथमिकीकरण नहुँनु • जनसहभागिता नहुनु • योजना पुस्तिका अनुरुप काम नहुनु • योजना तर्जुमामा विशेषज्ञता नहुनु	• आवश्यकताको आधारमा योजना छनौट • योजना प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन • योजना कार्यान्वयनमा जनसहभागिता • योजना कार्यतालिका अनुरुप कार्य गर्ने • औचित्यता र दक्षतामुखी विकास गर्ने • भुगोल तथा हावापानी अनुरुपको योजना बनाउने

समस्याहरु	समस्याका कारणहरु	समाधानका उपायहरु
	• भुगोल सुहाउँदो योजना नबन्नु	
आन्तरिक तथा वाह्य बजेट प्रवाह		
आन्तरिक आय कम हुनु	• करका दायरा अनुरुप कर संकलन हुन नसक्नु • राजश्व सुधार कार्य योजना तयार नहुनु	• करका दायरा फराकिलो बनाउने • राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार पारी सोही अनुरुप अघि बढ्ने
अनुगमन तथा मुल्यांकन		
समयमै योजनाको अनुगमन नहुनु	• प्राविधिक जनशक्तिको कमि • समयमै योजनाको अनुगमन नहुँनु • अनुगमन समितिले जिम्मेवारी वहन नगर्नु • जन श्रमदान नगरिनु	• दरबन्दी अनुरुप पदपूर्ति गर्ने • कार्यतालिका अनुरुप कार्य सञ्चालन गर्ने • समयमै अनुगमन गर्ने • अनुगमन समितिले उत्तरदायित्व बोध गर्ने • जनश्रमदान बढाउने
सुशासनको प्रत्याभुती नहुनु	• सामाजिक मितव्ययिता नहुनु • सुचना तथा सञ्चारमा कठिनाई • चेतनाको कमि • दक्ष जनशक्ति नहुनु • आफ्नो जिम्मेवारी प्रति वफादार नहुनु • पारदर्शिता नहुँनु • स्थानीय ऐनको कार्यान्वयन नहुँनु	• सामाजिक मितव्ययिताकालागि इमान्दारिता अनुरुप काम गर्ने • टेलिफोन तथा इन्टरनेटको व्यवस्था गर्ने • चेतना जगाउने • जिम्मेवारीताको वोध गर्ने • समयमै ऐन बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउने
वित्तिय		
	• गैर सरकारी संस्थासंग निर्भरता रहनु • बैक तथा सहकारी संस्थाहरु गाउँघरमा उपलब्ध गराउने • व्यवसायी खेति गर्ने	• आन्तरिक आयआर्जनको क्षमता बढाउने • गाउँ गाउँमा सहकारी, घर घरमा भकारी अभियान शुरु गर्ने • व्यवसायिक खेती गर्ने

सम्भावना विश्लेषण

संस्थागत विकास		
सम्भावना तथा अवसरहरू	**आधारहरु**	**प्रतिफलहरु**
• निजी क्षेत्र ,नागरिक समाज तथा समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरुले विकासको समग्र विकास तथा सुशासन कायम गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने ।	• पालिका भित्र क्रियासिल उद्योगी, व्यापारी, गैससहरु, नागरिक समाज,सामुदायिक संघ	• सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता, • काममा दोहोरोपना हटाई एकिकृत रुपमा कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने । • संस्थागत क्षमतामा अभिवृद्धि तथा सम्पुर्ण तहमा असल शासन प्रणाली स्थापित
• स्थानीय तहको आन्तरिक आयस्रोत वृद्धि गर्न सकिने	• स्थानीय सरकार संचालन ऐनले दिएका अधिकार ।	• स्थानीय तहहरुको आर्थिक अवस्था सवल भएको हुने ।
• आगावियोको आधारमा सवै सरकारी कार्यालयहरु, गैससहरु, समुदायमा आधारित संघसंस्थाहरुको रणनितिक योजना तर्जुमा गरि एकिकृत रुपमा कार्यक्रमहरु संचालन गर्न सकिने ।	• केहि विषयगत क्षेत्रहरुको रणनितिक योजनाको कार्यान्वयन सुरु भएको । • विकासका लागि सवैको चासोमा वृद्धि	• एकीकृतरुपमा कार्यक्रमहरु संचालन हुने • कार्यक्रमलाई लक्षित समुदाय सम्म पुर्याउन सकिने ।
• दातृसंस्थाहरुको सहयोगको सम्भावना	• दातृ संस्थाहरु लगानी गर्नमा प्रतिवद्ध रहेका ।	• गरिवी न्युनिकरणमा सहयोग • रोजगारीमा अवसरमा बृद्धि
• निजी तथा साझेदारी अवधारणको विकास गर्न सकिने ।	• निजी, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरु कार्यरत रहनु । • सहकार्यका प्रशस्त अवसरहरु हुनु ।	• योजनावद्ध ढंगले कार्यक्रम संचालन हुने । • साझेदारीमा वृद्धि हुने ।
• अनुगमन तथा मूल्याकंन पद्धतीलाई संस्थागत गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने ।	• स्थानीय तथा विषयगत तहहरुको प्रतिवद्धता	• गुणस्तर कायम गर्न सकिने र दिगो विकासमा सहयोग पुग्ने । • स्रोत तथा साधनको समुचित उपयोग हुने ।

परिच्छेद चार
दीर्घकालीन सोच तथा नीति कार्यक्रम

४.१ गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच

वलेफी गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधि, विषयगत समिति तथा वहुसरोकारवालाहरुको सहभागितामा भएको घनिभूत अन्तरकृयाका आधारमा बलेफी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच तथा नीति कार्यक्रम तय गरिएको थियो । आगामी वर्षहरुमा समग्र नीति तथा कार्यक्रमलाई निर्देशित गर्न गाउँपालिकाले देहायको दीर्घकालीन सोंच लिएको छ :

कृषि, पर्यटन, जलस्रोत र व्यापार !
समृद्ध बलेफीको मूल आधार !!

४ २.निर्देशक सिद्धान्त

गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंचलाई मुर्त तथा लक्ष्य उन्मुख बनाउन कार्यशाला गोष्ठीले अवलम्बन गरि प्रतिवद्ध गरेका निर्देशक सिद्धान्तहरु देहाय बमोजिमका छन :

- भूउपयोग, वस्ती विकास र व्यवस्थित सहरीकरण
- अर्थपूर्ण सहभागिता र नागरिक भावनाको सम्मान
- आधुनिक प्रविधिमा जोड
- मानव अधिकार र सामाजिक न्याय
- सरकारी, निजी र गैरसरकारी क्षेत्रबीच साझेदारी
- वातावरण सन्तुलन र दीगो विकास
- स्थानीय स्रोत परिचालन र व्यवस्थापन
- संस्थागत विकास तथा सुशासन
- नतिजामूलक व्यवस्थापन प्रणाली
- आवधिक योजना तथा बार्षिक योजनाबीच तालमेल

४ ३. लक्ष्य तथा उद्देश्य

बलफी गाउँपालिकाले परिकल्पना गरेको दीर्घकालीन सोंचलाई साकार रुप दिन कार्यशाला गोष्ठीका सहभागीहरुको छलफलका आधारमा तय गरिएको पालिकाको समष्टिगत लक्ष्य यसप्रकारको छ: **"गाउँपालिकावासीको समन्यायिक रुपमा सामाजिक तथा आर्थिक विकास हुनुका साथै सम्बृद्धिमा गुणात्मक सुधार भएको हुनेछ ।"** उक्त लक्ष्यलाई रणनीतिकरुपमा पुरा गर्न कार्यशाला गोष्ठीले निर्दिष्ट गरेका निर्देशक सिद्धान्त तथा समष्टिगत उद्देश्यहरु यसप्रकार रहेका छन् ।

आर्थिक विकास	**समष्ट्रीगत उद्देश्य**	● स्थानीयस्तरमा उत्पादन तथा सेवाजन्य रोजगारीका अवसर बृद्धि भई गाउँपालिकावासीको समग्र आर्थिक अवस्थामा सुधार गर्ने ।
	क्षेत्रगत उद्देश्यहरु	● कृषि व्यवसायको व्यवशायीकरणमा जोड दिंदै कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि भई जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने । ● उत्पादनमा बृद्धि गरी रोजगारीका अवसरहरु श्रृजना गर्ने । ● उद्योग, व्यापार, सहकारी र पर्यटन, व्यवसायलाई गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको महत्वपूर्ण हिस्साको रुपमा विकास गरी स्थानीय समुदायमा स्वरोजगारी श्रृजना गराई आयआर्जनमा बृद्धि गर्ने ।
सामाजिक विकास	**समष्ट्रीगत उद्देश्य**	● स्थानीय विकास र शासनमा महिला, बालबालिका, दलित, युवा, अपाङगता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायत विपन्न क्षेत्र र वर्गसमुदायका व्यक्तिहरुको पहुँच अभिबृद्धि गराई समन्यायिक विकास लगायत सामाजिक स्थितिमा सुधार गर्ने ।
	क्षेत्रगत उद्देश्यहरु	● विद्यालय उमेरका सम्पुर्ण वालवालिकाहरु विद्यालयमा भर्ना भई गुणस्तरिय शिक्षा प्राप्त हुनुका साथै प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा सम्वन्धी तालिमका लागि पूर्वाधार निर्माण गर्ने । ● स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीयता र प्रभावकारिता वृद्धि गरि गाउँपालिकाबासीको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउनुका साथै स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीयता र प्रभावकारिता वृद्धि गर्ने । ● समुदायको स्वास्थ्य अवस्थामा सुधार ल्याउन खानेपानी तथा सरसफाईको सस्थागत बिकासमा सुधार ल्याउने । ● सशक्तिकरण मार्फत महिला, वालवालिका, जेष्ठ नागरिक, असहाय, एकल महिलाहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने ।
भौतिक पूर्बाधार विकास	**समष्ट्रीगत उद्देश्य**	● गाउँपालिकावासीको पूर्बाधार विकासका क्षेत्रमा पहुँच अभिबृद्धि भएको हुने
	क्षेत्रगत उद्देश्यहरु	● सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण र व्यवस्थापन सम्वन्धी नीतिहरु सरोकारवालाहरुको सहकार्यमा निर्माण गरी प्रभावकारी ढंगमा लागु गर्ने । ● सडक, यातायात, सिंचाई र अन्य सार्वजनिक पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने ।
वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	**समष्ट्रीगत उद्देश्य**	● वन, वातावरण प्राकृतिक तथा जैविक सम्पत्तिको संरक्षण, सम्वर्द्धन र वितरण प्रणालीमा सुधार गराई गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापन सम्वन्धी दिगो उपायहरु अवलम्वन गर्ने ।
	क्षेत्रगत उद्देश्यहरु	● समुदायको संलग्नतामा वृद्धि गर्दै दिगो वन व्यवस्थापन र भू संरक्षणका माध्यमवाट जैविक विविधताको संरक्षण तथा रोजगारीमा वृद्धि गर्ने ।
संस्थागत विकास	**समष्ट्रीगत उद्देश्य**	● गाउँपालिकावासीलाई गुणस्तरीय, छिटो, छरितो, प्रभावकारी र पारदर्शी सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्न स्थानीय शासन पद्धतिको संस्थागत विकास गर्ने ।
	क्षेत्रगत उद्देश्यहरु	● स्थानीय स्तरमा प्रवाह हुने सवै संघसंस्थाका सेवाहरुलाई समावेशी, प्रतिफलमूलक र प्रभावकारी वनाउने ।

४.४ तर्कबद्ध खाँकामा आधारित नतिजामुलक विश्लेषण

आवधिक योजना तर्जुमाका लागि गठन गरिएका मुल तथा विषयगत समितिहरुले छलफलका आधारमा तय गरेको दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य, उद्देश्यहरु तथा गाउँपालिकाले तय गरेको नीति तथा कार्यक्रमका आधारमा पाँच बर्षे आवधिक योजनाको प्रक्षेपित खाँका तल प्रस्तुत गरिएको छ । प्रस्तुत खाँकाले गाउँपालिकाका विषयगत क्षेत्रहरुलाई आर्थिक, पूर्वाधार, सामाजिक सेवा, वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, संस्थागत विकास तथा समष्टिगत विकास अन्तरगत विभाजन गरी प्रस्ताव गरेको छ ।

४.४.१ आर्थिक विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति

कृषि विकास

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पृष्ठयाइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि: कृषि व्यवसायको व्यवशायीकरणमा जोड दिंदै कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि भई जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।	प्रति व्यक्ति प्रतिबर्ष खाद्यान्न उपलब्धता (के	१५०	१७५	२००	२५०	३५०	कृषि विकास शाखा, गापाको तथ्याङ्क पुस्तिका तथा गांउपालिका वस्तुगत पार्श्वचित्र	सरकारी सहयोग निरन्तर रहेमा
	गापाको कृषिक्षेत्रको कूल गार्हस्थ उत्पादन (रु. करोड)	५	७	८	१०	१५		
	गा.पा.को कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१०	१५	२५	५०	७५		
	हालको प्रति व्यक्ति वार्षिक आय (यू एस डलर)	१०१६	११००	१२००	१४००	१५००		
प्रतिफल नं १ जनताको खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा सुधार भएको हुनेछ ।	**प्रति व्यक्ति प्रतिबर्ष कृषि जन्य वस्तुको उपलव्धता**							
	खाद्यान्न (के.जी.)	७५	१००	१९८	२१६	२३७		
	तरकारी (के.जी.)	३०	५०	६०	७५	१००		
	फलफूल (के.जी.)	५	५	६	६	७		
	आलु(के.जी .)	७	१०	११	१२	१३		
	दलहन (के.जी.)	३	५	१०	२०	२५		
	तेल (लि.)	५	१०	१५	२०	२५		
	खाद्यान्न न्युन रहेका वडा (संख्या)	६	६	५	४	१		
प्रतिफल नं २ नगदेवाली, मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी तथा फलफूल खेतिको क्षेत्र विस्तार, वजार व्यवस्थापन तथा वाली सघनतामा वृद्धि भई आय आर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	फलफुल खेति (सुन्तला, कागति, अम्वा) विस्तार (हे)	१०	१५	१८	२०	२५		
	वेमौसमी तरकारी खेति (हेक्टर)	०	१	१.५	२	२.५		
	तरकारी, फलफूलको संकलन केन्द्रको (संख्या)	०	०	१	२	३		

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पुष्टयाइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
प्रतिफल नं. ३ किसानहरूमा कृषि सम्बन्धी ज्ञानको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	अगुवा कृषक संख्या	१०	१५	३०	४५	७५		
	व्यावसायिक कृषिमा आवद्ध कृषकको संख्या	५	१०	२०	४०	५०		
	कृषि तालिम प्राप्त कृषकको संख्या (वार्षिक)	७	१२	३०	९०	१५०		
	कृषि अवलोकन भ्रमण गर्ने कृषकको संख्या	२०	५०	१००	१५०	२००		
प्रतिफल नं. ४ वालीको विविधिकरण हुनुका साथै उत्पादनको व्यवस्थित भण्डारण प्रसोधन र आवश्यक वजारको व्यवस्थापन भई कृषकहरुको आय स्तरमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	कृषि हाट बजार तथा संकलन केन्द्र (संख्या)	१	६	८	८	१२		
	कृषक समुह संख्या	६	१२	१८	२४	३०		
	अलैचि उत्पादन (के.जी.)	५०	१००	२००	३००	५००		
	अदुवा उत्पादन (के.जी.)	१००	५००	१००	२००	५०००		
	जीविकोपार्जन खेति प्रणालीवाट व्यवसायीक खेति तर्फ उन्मुख (प्रतिशत)	१	५	१०	२०	२५		
	रोजगारीको अवसरमा वृद्धी (प्रतिशत)	१०	१४	१५	२०	२५		

पशु विकास सेवा

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पुष्टयाइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि: स्वस्थ पशुपंक्षीको उत्पादनमा बृद्धि भई रोजगारीका अवसरहरु श्रृजना भएका हुनेछन ।	पशु उत्पादन वृद्धिदर (प्रतिशत)	१२	१३	१५	१८	२५	पशु सेवा विकास शाखा, गापाको तथ्याङ्क पुस्तिका तथा गांउपालिका वस्तुगत पार्श्वचित्र	सरकारी सहयोग निरन्तर रहेमा
	पशुपालन क्षेत्रमा रोजगारीमा वृद्धी (प्रतिशत)	५	१०	१०	२०	३०		
	पशु विकास समूह गठन (संख्या)	६	६	१२	१५	१८		
प्रतिफल नं १ पशुपालन सेवा सुलभ भई पशुपालन व्यवशायमा व्यवसायिकरण भई उन्नत	कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र (संख्या)	०	१	२	३	४		
	पशु क्षेत्रमा रोजगार वृद्धिदर (प्रतिशत)	५	५	१५	२५	३०		
	उन्नत जातका गाईहरुको संख्या	६	१०	१८	३०	६०		
	उन्नत जातका भैंसीहरुको संख्या	६	१०	१८	३०	६०		

पशुपन्क्षी पालनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	उन्नत घासको क्षेत्रफल (रोपनी)	१०	१५	२०	४०	६०		
	नश्ल सुधार (प्रतिशत)	२	३	४	५	६		
	मासु पसल	२	६	८	१०	१२		
	डेरी पसल (संख्या)	०	१	२	३	४		
	पशु भेटरेनरी (संख्या)	१	२	६	१२	१८		

उद्योग, व्यापार, वैकिग, सहकारी र पर्यटन

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि उद्योग, व्यापार, सहकारी र पर्यटन, व्यवसायलाई गांपाको आर्थिक विकासमा महत्वपूर्ण हिस्साको रुपमा विकास गरी स्थानीय समुदायमा स्वरोजगारी श्रृजना भई आयआर्जनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	उद्योगहरु स्थापना (संख्या)	५	१०	१८	२४	५०	गांउपालिका कार्यालयको प्रतिवेदन, तथा गांउपालिका वस्तुगत पार्श्वचित्र	स्थानीय सरोकारवालाहरु तथा सरकारी सहयोग प्राप्त भएमा ।
	साना तथा मझौला उद्योगमा रोजगारी (संख्या)	४००	८००	९००	१२००	१५००		
	उद्यमीहरुको आयमा वृद्धी (प्रतिशतं)	१०	१५	२५	३०	५०		
	वित्तिय संस्थाहरुमा जनताको पहुंच (प्रतिशत)	२.५	५	१०	१५	३०		
	सहकारी स्थापना (संख्या)	२	३	४	५	६		
	पर्यटकिय स्थानहरुको पहिचान (संख्या)	२	३	५	८	१०		
प्रतिफल १ : घरेलु, साना, तथा मझौला उद्योगहरु स्थापना भई स्थानीय स्तरमा रोजगारीको सिर्जना भएको हुनेछ ।	कुल दर्ता भएका उद्योग सङ्ख्या	५	१०	१८	२४	४८	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिको कार्यालयको प्रतिवेदन, तथा गांउपालिका पार्श्वचित्र	
	तोरी मिलको संख्यामा वृद्धी (संख्या)	१	३	४	५	६		
	साना तथा मझौला उद्योगमा रोजगारी (संख्या)	५००	८००	९००	१२००	१५००		
	उद्यमीहरुको आयमा वृद्धी (प्रतिशत वार्षिक)	५	१०	२०	३०	५०		
प्रतिफल २ : वित्तिय संस्थाहरुमा ग्रामिण स्तरका जनताहरुको पहुंचमा वृद्धि भई जनताले थप कर्जा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	वित्तिय संस्थाहरुमा जनताको पहुंच (प्रतिशत)	५	१०	१५	२०	४०	स्थानीय वैंकिङ कार्यालयको प्रतिवेदन, तथा गांउपालिका वस्तुगत पार्श्वचित्र	
	निजि क्षेत्रका वित्तिय संस्थाहरुको स्थापना	१	२	४	४	६		
प्रतिफल ३ : गुणस्तरिय सहकारी संस्थाहरुको स्थापना तथा	सहकारीको स्थापना (संख्या)	०	१	२	४	६	गांउपालिका तथा घरेलु तथा स्थानीय सहकारीहरुको प्रतिवेदन,	
	सहकारीमा आवद्ध घरधुरी संख्या (प्रत्येक वडा)	२	१०	२५	५०	१००		

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
व्यवस्थापन गरी रोजगारीको सृजना भएको हुनेछ ।	सहकारी मार्फत सिपयूक्त तालिम प्राप्त संख्या	५०	१००	१५०	३००	६००	तथा गांउपालिका पार्श्वचित्र	
प्रतिफल ४ : पर्यटकिय क्षेत्रहरुको पहिचान भई पर्यटन व्यवशायकालागि आवश्यक पूर्वाधारहरुको विकास तथा विस्तार भएको हुनेछ ।	पर्यटकिय क्षेत्रहरुको पहिचान	२	३	५	८	१०	गांउपालिका तथा पर्यटन कार्यालयको प्रतिवेदन ।	स्थानीय सरोकारवालाहरु तथा सरकारी सहयोग प्राप्त भएमा ।
	पर्यटन उद्यममा संलग्नहरुको संख्या	६	१०	१८	३०	४८		
	पर्यटन उद्यमीहरुको आम्दानीमा वृद्धि (प्रतिशत)	५	१०	१५	२०	२५		
	पार्क निर्माण (संख्या)	१	१	२	४	६		
	वास वस्ने होटलको व्यवस्था (संख्या)	२	५	८	१०	१२		
	सार्वजनिक शौचालय निर्माण (संख्या)	३	६	१२	१८	२४		
	सुचनाकेन्द्र निर्माण (संख्या)	१	१	२	३	६		
	सूचनाका लागि वुकलेट तथा ब्रोसरको (संख्या)	१	१	२	३	५		
	धार्मिक मठ, मन्दिर, गुठी, तथा गुम्वाहरुको संरक्षण (संख्या)	२	२	६	१२	१८		

आर्थिक विकाससँग सम्वन्धित कार्यनीतिहरु

कृषि विकास

- कृषिमा आधुनिकीकरण गर्दै नगदे बाली उत्पादन तथा निर्यातमा जोड दिइनेछ
- कृषकमैत्री औजार, उन्नत प्रविधिमा अनुदान तथा पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था गरिनेछ
- अर्गानिक तरकारी, बीउबीजन, खाद्यान्न, दुध र मासुजन्य पदार्थमा आत्मनिर्भर बनाउने कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
- बिभिन्न बालीहरुको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी खाद्यानमा आत्मनिर्भर गराइनेछ ।
- अगुवा कृषकलाई तालिम प्रदान गरी प्राविधिक सीप सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- व्यावसायिक कृषिलाई प्रवर्द्धन गर्न माटो परिक्षण गरी खेती गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकास्तरीय कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।

पशुपालन

- व्यवसायिक रुपमा पशुपालनमा प्रोत्साहन गर्न कृषकलाई डाले तथा भुइघाँसको विउ वितरण तथा खोर सुधारकालागि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- कृत्रिम गर्भाधान सेवा नपुगेका स्थानमा प्राकृतिक गर्भाधान सेवा विस्तार गरी उन्नत नश्लका पशुहरूको संख्यामा वृद्धि गरिनेछ ।
- रैथाने जातको खसी बोकाको बजारमा बढी माग भएकोले उत्पादनमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- पशुसेवा प्राविधिकको व्यवस्था गरी पशुपन्छी सेवामा कृषकको पहुँच विस्तार गरिनेछ ।
- युवाको बढ्दो विदेश पलायन रोक्न तथा विदेशबाट फर्किएका र बेरोजगार युवालाई पशुपन्छी पालनमा आकर्षित गरिनेछ ।
- उत्पादित दुध निर्यातको लागि दुध डेरीको व्यवस्था गरिनेछ ।

उद्योग

- लघु उद्यम कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा पूर्व स्थलगत अध्ययन गरी व्यवसायिक योजना तयार पारिनेछ ।
- उद्योग स्थापनाकालागि बाटो, पानी, बिजुली जस्ता पूर्वाधारको विकास गरिनेछ ।
- लघु उद्यमीले उत्पादन गरेका वस्तुहरु खेर जान नदिन बजारीकरणमा सहजीकरण गरिनेछ ।
- स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित लघु उद्योगहरु सञ्चालनमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई विस्तार गर्न घरेलुसंग समन्वय गरिनेछ ।

पर्यटन

- पर्यटकीय स्थानको सम्भाव्यता अध्ययन, संरक्षण तथा प्रवद्धनकालागि पर्यटकीय गुरुयोजना तयार गरि चरणबद्ध रुपमा पर्यटन क्षेत्रको बिकास गरिनेछ ।
- होमस्टे कार्यक्रम सञ्चालन गरी पर्यटकलाई आकर्षण गर्ने साँस्कृतिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- पर्यटकीय होटलहरुको व्यवस्था तथा व्यवस्थित सडक तथा यातायातको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- मनोरञ्जन स्थलहरुको पहिचान गरी ती स्थानहरुमा भौतिक पूर्वाधारहरुको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

वैकिङ्ग तथा सहकारी संस्था

- कृषक समूह, आमा समूह तथा सहकारी मार्फत बचत गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- बैंकमार्फत बचत गर्ने बानीको विकासको लागि बैंकिङ्ग शिक्षा र वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- बैकिङ्ग सेवाको वातावरण निर्माण गरी एक घर एक खाताको नीति लिइनेछ ।
- सहकारीको लगानी कृषि, पर्यटन, उद्योग, ऊर्जाजस्ता प्रत्यक्ष उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गरिनेछ ।
- सहकारी संस्थाहरूको व्यवस्थापनमा दक्षता अभिवृद्धि गर्न तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- व्यवसाय सञ्चालनमा सहुलियत कर्जा उपलब्ध गराइने छ ।
- सबै वडाहरुमा सहकारीको पहुँच अभिवृद्धि गरिनेछ ।

४.४.२ सामाजिक विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति

शिक्षा

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि : विद्यालय उमेरका सम्पुर्ण वालवालिकाहरु विद्यालयमा भर्ना भई गुणस्तरिय शिक्षा प्राप्त हुनुका साथै प्राविधिक शिक्षा सम्वन्धी पूर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ ।	विद्याथीको भर्नादरमा वृद्धि (प्रतिशत)	९४	९६	९७	९८	९९	गांउपालिका शिक्षा शाखाको प्रतिवेदन र गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र	सरकारी अनुदानमा वृद्धि तथा सरोकारवालाहरुको सहयोग प्राप्त भएमा, समुदाय तथा सरकारी स्तरमा वालमैत्री वातावरण निर्माण वनेमा ।
	प्राथमिक तहको सिकाइ उपलब्धीमा वृद्धी (प्रतिशत)	४५	४७	५०	५२	५५		
	३ देखि ५ वर्ष उमेर समुहका बालबालिकाहरुका भर्ना दर (प्रतिशत) ।	४०	४५	४८	५२	५५		
	व्यवस्थापन समितिद्वारा विद्यालयको मासिक अनुगमन (पटक)	१	२	३	४	५		
	गांउपालिकाद्वारा सवै विद्यालयको वार्षिक अनुगमन (पटक)	१	१	२	३	४		
प्रतिफल नं १: गुणस्तर र एकिकृत शैक्षिक प्रणालीको विकास भएको हुनेछ ।	विद्यालयमा कक्षा कोठाको पर्याप्तता (विद्यालय प्रतिशत)	५०	६५	७३	७८	८६		
	भौतिक सुविधाको प्रयाप्तता भएका विद्यालय (प्रतिशत) ।	३०	७०	७२	७५	८०		
	विषयगत तथा तालीम प्राप्त शिक्षकको उपलब्ध विद्यालय (प्रतिशत)	४०	६५	७०	७२	७५		
	पाठ्यपुस्तक समयमै उपलब्धता हुने विद्यालय (प्रतिशत)	५०	६०	७५	८०	९५		
	पुर्नताजगी तालिम लिने शिक्षक -प्रतिशत)	४०	५५	६०	७०	७५		
	विद्यालयको वालक्लबको व्यवस्था विद्यालय (प्रतिशत)	१५	३०	४०	५०	७५		
	विद्यालय र अभिभावक बीच अर्न्तक्रिया -पटक	१	१	२	२	२		
	प्रयोगशाला तथा पुस्तकालयको व्यवस्था भएका विद्यालय (प्रतिशत)	३०	५०	६०	६५	७५		
	सरसफाई तथा शौचालयको व्यवस्थापन भएका विद्यालय (प्रतिशत)	३०	६५	७५	८५	९५		
	अपांगमैत्री भौतिक संरचनाको व्यवस्था भएका विद्यालय (प्रतिशत)	०	३६	३९	४२	४५		
प्रतिफल २: प्राथमिक तहदेखि उच्च शिक्षा तहमा सर्वै बालबालिकाहरुको पहुँचमा वृद्धि भई गापाको कूल	प्राथमिक तहको खूद भर्नादर (प्रतिशत)	८८	९०	९२	९५	९९		
	दलित, जनजाती, आदिवासी, सिमान्तकृत, उपेक्षित समुदाय, भिन्न क्षमताका वालवालिकाहरुको भर्नादर (प्रतिशत)	६५	६५	७०	७६	८२		
	प्रावि विद्याथी टिकाउ दर (प्रतिशत)	९०	९२	९३	९३	९४		

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
साक्षरतामा वृद्धि भएको हुनेछ ।	मावि विद्याथी टिकाउ दर (प्रतिशत)	८९	९०	९२	९३	९४		
	प्रावि कक्षा दोहोऱ्याउने दर (प्रतिशत)	५	३	२.५	२	१.५		
	मावि कक्षा दोहोऱ्याउने दर (प्रतिशत)	७	६	५	४	३		
	विद्यालय सुधार योजना निर्माण (प्रतिशत)	४४	४८	५२	५६	६०		
	SEE उत्तीर्ण दर (प्रतिशत)	४४	४८	५२	५६	६०		
	निजि लगानीमा संचालित विद्यालयहरुमा जनताको पहूंच (प्रतिशत)	३५	४४	४९	५३	५७		
प्रतिफल ३: गापाको सवै विद्यालय भवनहरु बालमैत्री तथा अपांग मैत्रीका रुपमा निर्माण भई शिक्षाको अवशर सवैलाई प्राप्त भएको हुनेछ ।	बालमैत्री तथा अपांग मैत्री विद्यालय भवन (प्रतिशत)	२	१५	२५	३०	४०		
	शौचालय भएका विद्यालय (प्रतिशत)	४०	६८	७६	८२	८९		
	वाल शौचालय भएका विद्यालय (प्रतिशत)	०	१२	१३	१५	१६		
	बालमैत्री तालिम लिएका शिक्षक (प्रतिशत)	१०	२५	३५	४०	५०		
	फर्निचरको सुविधा भएका विद्यालय (प्रतिशत)	१०	४	६०	७५	९५		
	आपाङ्गता भएका विद्याथीहरुको पठनपाठनका लागी विशेष सुविधा भएका विद्यालय (संख्या)	२	६	७	७	८		
प्रतिफल ४: प्राविधिक र सिपमुलक शिक्षाको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।	CTEVT बाट सम्वन्धन प्राप्त बहुउद्देश्यीय प्राविधिक शिक्षालय संख्या	०	१	१	२	३	शिक्षा शाखाको वार्षिक प्रतिवेदन आवधिक योजनाको अन्तिम मूल्याकंन	प्राविधिक शिक्षामा निजि क्षेत्रको लगानी बृद्धि हुने ।
	उपलब्ध प्राविधिक सव ओभरसियर, जेटिए र अनमी संख्या	२०	५०	१००	१५०	३००		
	तालिम प्राप्त निर्माण मिस्त्री (डकर्मी र सिकर्मी संख्या)	२०	५०	१००	१५०	२००		
प्रतिफल ५: यूवा तथा विद्याथीहरुका लागि खेलकुद तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गराई व्यक्तित्व विकासमा योगदान भएको हुनेछ ।	खेलकुद सामग्री भएको विद्यालय संख्या	२	१५	२५	३०	३०	खेलकुद विकास समितिको प्रतिवेदन	सरोकारवालाहरुको सहयोग प्राप्त भएमा
	विज्ञ खेल प्रशिक्षक संख्या	०	५	१०	१५	३५		
	व्यवस्थित खेल मैदान निर्माण भएकाविद्यालय संख्या	२	२	५	८	१५		
	विद्यालय तथा श्रोत केन्द्र स्तरिय लोक सांस्कृतिक कार्यक्रम संचालन (वार्षिक)	०	१	२	३	४		
	श्रोत केन्द्र स्तरिय हाजिरी जवाफ, वक्तृत्वकला प्रतियोगीता (वार्षिक)	१	१	२	३	४		

स्वास्थ्य

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धी : स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीयता र प्रभावकारिता वृद्धि गरि गाँउपालिकावासीको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउनुका साथै स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीयता र प्रभावकारिता वृद्धि गरिनेछ ।	पूर्ण खोप प्राप्त बालबालिका (प्रतिशत)	९१	९२	९४	९६	९९	आगावियो, अन्तिम, मद्यावधि र बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन	दातृ तहको सहयोगको निरन्तरता तथा सरकारले प्राथमिकता राखेमा ।
	झाडापखाला रोग लाग्ने दर (प्रति हजार)	९१०	८६५	८२१	७८०	७४१		
	५ बर्ष मुनिका बालबालिकाहरुमा कुपोषण दर (प्रतिशत)	१५	१२	१०	८	५		
	चारैपटक पूर्वप्रसुती सेवा लिने गर्भवती महिला (प्रतिशत)	४०	५०	७५	८५	९५		
	पूर्ण खोप वडा संख्या	०	४	८	८	८		
	स्वास्थ्य सेवामा पहुँच (प्रतिशत)	५०	६५	७५	८५	९७		
	गांउबासीको औसत आयू (वर्ष)	६२	६३	६५	६६	६८		
	आधा घण्टाभित्र स्वास्थ्य सेवामा पहुंच भएको जनसंख्या	३०	४०	५०	७५	९०		
	कुपोषण दर (प्रतिशत)	२.४२	२.०	१.९	१.८	१.५		
प्रतिफल १: महिला, बालबालिका लगायत सीमान्तकृत वर्गमा स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा वृद्धि भई स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर र उपयोगमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	आधा घण्टाभित्र स्वास्थ्य सेवामा पहुंच भएको जनसंख्या	३०	४०	५०	७५	९०		
	पूर्ण खोप प्राप्त बालबालिका (प्रतिशत)	९१	९२	९४	९६	९९		
	झाडापखाला रोग लाग्ने दर (प्रतिहजार)	९१०	८६५	८२१	७८०	७४१		
	महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरु (संख्या)	३६	३६	३६	४०	४०		
	चारैपटक पूर्वप्रसुती सेवा लिने गर्भवती महिला (प्रतिशत)	४०	५०	७५	८५	९५		
	पूर्ण खोप पाएका एक वर्ष मुनिका बालवालिका (प्रतिशत)	७५	८०५	८५	९०	९५		
	५ बर्ष मुनिका बालबालिकाहरुमा कुपोषण दर (प्रतिशत)	१५	१२	१०	८	५		
	स्वास्थ्य सेवामा पहुँच (प्रतिशत)	८०	८४	८८	९३	९७		
	परिवार नियोजनको साधन उपयोग दर (CPR) (प्रतिशत)	४२	४४	४६	४९	५१		
	पूर्ण रुपमा संचालित गाउंघर क्लिनिक	४	६	८	१२	१५		
	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीद्वारा प्रसुति गराउने महिला (प्रतिशत)	१०	२५	४५	७५	९०		
प्रतिफल २: स्वास्थ्य सम्बन्धी पूर्वाधार तथा औषधी, उपकरणको उपलब्धतामा वृद्धि भएको हुनेछ ।	एम्बुलेन्स खरिद र सञ्चालन (वटा)	१	२	३	४	६		
	बर्थिङ सेवा उपलब्ध संस्था संख्या	०	२	४	५	६		
	PHC/HP /SHP	३४	३६	३७	३९	४१		
	आफ्नै भवन भएका स्वास्थ्य संस्था (संख्या)	१	३	५	६	६		
प्रतिफल ३: समुदायमा	ART सेवन गर्ने (संख्या)	२२१	४००	६००	८००	१००		

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
एचआईभी/एड्स सम्बन्धी सचेतना वृद्धि भई संक्रमण दर घटेको हुनेछ ।						०		
	HCT सेवा वृद्धि (संख्या)	२२५०	२३६३	२४८१	२६०५	२७३५		
	एचआईभी/एड्स सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम -पटक)	१	३	४	५	६		
प्रतिफल नं. ४: आयुर्वेद सेवाको उपलब्धता, पहुँच र उपभोगमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	आयुर्वेद सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या (संख्या)	१५००	२०००	३०००	४०००	६०००	स्वास्थ्य शाखाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	सरोकारवालाहरुको सहयोग निरन्तर रहेमा ।
	उच्च रक्तचाप, मुटुको रोग, मधुमेह, क्यान्सर जस्ता रोगीहरूको न्युनता (प्रतिशत)	४५	४३	४१	४०	३६		

खानेपानी तथा ढल निकास

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि : समुदायको स्वास्थ्य अवस्थामा सुधार ल्याउन खानेपानी तथा सरसफाईको सस्थागत बिकासमा सुधार ल्याउने ।	स्वच्छ पिउने पानीको प्रयोग गर्ने जनसंख्या (प्रतिशत)	४८	५०	६५	७५	८०	गांउपालिका खानेपानी तथा सरसफाई शाखाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन र गांउपालिका वस्तुगत पार्श्वचित्र	सरोकारवालाहरु को सहयोग निरन्तर रहेमा ।
	चर्पिको प्रयोग भएको घरधुरी (प्रतिशत)	६५	७०	७५	८०	१००		
	लैंगिक तथा बालमैत्री शौचालय निर्माण भएका विद्यालय (प्रतिशत)	१०	२०	३०	४०	५०		
	एक घर एक शौचालय (प्रतिशत)	४०	५०	६०	७५	१००		
प्रतिफल नं १ : खानेपानी तथा सरसफाईको सस्थागत बिकास भई समुदायको ास्थ्य र वातावरणीय अवस्थामा सुधार आएको हुनेछ ।	स्वच्छ पिउने पानीको प्रयोग (प्रतिशत)	४८	५०	६५	७५	८०		
	खुला दिसामुक्त वडा (संख्या)	६	६	६	६	६		
	चर्पिको प्रयोग भएको घरधुी (प्रतिशत)	६५	७०	७५	८०	१००		
	फोहोर व्यवस्थापन वडा (संख्या)	६	६	६	६	६		
	खानेपानी आयोजना सञ्चालन (संख्या)	३२	४०	४५	५०	६०		
	Wash समितीहरुको क्षमता तथा संस्थागत बिकास (प्रतिशत)	५०	६०	७५	८०	१००		
	खापा योजना मर्मत सुधार (प्रतिशत)	५०	६०	७५	८०	१००		
	पाईप प्रणाली मार्फत खानेपानी उपलब्ध जनसंख्या (प्रतिशत)	७५	८०	८५	९०	९५		
	खुला खानेपानी प्रयोग गर्ने जनसंख्या (प्रतिशत)	१५	१२	१०	६	१		
प्रतिफल नं २ : सरसफाईका आधारभुत सर्तहरु	सरफाई मर्मत सुधार (प्रतिशत)	३०	४०	५०	६०	७५		
	लैगिंक तथा बाल मैत्री शौचालय निर्माण भएका विद्यालय (प्रतिशत)	१०	२०	३०	४०	५०		

सहित शौचालय निर्माण प्रक्रियामा जोड दिइनेछ ।	एक घर एक शौचालय (प्रतिशत)	४०	५०	६०	७५	१००		
	सार्वजनिक शौचालय संख्या	०	६	१२	१८	२४		

महिला, वालविकास तथा अपागंता

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पूष्ट्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि: सशक्तिकरण मार्फत महिला, वालवालिकाका, जेष्ठ नागरिक, असहाय, एकल महिला तथा दलितहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने ।	महिला साक्षरता (प्रतिशत)	५८.८	६०	६२	६४	६५	गांउपालिका शिक्षा शाखाको प्रतिवेदन सामाजिक विकास शाखाको वार्षिक प्रतिवेदन	राज्यका कानूनहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएमा ।
	समितिहरुमा महिला तथा लक्षित समुदायको प्रतिनिधित्व (प्रतिशत)	३३	३५	३६	३८	४०		
	हरेक क्षेत्रमा महिलाको निर्णायक भूमिकामा सहभागिता (प्रतिशत)	३३	५०	७५	१००	१००		
	घरेलु हिंसाको न्यूनिकरण (प्रतिशत)	५०	४०	३०	२०	०		
	३ देखि ५ वर्ष उमेर समूका बालबालिका प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा भर्ना अवस्था (प्रतिशत)	४०	४२	४४	४६	४९		
	जेष्ठ नागरिकहरुको सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति (प्रतिशत)	४६	५१	६०	७५	९०		
	सहकारीमा संकलित पूँजी (रु लाख)	१०	२५	३५	६०	७५		
	व्यवसायमा संलग्न महिला (संख्या)	९००	१०३५	११९०	१३६९	१५७४		
	महिला साक्षरता (प्रतिशत)	५८.८	६०	६२	६४	६५		
	उपभोक्ता समितिमा महिला र लक्षित समुदायको प्रतिनिधित्व (प्रतिशत)	३३	३८	४४	५०	६०		
	सवै वडामा लैंगिक संवेदनशील नीतिको तर्जुमा र कार्यान्व्यन (संख्या)	०	२	४	५	६		
	महिलाहरुको स्थानीय संघसंस्थाहरुमा सहभागिता (प्रतिशत)	३३	३८	४४	५०	५८		
	महिला उद्यमीहरुको संख्या	१०००	१२००	१४००	१६००	१८००		
<u>प्रतिफल नं २:</u> महिला हिंसामा न्यूनिकरण भई नीति निर्माण तहमा महिला सहभागितामा वृद्धि भई समतामुलक समाजको निर्माणमा सहयोग पुग्नेछ ।	पालिकामा हिंसा नियन्त्रण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम र उजुरी केन्द्रको स्थापना (संख्या)	५	६	७	८	९		
	यौन दुर्व्यवहार, घरेलुहिंसा, बेचबिखन बिरुद्धका कार्यक्रमवाट लाभान्वित महिला वालवालिका (प्रतिशत)	३५	४०	४६	५३	६१		
	हिंसाजन्य घटनापीडित महिलाहरुको संख्यामा न्यूनिकरण (प्रतिशत)	३५	३०	२५	१५	१०		
	बेचबिखन तथा घरेलु हिंसामा परेका असहाय एवं प्रभावित	२५	२९	३३	३८	४४		

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पृष्ठ्याइका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
	महिलाहरुको पूर्नस्थापना (प्रतिशत)							
	परामर्श केन्द्र स्थापना तथा सुरक्षित वैदेशिक रोजगार र परामर्श सेवा	०	१	१	२	३		
प्रतिफल नं ३: वालवालिकाको समग्र विकासका लागि नीतिगत अवस्थामा सुधार भई दक्ष जनशक्तिको उत्पादन भएको हुनेछ ।	गांउपालिका नीति निर्माण तहमा वालवालिकाहरुको सहभागिता (प्रतिशत)	१०	१५	२५	३०	३३		
	वाल अधिकार प्रति अभिभावक एवं वालवालिकामा चेतना वद्धि (प्रतिशत)	२५	२९	३३	३८	४४		
	वालमैत्री सार्वजानिक भौतिक संरचना (प्रतिशत)	१०	१२	१३	१५	१७		
	३ देखि ५ वर्ष उमेर समूका बालबालिका प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा भर्ना अवस्था (प्रतिशत)	४०	४६	५३	६१	७०		
प्रतिफल ं ४: सामाजिक सुरक्षाको वर्तमान स्थितिमा सुदृढ भई जेष्ठ नागरिक, असहाय, एकल महिलाहरुले सामाजिक सुरक्षा प्रत्याभूति गरेका हुनेछन ।	सामाजिक जीवनमा योगदान पुऱ्याएका जेष्ठ नागरिकहरुलाई सम्मान कार्यक्रम (सख्या)	१	२	३	३	४		
	असहाय विपन्न जेष्ठ नागरिकहरुको सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति (प्रतिशत)	४५	५२	६०	६८	७९		
	राज्यको सहयोग प्राप्त गर्ने जेष्ठ नागरिक (प्रतिशत)	८०	८४	८८	१००	१००		
	राज्यको सहयोग प्राप्त गर्ने असहाय, एकल महिला (प्रतिशत)	३५	४०	५०	७५	९०		
प्रतिफल नं ५ दलित वर्गहरुले समाजमा सम्मानपूर्ण स्थान प्राप्त गरेका हुनेछन ।	दलितहरुको विकास तथा सशक्तिकरणका लागी तर्जुमा गरिने कार्यक्रमहरुमा वृद्धी (प्रतिशत)	१२	१८	२०	२५	४०		
	रोजगारीमा सरकारी तहमा दलित समुदायको पहुंच (प्रतिशत)	२	५	१५	२५	५०		

सामाजिक विकाससँग सम्वन्धित कार्यनीतिहरु

शिक्षा

- विद्यालयको वर्तमान भौतिक संरचनामा वृद्धि गरी शिक्षकलाई तालिम र शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- संस्थागत विद्यालयसँग प्रतिस्पर्धा गर्न आधारभुत तहदेखि नै अग्रेजी माध्यममा पढाउने नीति लिइनेछ ।
- चार वर्ष उमेरका सबै बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास र शिक्षाको सुनिश्चतताको लागि विद्याथी संख्या, भूगोल तथा आवश्यकताका आधारमा विद्यालय विस्तार तथा गाभ्ने नीति लिइनेछ ।
- विद्यालयहरुमा मासिक रुपमा अनुगमन गरी उत्कृष्ट विद्यालय तथा शिक्षकलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- गुणस्तरीय शिक्षाकालागि एक वडा एक नमुना मा.वि. सञ्चालन गरी बालमैत्री शिक्षाको थालनी गरिनेछ ।
- विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला, एक विद्यालय एक पुस्तकालय, कम्प्युटर शिक्षा प्रणाली तथा इ लाइब्रेरीको व्यवस्था गरिने छ ।
- सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई समग्र शिक्षा प्रणालीको अङ्गको रुपमा एकीकृत गर्दै अध्यापन गराइनेछ ।
- शैक्षिक प्रशासनमा निरन्तर सुधार तथा गुणस्तर र सुशासनलाई संस्थागत गर्न नियमित रुपमा विद्यालय अनुगमन गरी सुचक सहितको मुल्यांकन पद्धतिको विकास गरिने छ ।
- शिक्षकहरूको प्राज्ञिक उन्नयन एवम् पेशागत विकासका लागि माग तथा आवश्यकताका आधारमा छोटा तथा मध्यम अवधिका तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- शिक्षकहरूको कार्यसम्पादनलाई विद्यालयका हरेक कक्षाका विद्याथीले हासिल गरेको नतिजासँग आबद्ध गरी पुरस्कार तथा दण्डको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सबै प्रकारका शैक्षिक संस्थाहरूको भौतिक अवस्थामा सुधार गरी विपद् प्रतिरोधी बनाइनेछ । विद्याथीहरूको सिकाइमा विपद् व्यवस्थापन विषयहरू समावेश गरिनेछ ।
- दलित, छात्रा, जनजाति, लोपोन्मुख जातजाति, गरिब तथा जेहेन्दार विद्याथीहरूका लागि आवश्यकताका आधारमा छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आर्थिक रुपले विपन्न विद्यार्थीहरुकालागि लक्षित गरी विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा स्वास्थ्य सुधार, अभिभावक शिक्षा र विपन्न तथा जेहेन्दार विद्याथीको लागि छात्रवृत्रिको व्यवस्था मिलाइने छ ।

खेलकुद

- विद्यमान भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा विकास गर्दै थप भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरिनेछ ।
- गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालनको लागि प्रयास गरिनेछ ।
- खेलाडीहरुको व्यवसायिक क्षमता र सीप विकासका लागि प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालय, यूवाक्लब र सार्वजनिक संस्थाहरुलाई खेलकुद प्रतियोगिताहरु सञ्चालन गर्न प्रेरित गरिनेछ ।

साहित्य, कला तथा संस्कृति

- विद्यालयमा सञ्चालन हुने अतिरिक्त क्रियाकलापहरूमा स्थानीय भाषा, कला, संगीत, संस्कृति तथा साहित्यको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- साँस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरुको समुदायमा आधारित प्रणाली अनुसार संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन गरिनेछ ।

- साँस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरु संरक्षण र प्रवर्धनमा जोड दिईने छ ।

स्वास्थ्य

- गाउँपालिका भित्र सामुमायिक अस्पतालको स्थापना गरि गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नकालागि साधन श्रोत युक्त बनाईनेछ ।
- स्वास्थ्य चौकीका भवनहरु सुविधा सम्पन्न बनाई आवश्यक सबै सेवा सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- आवश्यक औषधी, उपकरण, प्रविधि र दक्ष स्वास्थ्यकर्मीहरूको व्यवस्था गरी प्रभावकारी एवम् जवाफदेहीपूर्ण स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराइने छ ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच पुऱ्याउन स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम सञ्चालन गरी क्रमशः सम्पूर्ण स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दै लगिनेछ ।
- "स्वस्थ घर तथा स्वस्थ गाउँ"को अवधारणालाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्यकर्मीको कार्यक्षमता अभिवृद्धि गर्न पुरस्कार र दण्डको व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य स्वर्यसेविका स्वयंसेविकाको कार्य प्रभावकारी बनाइने छ ।
- गुणस्तरीय एवम् स्वास्थ्यवर्द्धक खाद्य पदार्थको प्रयोग बढाउँदै कुपोषण न्यूनीकरण गरिनेछ ।
- मातृशिशु पोषण अवस्थामा सुधार ल्याउन विद्यमान बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- प्रजनन स्वास्थ्य, सुरक्षित मातृत्व, बाल तथा शिशु स्वास्थ्य सेवाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक उपचार सेवा सञ्चालनमा ल्याइने छ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

- "एक घर एक धारा" अवधारणामा आधारित भई खानेपानी आयोजनाहरूको निर्माण, विस्तार, र गुणस्तर वृद्धि गरिने छ ।
- सतह स्रोतबाट पानीको आपूर्ति नपुग भएको स्थान र अवस्थामा बर्षातको पानी संकलन गर्ने पद्धतिको विकास गरिनेछ ।
- बृहत खानेपानी आयोजनाहरु सञ्चालन तथा पुराना खानेपानी आयोजनाहरूको नियमित मर्मत सम्भार गरिनेछ ।
- गाउँका आर्थिक, सामाजिक एवम् सांस्कृतिक महत्वका नदीनालाहरू तथा अन्य पानीका स्रोतहरुको संरक्षण तथा वातावरणीय व्यवस्थापन गर्ने कार्य सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- प्रत्येक बिद्यालयमा छात्र र छात्राका लागि छुट्टै शौचालयको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- गाउँपालिकालाई खुल्ला दिसामुक्त घोषण गरी पूर्ण सरसफाई तर्फ उन्मुख गराइने छ ।
- जलवायु अनुकूलन आयोजनाको निर्माण, जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, परम्परागत स्रोतको संरक्षण जस्ता कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- खानेपानी र अन्य प्रयोजनको लागि पानीको विवेकशील प्रयोगको निम्ति जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

लक्षित समुदाय

- क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम तथा चेतनामूलक कार्यक्रमहरुको निरन्तर सञ्चालन गरी बञ्चितिमा परेका समुदायहरुलाई मूलप्रवाहीकरण गरिनेछ ।

- स्थानीय शासनका सबै तह र प्रक्रियामा विपन्न तथा वञ्चितिमा परेका वर्ग तथा समुदायको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिनेछ ।
- लक्षित समुदायहरुको सामाजिक तथा आर्थिक उत्थानका लागि विभिन्न सरकारी, निजी एवम् गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- लक्षित वर्गको स्वास्थ्य तथा शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रममा बजेट बृद्धिका लागि सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय वृद्धि गरिनेछ ।
- लक्षित समुदायहरुको सशक्तीकरण तथा सामाजिक सुरक्षाका लागि क्षमता अभिवृद्धि, रोजगारी तथा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु अभियानकै रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- लक्षित समुदायको परम्परागत सीप, भाषा र संस्कृतिको संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा विकासका लागि सम्वन्धित समुदायकै अग्रसरतामा विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्राथमिक तहको शिक्षामा मातृभाषा शिक्षणलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- अन्तरपार्टी महिला सञ्जाल, महिलासँग सम्बन्धित सहकारी तथा गैरसरकारी संस्था र महिला समूह सक्रिय संलग्नतामा कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ ।
- स्थानीय तह, संघ-संस्था र नीजि क्षेत्रमा लक्षित वर्ग र समुदायलाई रोजगारीमा प्राथमिकताका लागि आवश्यकताअनुसार नीति तथा पैरवी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- लक्षित वर्गको लागि विनियोजित रकमलाई लक्षित वर्गमै लगानी र उपयोग गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।
- चेलिबेटी, मानव बेचविखन गर्ने, बालश्रम शोषण गर्ने तथा जातीय विभेद गर्नेलाई सामाजिक रुपमा बहिष्कार गर्दै मानव विरोधी घोषणा गरी कानूनको दायरामा ल्याइनेछ ।
- महिला, दलित, जनजातिका समूहहरुलाई संगठित गर्दै विकास तथा चेतनामूलक गतिविधिमा संलग्न गरिनेछ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्ति लगायत लक्षित तथ्याङ्क नियमित रुपमा अद्यावधिक गरिनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा सुविधा हस्तान्तरण प्रक्रियालाई सहज, सरल र प्रभावकारी बनाउन जोड दिइनेछ ।

४.४.३ पूर्वाधार विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति

आवास तथा वस्ती विकास, शहरी विकास र सार्वजनिक निर्माण

विवरणात्मक संक्षेप	सुचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पुष्ट्याइका आधारहरु	मान्यताहरु
उपलव्धी: सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण र व्यवस्थापन सम्वन्धी नीतिहरु सरोकारवालाहरुको सहकार्यमा निर्माण गरी प्रभावकारी ढंगमा लागु गर्ने ।	योजनावद्ध वस्ती तथा वसोवास, क्षेत्रको निर्माण (संख्या)	०	४	६	७	८	गांउपालिका पूर्वाधार शाखाको प्रतिवेदन । गांउ वस्तुगत प्रोफाइल	सरकारी तथा दातृ तहको सहयोग प्राप्त भएमा
	एकीकृत वस्ती विकासको अवधारणा अनुसार भौतिक योजना तर्जुमा भई लागू भएका आवास क्षेत्र (हे.)	०	५	१०	२४	३५		
	भवन आचारसंहिताको तर्जुमा	नभएको	तर्जूमा सुरु	सम्पन्न	लागु	समिक्षा		
प्रतिफल नं. १: सार्वजनिक निर्माण कार्यहरु व्यवस्थित र सुरक्षित भई सुविधा सम्पन्न वस्तिको विकास भएको हुनेछ ।	योजनावद्ध वस्ति तथा वसोवास, क्षेत्रको निर्माण (संख्या)	०	५	६	७	८		
	स्पष्ट मापदण्ड अनुरुप वजार क्षेत्रहरुको स्थापना (संख्या)	०	१	१	१	२		
	स्पष्ट मापदण्ड अनुरुप सवारी पार्किङ्ग, र वस विसौनीहरु निर्माण (संख्या)	१	३	३	४	५		
	पर्यटकिय तथा धार्मिक क्षेत्रहरु निर्धारण (संख्या)	५	७	१०	१२	१५		
	प्रवर्द्धित आवास क्षेत्रको संख्या	०	५	६	७	८		
	भौतिक विकास योजना अनुरुप निर्माण/पुर्ननिर्माण भएका सार्वजनिक पूर्वाधार (संख्या)	०	१५	१७	२०	२३		
	भवन आचारसंहिताको तर्जुमा	तर्जूमा	कार्यान्वयन	सम्पन्न	लागु	समिक्षा		
	फोहोरमैलाको व्यवस्थित र दिगो व्यवस्थापन भएका वडा (संख्या)	१	२	३	४	६		
	सुरक्षित भवन निर्माणसम्बन्धी दक्ष व्यक्ति (संख्या)	५०	१५०	२५०	३००	३५०		
	ढलको निर्माण लम्बाइ (कि.मी.)	३	५	१०	१२	१५		
	फोहोरमैला प्रशोधन केन्द (संख्या)	०	०	०	१	१		
	मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका संरचना (प्रतिशत)	१०	२०	३०	५०	७५		
	एकीकृत वस्ती विकासको अवधारणा अनुसार भौतिक योजना तर्जुमा भई लागू भएका आवास क्षेत्र (हे.)	०	५	७	१०	१५		

सडक, सार्वजनिक यातायात तथा सिंचाइ

विवरणात्मक संक्षेप	सुचकहरु	उपलब्धि						
		२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पुष्ट्याईका आधारहरु	मान्यता
उपलब्धि: सडक, यातायात, सिंचाई र अन्य सार्वजनिक पूर्वाधारको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।	सडक घनत्व किमि/व.कि.मी.	१.६५	२.०६	२.५८	३.२२	४.०३	योजना तथा प्राविधिक शाखाको प्रतिवेदन । गांउ वस्तुगत प्रोफाइल	सरकारी तथा दातृनिकायको सहयोग प्राप्त भएमा
	सडक घनत्व किमि/हजार जनसंख्या	३.६५	४.५६	५.७०	७.१३	८.९१		
	सिंचित क्षेत्र (हे)	२५०	३१२	३९०	४८८	६००		
प्रतिफल नं. १: सडक तथा यातायात सेवाको गुणस्तरियता र निरन्तरतामा वृद्धि भई आम नागरिकको पहुँच तथा उपयोगमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	सडकको पहुँच भएका वडा (संख्या)	२	४	६	८	८		
	IEE/EIA गरी निर्माण भएका सडक (संख्या)	३	४	५	६	७		
	बायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधि उपयोग लम्बाइ (कि.मि.)	४	५	७	१०	१५		
	कुल सडकको सडक लम्बाई (प्रतिशत)	४०	५०	६२	७८	९७		
	१२ महिना यातायात सुचारु सडक (कि.मि.)	०	२५	५०	१००	१५०		
	कालोपत्रे सडक लम्बाई (कि.मि.)	०	५	१०	२५	५०		
	ग्राभेल सडक (कि.मि.)	०	५	१०	२५	५०		
	धुले सडक (कि.मि.)	१००	१५०	२००	२५०	३००		
	सडक पुल (संख्या)	२	५	८	१०	१५		
	घरधुरीबाट सेवा लिन जान लाग्ने औसत समय (घण्टा)	१	१	०.७५	०.५०	०.२५		
प्रतिफल नं. २: : खेतियोग्य जमिनमा सिंचाईको प्रभावकारी व्यवस्थापन भई उत्पादनमा बृद्धि भएको हुनेछ।	प्रागांारिक खेती गर्ने (प्रतिशत)	३	४	५	७	१०		
	सिंचित क्षेत्र (रोपनी)	२५०	३१२	३९०	४८८	६००		
	नहर कुलो विस्तार (कि.मि.)	५०	६२	७५	८५	१००		
	वोरिङ, पम्पसेट, मोटर संख्यामा वृद्धी (प्रतिशत)	५	२०	३०	४०	५०		

विद्युत तथा संचार

विवरणात्मक संक्षेप	सुचकहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	पुष्ट्याइका आधारहरु	मान्यताहरु
उपलब्धिः विद्युत, तथा सूचना संचारमा गांउपालिकाबासीको पहुँच र उपयोगमा बृद्धि भई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।	कुल जनसंख्यामध्ये केन्द्रीय विद्युत् सेवा उपभोग गर्ने घरधुरी (प्रतिशत)	९८	९९	१००	१००	१००	ने.वि.प्रा.को अभिलेख नेपाल टेलिकमको प्रतिवेदन तथा गांउपालिका वस्तुगत प्रोफाइल नेपाल टेलिकम, एनसेलको अभिलेख, सर्भेक्षण, जनगणना	सरकारी कार्यक्रम तथा सरोकारवालाहरुको प्रतिवद्धता निरन्तर भएमा
	इन्टरनेटको सुविधा लिने घरधुरी (प्रतिसत)	६	८	१६	२४	३२		
	मोबाइल (टेलिफोन सहित) प्रयोगकर्ता घरधुरी (प्रतिशत)	८८	९०	९५	९७	९९		
	वैकल्पिक ऊर्जा प्रयोग गर्ने घरधुरी (प्रतिशत)	१	३	५	१०	१५		
	सुधारिएको चुल्हो प्रयोग गर्ने घरधुरी (प्रतिशत)	२	५	१०	१६	२५		
	सोलार सिस्टम जडान (प्रतिशत)	१	३	५	१०	१५		
प्रतिफल नं. १: संचारमा माध्यम र सूचना नागरिकको पहुँच र उपयोगमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	टेलिभिजन प्रयोग गर्ने घरधुरी (प्रतिशत)	५४	६०	६५	७०	७५		
	ईन्टरनेट सेवा उपलब्ध वडा संख्या	८	८	८	८	८		
	गाउँपालिकामा सञ्चालित एफएम रेडियो	१	२	२	२	३		

पूर्वाधार विकाससंग सम्वन्धित कार्यनीतिहरु

सडक तथा यातायात

- नाली सहितको फराकिला बाटा निर्माण गरी १२ महिना यातायातको पहुँच बनाइने छ ।
- सडकको दायाँबायाँ हरियाली कायम गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका केन्द्रबाट वडाहरु, प्रदेश तथा केन्द्रिय राजधानीसंग जोड्ने सडक निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- सडक सञ्जाल निर्माण गर्दा कृषि, ऊर्जा, पर्यटन तथा उद्योग व्यवसायको समेत प्रवर्द्धन हुनेगरी गरिनेछ ।

बस्ती बिकास

- द्वन्द्व पीडित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठ नागरिक, सडक बालबालिका लगायत जोखिममा रहेका व्यक्तिहरूका लागि विशेष सामाजिक आवासको विकास गरिनेछ ।
- एकिकृत वस्ती विकासकालागि संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- वस्ती तथा आवासलाई व्यवस्थित गर्न एकिकृत भुउपयोग योजना तयार कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- छरिएर रहेको बसोवासलाई व्यवस्थित गर्न पूर्वाधार सहितको नमुना एकीकृत बस्ती विकासको कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
- घरनिर्माण गर्दा भवन निर्माण मापदण्ड पुरा गरी बनाउन थालिनेछ ।
- सबैका लागि सुरक्षित र सुलभ आवास निर्माणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- सार्वजनिक-निजी साझेदारीमा ठूलो संख्यामा आवास तथा सहकारी आवासहरू निर्माण गरिनेछ ।
- सार्वजनिक र निजी भवन निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयनमा जोड दिइनेछ ।
- स्थानीय प्रविधि र उपलब्ध निर्माण सामग्रीहरूको प्रयोगलाई प्राथमिकता दिई प्रचलित भवन डिजाइन र प्रविधिको लागि आवश्यक मापदण्डको विकास गरिनेछ ।
- सुरक्षित आवास एवम् भवन निर्माणका लागि सिकर्मी तथा डकर्मी तालिमका साथै जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गरी भूकम्प लगायतका प्रकोपबाट हुने जीउधनको नोक्सानी तथा जोखिम न्यूनीकरण गर्न तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- भवन तथा आवास निर्माणका क्षेत्रमा प्रयोग हुन सक्ने अझ किफायती, सुरक्षित र वातावरणमैत्री निर्माण सामग्री र नवीनतम प्रविधिको प्रवर्द्धनका लागि नियमित अनुसन्धान र विकास कार्यमा शैक्षिक प्रतिष्ठानलाई परिचालन गरिनेछ ।

सिंचाई

- सिंचाईको लागि कुलो निर्माण तथा मर्मत गरी दीगो रुपमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइने छ ।
- पानीको स्रोत कम भएका सुख्खाग्रस्त क्षेत्रहरुमा आकासे पानी पलाष्टिकको पोखरीमा संकलन गरी थोपा सिंचाई कार्यक्रम तथा स्प्रिङ्गकल मार्फत सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइने छ ।
- जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृतिलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- अग्ला स्थानहरुमा पोखरी निर्माण तथा संरक्षण गरिनेछ ।

वैकल्पिक ऊर्जा

- विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा उत्पादन तथा वितरणमा सार्वजनिक, निजी साझेदारी कार्यक्रमलाई अघि बढाईने छ ।
- जलविद्युत उपभोक्ता समितिको सञ्जाल बनाई परिचालन गरिनेछ ।
- दाउराको प्रयोगलाई कम गर्दै लैजान बायोग्यास तथा सुधारिएको चुलो, बायोब्रिकेट जस्ता किफायती जैविक ऊर्जा प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन एवम् विस्तार गरिनेछ ।
- बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्ने वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।
- ऊर्जा सकंट न्यूनीकरण गर्न निजी तथा सार्वजनिक भवनहरूमा सौर्य ऊर्जाबाट विद्युत् आपूर्ति गरिनेछ ।
- सम्भाव्य ठाउँमा वायु तथा सौर्य ऊर्जाबाट विद्युत् उत्पादन तथा सिँचाइका लागि पानी तान्न वायु तथा सौर्य पम्पको विकास र विस्तार गरिनेछ ।
- लघु तथा साना जलविद्युत, सौर्य ऊर्जा, जैविक ऊर्जा तथा वायु ऊर्जाजस्ता नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन, विकास एवम् विस्तार गरिनेछ ।
- सौर्य प्यानल तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जाका उपकरण आयात गर्दा गुणस्तरमापन गर्ने पद्धतिलाई थप सुदृढ गरिनेछ ।
- गरिब तथा विपन्न वर्गसम्म नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिको सुलभ र सरल पहुँच पुऱ्याउन प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

सूचना तथा संचार प्रविधि

- स्थानीयस्तरमा पत्रकारिता तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ब्रोडब्यान्ड सेवाको राष्ट्रव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्न राष्ट्रिय ब्रोडब्यान्ड पूर्वाधार र ब्रोडब्यान्ड इन्टरनेट पहुँच सञ्जालको विकास, विस्तार तथा स्तरोन्नती गरिनेछ ।
- फोन तथा नेटको टावरहरुको उचित स्थानमा निर्माण गरी सञ्चारको गुणस्तरमा वृद्धि गरिनेछ ।
- मोबाइलको टावरको क्षमता वृद्धि र नयाँ निर्माणका लागि सम्बन्धित निकायमा समन्वय गरी अप्टिकल फाइबरबाट इन्टरनेट वितरण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- प्रत्येक वडामा इनटरनेट जडान तथा फ्रि वाइफाइको व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्थानीय संचार माध्यम र संचारकर्मीका क्षमता विकास गरी गाउँपालिकालाई मिडियामैत्री बनाइने छ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका सामूदायिक रेडियो समेतका सञ्चार माध्यमहरुलाई प्रवर्द्धन र प्रोत्साहन गरिने छ ।

४.४.४. वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनसँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति

विवरणात्मक संक्षेप	सूचकहरु						पुष्ट्याईका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
उपलब्धि: समुदायको संलग्नतामा थप वृद्धि गर्दै दिगो वन व्यवस्थापन र भू संरक्षणका माध्यमवाट जैविक विविधताको संरक्षण तथा रोजगारीमा वृद्धी हुने ।	**सूचकहरु**	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	गांउपालिकाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन गांउपालिकाको वस्तुगत प्रोफाईल	सरकारी सहयोग निरन्तर रहेमा र समुदायको सरोकार रहेमा
	वन क्षेत्रको पहिचान भई वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन लागु (हे.)	०	५०	१००	१५०	२००		
	समुदायस्तरमा कृषि वन प्रणालीको प्रभावकारीतामा वृद्धि (हे.)	३२	५०	१००	२००	३००		
	वन पैदावाटवाट रोजगारीमा वृद्धी गर्ने (संख्या)	१३२	२५०	३५०	४५०	५००		
	खाली जमिनमा वृक्षारोपण (संख्या)	५	१०	१५	२०	५०		
प्रतिफल १: वन अतिक्रमण नियन्त्रणका साथ साथै चरिचरणका लागी वैकल्पीक उपायहरुको व्यवस्था भएको हुनेछ ।	वनको अतिक्रमित क्षेत्रे नियन्त्रण (हे.)	२५	३०	२५	३०	३०	बन तथा भू संरक्षण कार्यालयको प्रतिवेदन, गांउपालिकाको पार्श्वचित्र	सरोकारवालाहरु को सहयोग भएमा
	बन बिनाससंग सम्वन्धित मुद्धा दर्ता (वार्षिक संख्या)	१०	८	७	४	२		
	बनको बैज्ञानिक बन ब्यावस्थापन प्रणालीबाट (हे.)	१०	१०	१०	१०	१०		
	निजी जग्गामा डाले घासका विरुवा खेति (हे)	३०	६०	१००	२००	२५०		
	वन पैदावारहरु उत्पादनको (घांस, वावर्यों) व्यवस्थापन (हे.)	०	१००	२००	३००	५००		
	वन पैदावार र जडीवुटी खेतीका माध्यमवाट रोजगारी (संख्या)	१३२	२५०	३५०	४५०	५००		
प्रतिफल २ वन क्षेत्रको व्यवस्थापनबाट जैविक विविधता संरक्षण भएको हुनेछ ।	वन्यजन्तु संरक्षणमा समुदायको संलग्नता (प्रतिशत)	०	१०	२०	४०	५०		
	अतिक्रमित प्राकृतिक स्थलको संरक्षण (संख्या)	०	२	४	५	८		
	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन (संख्या)	५५	६२	६९	७७	८७		
	हस्तान्तरित सामुदायिक वन क्षेत्र (हेक्टर)	५८०	६२५	७००	७८०	७००		
	वन व्यवस्थापनमा संलग्न वडा (संख्या)	२	३	५	८	८		
	वन व्यवस्थापन सम्वन्धी तालिम प्राप्त समूह संख्या	६०	६७	७५	८४	९४		
	उपभोक्ता समूह सदस्य संख्या	१५५०	१७३६	१९४४	२१७८	२४३९		
	वन क्षेत्र भित्र दृष्यावलोकनका लागि विशेष पर्यटन क्षेत्रहरुको निर्धारर्ण (संख्या)	०	२	५	१०	१५		
प्रतिफल ३: भूक्षय बाढी पहिरोको	उपजलाधार क्षेत्र निर्धारण गरी योजना निर्माण (स्थान)	१	२	४	५	६		
	संवेदनशिल क्षेत्रहरुको रोकथाम गर्ने (स्थान)	५	५	५	५	५		

नियन्त्रण भएको हुनेछ ।	पहिरो नियन्त्रण गर्ने (स्थान)	२	४	८	१०	१५		
	कृर्षि बन समुह बिस्तार गर्ने (संख्या)	२	६	७	८	१०		
	क्षतिग्रस्त भूमी पुनरुत्थान गर्ने (हे.)	५	५	५	५	५		
	नदी खोला किनार संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने (कि.मि)	६	६	६	६	६		
	नदी उकास भएको जग्गामा हरियालि बृद्धि गर्ने (हे.)	२	४	५	८	१०		
<u>प्रतिफल ४:</u> पानीको श्रोत मुहान संरक्षण भएको हुनेछ ।	पानी मुहान संरक्षण गर्ने (संख्या)	२	४	६	८	१०		
	संरक्षण पोखरीको निर्माण गर्ने (संख्या)	५	७	१०	१५	२०		
	उपजलाधार क्षेत्रमा जिर्ण साना सिचाई कुलो सरंक्षण (किमि)	२	३	४	२	२		
<u>प्रतिफल ५:</u> विपद व्यवस्थापन भई जनधनको क्षतिकमी भएको हुनेछ ।	बिपद यवस्थापन योजना निर्माण र अद्यावधिक (संख्या)	१	०	०	१	०	नेपाल रेडक्रस सोसाईटीको प्रतिवेदन गांउपालिकाको वस्तुगत पार्श्वचित्र	
	आगो निभाउने सामग्रि व्यवस्थापन गर्ने दमकल (संख्या)	०	१	०	२	२		

वन वातावरण र विपद व्यवस्थापनसंग सम्वन्धित कार्यनीतिहरु

वन तथा वातावरण

- नाङगा पाखाहरुमा माटो सुहाँउदो विरुवा रोपेर आयआर्जन तथा हरियाली बनाइने छ ।
- वन डढेलो व्यवस्थापनको लागि संस्थागत संरचनाको निर्माण तथा पूर्व तयारी, डढेलो नियन्त्रण र डढेलो प्रतिरोधी क्षमता विस्तारका लागि अग्निरेखा व्यवस्थापन र आकाशे पानी सङ्कलन कार्यक्रममा जनताको सहभागिता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- नीजि तथा सार्वजनिक जग्गाहरूमा परम्परागत वृक्षारोपण गरिनेछ ।
- सबैखाले वनहरूमा आन्तरिक पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन गर्न जैविक विविधता र सिमसार (पानीको मुहान) क्षेत्रको संरक्षण कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- सडक विस्तार गर्दा मेशिनको प्रयोगलाई बुद्धिमतापूर्वक गरि जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्न, भू-क्षय हुने सम्बन्धित ठाँउहरुमा बृक्षारोपणको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- वरिपरि रहेका वन, हरियाली, पानीका मुहान, खाली क्षेत्र, तथा खोला नदिले कटान गरि बस्तीलाई असर पारेको ठाँउमा तटबन्ध गरिनेछ ।
- वन, वनस्पति, वातावरण र जैविक विविधताको बारेमा प्रचारप्रसार गरी स्थानीय बासिन्दाहरूको वातावरण संरक्षणमा सहयोग बढाउन निजी क्षेत्र, सामाजिक संस्था आदिको सहकार्यमा वातावरण शिक्षा तथा प्रचारप्रसार केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- खोलाले वगर बनाएको जमीनमा वा वगरमा घाँस रोपी हरियाली बनाइने छ ।
- वातावरण संरक्षणका लागि गाउँपालिकामा रहेका सार्वजनिक खुला स्थानमा पार्क निर्माण गरिनेछ ।
- वातावरण संरक्षण तथा गाउँ क्षेत्रलाई हराभरा बनाउन सडक किनारा तथा खाली जमिनमा वृक्षारोपण कार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
- स्थानीय अनुकूलन योजनालाई समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण र सेवा प्रदायकहरूको क्षमता विकास गरिनेछ ।
- प्रति गृहिणी एक फूलवारी कार्यक्रम लागु गर्दै आगामी ५ बर्षमा कम्तिमा ३० प्रतिशत घरमा फूलवारी बनाउन महिलालाई आर्थिक र प्राबिधिक सहयोग गरिनेछ ।
- गाँउपालिका क्षेत्र भित्र जनचेतनाको माध्यमबाट प्लाष्टिक मुक्त बनाइनेछ ।

जलाधार संरक्षण

- जलाधार संरक्षणकालागि गुरुयोजना निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।
- प्रभावित क्षेत्र व्यवस्थापनको लागि संस्थागत विकास एवम् सामुदायिक सचेतना शिक्षा सञ्चालन गरिनेछ ।
- जोखिम नक्सा र क्षेत्र निर्धारण गरी नदी विशेष नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- उकास जमिनको समुचित उपयोग समेत गरी नदी नियन्त्रण कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- रिमोट सेन्सिङ, भौगोलिक सूचना प्रणाली र जोखिम नक्सा तथा बाढी विश्लेषणजस्ता विधिहरूको प्रयोग गरी प्रकोप नियन्त्रण कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

- स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोतसाधनको प्रयोग गरी प्रकोप न्यूनीकरण तथा राहत वितरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रणका लागि निर्मित संरचनाहरूको उचित मर्मत सम्भार गरी दिगो र भरपर्दो बनाइनेछ ।

जलवायु अनुकुलन

- वातावरण र जलवायु परिवर्तनका क्रियाकलापमा दातृनिकाय, गैरसरकारी संस्था, स्थानीय निकाय, सामुदायिक संस्था एवम् अन्य निकायहरूबीच समन्वय र साझेदारी गरिनेछ ।
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त आयको निश्चित प्रतिशत रकम प्राकृतिक स्रोत र साधनको संरक्षण तथा वातावरणीय अनुसन्धान र विकासमा खर्च गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- हरित अर्थतन्त्रको विकास सम्बन्धी कार्यक्रमलाई आर्थिक क्रियाकलापका सबै क्षेत्रमा आन्तरिकीकरण गरिनेछ ।
- वातावरणमैत्री तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन हुने खालका पूर्वाधार विकासमा जोड दिइनेछ ।

विपद् व्यवस्थापन

- विपद् सम्बन्धी तथ्य, तथ्याङ्कहरुलाई व्यवस्थित गर्न एकीकृत सूचना केन्द्रको विकास गर्दै योजना, कार्यान्वयन तथा अनुगमनसम्मका सबै चक्रहरुमा विपद्का कारण हुन सक्ने क्षतिको भौतिक तथा आर्थिक मूल्य समेतको विश्लेषण गर्ने पद्धतिलाई संस्थागत गर्दै लगिनेछ ।
- भौतिक पूर्वाधार (सडक, खानेपानी, सिंचाई, भवन निर्माण आदि) निर्माण सम्बन्धी योजना सञ्चालन गर्दा वातावरण संरक्षण तथा जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यक बजेट सम्वन्धित योजनाको लागत अनिवार्यरुपमा समावेश गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- एक करोडभन्दा बढी लागतका आयोजनाहरू सञ्चालन गर्दा प्रभावित क्षेत्रको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणलाई अनिवार्य गरिनेछ । साथै रु दश लाखभन्दा माथिका पूर्वाधार विकास योजनाहरूमा वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- सवै वडाहरुमा विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- विपद् व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनमा विकास साझेदारहरूको सहयोग जुटाउन पहल गरिनेछ ।
- विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा आवश्यक जनशक्तिको क्षमता विकास गरी स्थानीयस्तरमा विपद् प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- विपद् सम्बन्धी सूचनाहरूलाई एकीकृत रुपमा संकलन, प्रशोधन र भण्डारण गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि उपयोगमा ल्याइनेछ ।
- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धिमार्फत् व्यक्तिगत, पारिवारिक तथा सामुदायिक पूर्वतयारीमा जोड दिइनेछ ।
- सबै सरोकारवालाको सहभागितामा समन्वयात्मक रुपमा एकद्वार प्रणालीबाट विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गर्दा वातावरणमैत्री हिसावले गरिनेछ ।

४.४.५ संस्थागत विकाससँग सम्वन्धित सूचक तथा कार्यनीति

विवरणात्मक सारांश	सूचकहरुको अवस्था र सोको मापन गर्ने आधरहरु							पुष्ट्याईका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
	सूचकहरु	२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१		
उपलब्धिः स्थानीय स्तरमा प्रवाह हुने सवै संघसंस्थाका सेवाहरुलाई समावेशी, प्रतिफलमूलक र प्रभावकारी वनाउने ।	गापाको क्षमता विकास योजना निर्माण	०	०	१	०	०	१	• आगावियो अन्तिम, मद्यावधिक र बार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन • गांउपालिका तह तथा विषयगत शाखाहरुको सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन	• उपलब्ध ऐन, नियम तथा निर्देशिकाको परिपालना हुने तथा समयानूलक परिमार्जन हुने • राजनीतिक दलहरुवीचको सहमति तथा सक्रियता निरन्तर बृद्धि हुने
	गाउँ विकास आवधिक योजना निर्माण	१	१	०	०	१	०		
	सामुदायिक संस्थामा आवद्ध नभएका परिवार (प्रतिशत)	४०	२५	२२	२८	१६	१५		
	नागरिक बडापत्र अनुसार सेवा प्रवाह (प्रतिशत)	५०	५०	७५	८०	९०	१००		
	मेलमिलाप केन्द्रहरुका स्थापना	४	४	६	१०	१२	१२		
प्रतिफल नं. १: स्थानीय शासनका साझेदारहरुको संस्थागत क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	न्युनतम् भौतिक पूर्वाधार सहित आफ्नै कार्यालय भवन भएका वडा कार्यालय (संख्या)	१	३	४	६	७	८		
	गापाको कम्प्युटरमा आधारित अभिलेख प्रणाली मार्फत सेवा प्रदान गर्ने (प्रतिशत)	१०	१०	२५	५०	७५	९०		
	ईन्टरनेट सुविधा उपलब्ध स्रोत केन्द्र/विद्यालय तथा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र र टेली सेन्टर (प्रतिशत)	०	०	५	१०	१५	२५		
	ईन्टरनेट सुविधासहित वेव साईट उपलब्ध सेवा केन्द्र र स्वास्थ्य संस्था (संख्या)	०	०	२	३	५	६		
	आवश्यक र दरबन्दी अनुसार गा.पा.का. मा कार्यरत मानव संसाधन परिपूर्ति (प्रतिशत)	३०	४०	४०	५०	८०	९०		
प्रतिफल नं. २: स्रोत परिचालनमा स्थानीय तहको क्षमता अभिवृद्धि भई योजना तथा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	वेबसाइट, संचार माध्यम, सूचना पाटीको माध्यमबाट स्वीकृत बजेट तथा खर्चको नियमित सार्वजनिकीकरण (संख्या)	१	२	२	२	२	३		
	गांउ विकास योजनामा कार्यक्रम समावेश भएका गै.स.स.हरु (प्रतिशत)	०	१५	४०	५०	७५	९०		
	गापा को कुल बजेटमा स्थानीय स्रोतको योगदान (राजश्व बाँडफाँड सहित) (प्रतिशत)	०	०.२५	०.५०	०.७५	१०	२५		
	गापा को कुल बजेटमा केन्द्रीय स्रोतको योगदान (प्रतिशत)	९९	९८	९०	८५	८०	७०		
	गापा को कुल बजेटमा गै.स.स. र विकास साझेदारको स्रोत (प्रतिशत)	०	५	६	७	९	१०		
	गापाको आन्तरिक आयको वृद्धि -प्रतिशत)	१०	३५	४४	५५	६८	८५		

विवरणात्मक सारांश	सूचकहरुको अवस्था र सोको मापन गर्ने आधरहरु							पुष्ट्याईका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
	सूचकहरु	२०७५/०७६	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१		
	रणनीतिक योजना तर्जुमा भएका विषयगत क्षेत्रहरु (संख्या)	२	५	६	८	१०	१२		
प्रतिफल नं. ३: स्थानीय शासन तथा निर्णय प्रक्रिया सहभागितामूलक, पारदर्शी र जवाफदेही भएको हुनेछ।	सुशासन सम्बन्धी उपलब्ध ऐन, नियम, नीति तथा निर्देशिका र संरचना, विधिहरुको निर्माण (संख्या)	१५	२५	२७	३०	३३	३५		
	नियमित सार्वजनिक सुनुवाई आयोजना गरी प्रतिवद्धता कार्यान्वयन गर्ने वडा (संख्या)	२	२	५	६	७	८		
	गापाबाट प्रदान गर्ने सेवा सुविधावाट सन्तुष्ट सेवाग्राही (प्रतिशत)	३०	४०	५०	६३	७८	९८		
	सुशासनका क्षेत्रमा क्रियाशील नागरिक समाजका संस्था (संख्या)	१	१	३	५	७	९		
	स्थानीय न्यायिक समितिवाट निक्यौल हुने कुल मुद्धाको दर (प्रतिशत)	३०	४०	५०	७५	८०	९५		
प्रतिफल ४: सेवा प्रदायक सबै सरकारी तह, स्थानीय तहहरुमा मानवीय तथा भौतिक श्रोत साधनको व्यवस्था भएको हुनेछ।	**आवधिक योजना २०८०/०८१ सम्ममा:** ● सवै वडामा सचिवको व्यवस्था भएको हुनेछ। ● सवै वडामा कम्तिमा पनि १ जना सहायक कर्मचारीको पदपूर्ति भएको हुनेछ। ● पालिका तथा सवै वडा कार्यालयको क्षमता विकास योजना निर्माण भएको हुनेछ। ● पालिकाको सेवा प्रवाह सुची डिजिटल डिस्प्ले वोर्ड मार्फत जनतालाई सुचित गरिने छ। ● विभिन्न कार्यविधि तथा निर्देशिका अनुसार जनतालाई सेवा प्रवाह गर्ने सिलसिलामा आधुनिक सूचना प्रणाली तथा विधिहरुको प्रयोग भएको हुनेछ। ● फरक फरक ठाउँका सफल अभ्यास तथा योजनाहरु संचालन भएको हुनेछ।								
प्रतिफल ५: आन्तरिक श्रोतहरुको पहिचान र परिचालन प्रभावकारी रुपले भएको हुनेछ।	**आवधिक योजना २०८०/०८१ सम्ममा:** – प्रत्येक वर्ष राजश्वका श्रोतहरुको अध्ययन अनुसन्धान गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको हुनेछ। – विभिन्न विषयका खर्च कायविधिहरु तयार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरेको हुनेछ।								
प्रतिफल ६: संस्थागत सुशासन कायम भई चुस्त तथा दुरुस्त आर्थिक	**आवधिक योजना २०८०/०८१ सम्ममा:** ● पालिका तथा सवै वडाहरुमा Computer Accounting Package लागू भई कुनै पनि भुक्तानी समयमा नै भएको हुनेछ।								

विवरणात्मक सारांश	सूचकहरुको अवस्था र सोको मापन गर्ने आधरहरु							पुष्ट्याईका आधारहरु	जोखिम तथा मान्यताहरु
	सूचकहरु	२०७५ /०७६	२०७६/ ०७७	२०७७/ ०७८	२०७८/ ०७९	२०७९/ ०८०	२०८०/ ०८१		
प्रशासन, पारदर्शी, गुणस्तरीय, छिटोछरितो सेवा प्रवाह, सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति भएको हुनेछ ।	• पालिकाको अद्यावधिक वेभसाइटबाट सार्वजनिक सरोकारका सुचना सबैले हेर्न सक्नेछन् । • विकास निर्माण र सेवा प्रवाहका कार्य प्रकृयाहरु सरलीकृत भई स्थानीय तहमा क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्रमा व्यवस्था भए अुनसार नै सबै सेवाग्राहीहरुले सेवा पाएका हुनेछन् । • सेवाग्राही सहायता डेस्क बाट आवश्यक परामर्श र सेवा लिन पाएको अवस्था हुनेछ । • अद्यावधिक अभिलेखका आधारमा वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता, एकल महिलाहरुले राज्यबाट पाउने सुविधा प्राप्त गरेको हुनेछन ।								
प्रतिफल ७ : गाउँ विकासका सबै कार्यक्रमहरुको तर्जुमा, कार्यान्वयन सूचनामुलक, हुनुको साथै आवाधिक योजना अनुसार विकास कार्यक्रम अगाडि बढेका हुनेछन ।	**आवधिक योजना २०८०/०८१ सम्ममा:** • पार्श्वचित्र नियमित अद्यावधिक भएको हुनेछ । • तहगत रुपमा छनौट तथा सिफारिस भई आएका योजनाहरुले पहिलो प्राथामिकता पाएका हुनेछन् । • आवधिक योजना निर्माण तथा अद्यावधिक भएको हुनेछ । • सडक यातायात गुरुयोजना निर्माण भएको हुनेछ:								

संस्थागत विकाससंग सम्वन्धित कार्यनीतिहरु

- सार्वजनिक सेवाप्रवाहलाई गुणस्तरीय, समावेशी एवम् सहज बनाउन विद्युतीय शासन प्रणालीको अवलम्बन गरी प्रशासनिक कार्यलाई सरलीकरण गरिनेछ ।
- प्रत्येक चौमासिकमा सार्वजानिक सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सेवाप्रवाहलाई जनमुखी र सेवामूलक बनाउन क्षतिपूर्तिसहितको नागरिक बडापत्र कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- मोबाइल एप्सबाट पञ्जीकरणको व्यवस्था तथा विद्युतीय नागरिक वडापत्रको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सार्वजनिक सरोकारका विषयसँग सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा रहेका सूचनामा कानुनबमोजिम नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- आयोजना स्थलमा आयोजनासम्बन्धी विवरण खुलेको होर्डिङ बोर्ड राख्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य बनाइनेछ ।
- कार्यसञ्चालन र प्रशासनिक कार्यलाई छिटो, छरितो, प्रभावकारी, पहुँचयोग्य, पारदर्शी, भ्रष्टचारमुक्त, जनमैत्री र नतिजामूलक बनाई सुशासन स्थापना गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास गर्न निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा नव-समायोजित कर्मचारीहरूका लागि अभिमुखिकरण, तालिम, गोष्ठी, अध्ययन भ्रमण जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।
- जनशक्तिको उत्प्रेरणा र क्षमता विकासका लागि स्वदेश तथा विदेशमा हुने भ्रमण तथा तालिम कार्यक्रममा जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई सहभागी गराइने छ ।
- गाउँपालिकालाई आन्तरिक श्रोतमै आत्मनिर्भर बनाउन थप राजश्वको श्रोतहरुको खोजी गरिने छ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका सबै खाले व्यवसायहरुलाई करको दायरा भित्र ल्याउन व्यवसाय दर्तालाई अभियानको रुपमा संचालन गरिने छ ।
- स्थानीय स्रोत र अनुदानबाट प्राप्त हुने पूँजीलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- कर प्रणालीलाई लगानी तथा व्यवसायमैत्री बनाइनेछ र करको जोखिम व्यवस्थापन गर्न कर प्रशासनको सबलीकरण गरिनेछ ।
- कर प्रणालीलाई सरल र पारदर्शी बनाउदै क्रमशः स्मार्ट कर प्रणाली लागू गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- व्यवसाय करको प्रभावकारी संकलन र व्यवस्थापनको लागि व्यवसाय कर असुली रणनीति तयार गरी वडा तथा पालिकास्तरीय कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- आर्थिक पारदर्शिता ल्याउने गरी कर प्रणालीलाई स्वच्छ र तटस्थ बनाइनेछ ।
- सबै किसिमका करसम्बन्धी विवरणहरू विद्युतीय प्रणालीमार्फत पेश गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- आम नागरीकहरूसँग सरोकार राख्ने आधारभूत वस्तु तथा सेवाको यथोचित मूल्य, आपूर्ति र गुणस्तर कायम गर्न स्थानीय बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।

अनुच्छेद पाँच
क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम र बजेट प्रक्षेपण

५.१ क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम र अनुमानित बजेट

गाउँपालिकाको समस्या र अवसरहरु तथा तर्कवद्ध खाँकामा आधारित नतिजामुलक विश्लेषणका आधारमा गाउँपालिकाका निर्वाचित प्रतिनिधि, बिषयगत क्षेत्रका सदस्यहरु तथा सम्बन्धित क्षेत्रका सरोकारवाला तथा जानकारहरुको सहभागितामा भएको छलफलले उल्लिखित दीर्घकालीन सोंच तथा लक्ष्यलाई मुर्तरुप दिन आगामी पाँच बर्षभित्र गाउँपालिकाले गर्न सक्ने देहायका क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम तथा अनुमानित वजेट प्रस्तुत गरेको थियो । कार्यशालाबाट पारित प्रक्षेपित प्रमुख कार्यक्रम र अनुमानित वजेटलाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१.१ आर्थिक विकास

कृषि विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफल नं १: जनताको खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा सुधार भएको हुनेछ ।													
खाद्यान्नको उन्नत जातको बीउ वितरण													
धान बीउ वितरण	के.जी.	३००	३००	२००	२००	२००	**१२००**	१६	१५	१५	१५	१५	**७६**
गहुं बीउ वितरण	के.जी.	३००	३००	३००	३००	३००	**१५००**	१३५	१५५	१७८	२०५	२३६	**९०९**
मकैं बीउ वितरण	के.जी.	३००	३००	३००	३००	३००	**१५००**	१२०	१३८	१५९	१८३	२१०	**८०९**
माटो शिविर	संख्या	४	८	१०	१२	४	**३८**	६००	१२०	१५६	१७९	६००	**१,६५५**
बीउँ उत्पादन कार्यक्रम (दलहन, धान, मकै, गहुँ)	के.जी.	४००	५००	७००	८००	१०००	**३४००**	४००	५००	५७५	६६१	७६०	**२,८९७**
धान क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	हेक्टर	३०	३५	४०	४५	५०	**२००**	१५०	१८८	२१६	२४८	२८५	**१,०८६**
उन्नत मकै खेतिको विस्तार	हेक्टर	३०	३५	४०	४५	५०	**२००**	१००	१२५	१४४	१६५	१९०	**७२४**
प्रतिफल नं २ : नगदेवाली, मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी तथा फलफूल खेतिको क्षेत्रफल विस्तार, वजार व्यवस्थापन तथा वाली सघनतामा वृद्धि भई आय आर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।													
तरकारी खेती पकेट क्षेत्र निर्धारण	स्थान	४	४	३	३	४	**१८**	१००	१२५	१५६	१९५	२४४	**८२१**
गोलभेडा खेतीको लागि टनेल निर्माण	समूह	१२	१८	२४	३०	३६	**१२०**	१००	१२५	१५६	१९५	२४४	**८२१**
तरकारी संकलन केन्द्र	स्थान	१	२	१	१	१	**६**	१००	१२५	१५६	१९५	२४४	**८२१**
फलफुल खेती पकेट क्षेत्र निर्धारण	स्थान	४	४	३	३	४	**१८**	१२५	१५६	१९५	२४४	३०५	**१,०२६**
चिया, कफि खेती कार्यक्रम	स्थान	१०	२०	२०	३०	२०	**१००**	११२	१४०	१७५	२१९	२७३	**९१९**
उन्नत जातको आलुको बीउ वितरण	के.जी.	१००	२००	२००	३००	२००	**१०००**	१२५	१५६	१९५	२४४	३०५	**१,०२६**
तोरीको बीउ वितरण	के.जी.	२००	२००	२००	३००	१००	**१०००**	१२५	१५६	१९५	२४४	३०५	**१,०२६**
अलैची खेती कार्यक्रम	स्थान	१	१	२	१	१	**६**	१२०	१५०	१८८	२३४	२९३	**९८५**
बगैचा स्थापना (फलफूल)	हेक्टर	९	१२	१५	१८	२१	**७५**	५२५	६५६	८२०	१,०२५	१,२८२	**४,३०९**
प्रतिफल नं. ३ : किसानहरूमा कृषि सम्बन्धी ज्ञानको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।													
कृषककालागि तालिमको आयोजना	पटक	१	१	२	१	१	**६**	२५०	६५०	८१३	१,०१६	१,२७०	**३,९९८**
कृषि प्राविधिक र पशु प्राविधिकको व्यवस्थापन	जना	१२	१८	१८	१८	३०	**९६**	५००	६२५	७८१	९७७	१,२२१	**४,१०४**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्राङ्गारिक मल उत्पादन सम्बन्धी तालिम	जना	१२	१८	२४	३०	३६	**१२०**	५५०	६८८	८५९	१,०७४	१,३४३	**४,५१४**
स्प्रेयर वितरण (२५ प्रतिशत अनुदानमा)	संख्या	१५	१६	२४	३०	४२	**१२७**	६५०	८१३	१,०१६	१,२७०	१,५८७	**५,३३५**
प्रतिफल नं. ४ : वालीको विविधिकरण हुनुका साथै उत्पादनको व्यवस्थित भण्डारण प्रसोधन र आवश्यक वजारको व्यवस्थापन भई कृषकहरुको आय स्तरमा वृद्धी भएको हुनेछ ।													
उन्नत वीउ प्रशारण वीउकीट वितरण	संख्या	३०	६०	६०	९०	९०	**३३०**	३५०	४३८	५४७	६८४	८५४	**२,८७२**
माछापालनकालागि पोखरी निर्माण	वटा	३	५	६	१०	१२	**३६**	२४०	३००	३७५	४६९	५८६	**१,९७०**
प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	वटा	२	४	४	६	२	**१८**	३००	३७५	४६९	५८६	७३२	**२,४६२**
तोरी तथा कुटानी पिसानी मिलको स्थापना	स्थान	१	१	२	१	१	**६**	२५०	३१३	३९१	४८८	६१०	**२,०५२**
बीउँ उत्पादन कार्यक्रम बालि संरक्षण र ढुवानी समेत	पटक	१२	१८	२४	३०	३०	**११४**	१५०	१८८	२३४	२९३	३६६	**१,२३१**
प्लाटिक सिट वितरण सवै वडाहरुमा	के.जी	८	१०	१२	०	०	**३०**	२९०	३६३	४५३	५६६	७०८	**२,३८०**
मौरीघार तथा मौरी उपकरण वितरण सवै वडाहरुमा(५० प्रतिशत अनुदान)	संख्या	६	७	८	०	०	**२१**	२००	२५०	३१३	३९१	४८८	**१,६४१**
जम्मा								**६,६८३**	**८,०३१**	**९,९३०**	**१२,२६६**	**१५,५५८**	**५२,४६७**

पशुपालन

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफल : पशुपालन सेवा सुलभ भई पशुपालन व्यवशायमा व्यवसायिकरण भई उन्नत पशुपन्क्षी पालनमा बृद्धि भएको हुनेछ ।													
उन्नत जातको बोका वितरण	संख्या	१२	२०	२४	१२	१५	**८३**	१५००	१८००	२४००	२०००	१२००	**८९००**
उन्नत जातको रांगा आयात गर्ने	संख्या	२	०	२	४	२	**१०**	१५००	०	१८००	३०००	१८००	**८१००**
उन्नत जातको घाँसको बीउ वितरण गर्ने	परिवार	१००	२००	४००	६००	८००	**२१००**	१००	२००	४००	६००	८००	**२१००**
पशुको औषधिको व्यवस्थापन	स्थान	३	६	६	८	१०	**३३**	३००	६००	६५०	८५०	१२००	**३६००**
दुध डेरीको स्थापनामा अनुदान	स्थान	०	१	२	३	१	**७**	०	१५०	२५०	३५०	१६०	**९१०**
उन्नत घासकोको खेति कार्यक्रम	रोपनी	१५	२०	२०	३०	५०	**१३५**	७००	८००	८५०	१०००	१५००	**४८५०**
उन्नत जातको राँगो वितरण	संख्या	६	१२	१२	१०	१०	**५०**	५००	१२००	१२००	१०००	१२००	**५१००**
ब्यावसायिक फार्म सुधार (गाई, भैसी)	संख्या	८	१२	१०	१८	२४	**७२**	५००	१०००	१५००	५०००	१५००	**९५००**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
कृत्रिम गर्भाधान	संख्या	०	५०	९६	१२०	२००	**४६६**	०	१५०	१५०	२००	५००	**१०००**
पशु विमा	संख्या	१५०	३००	६००	१०००	१५००	**२०००**	१००	१५०	२००	२५०	३००	**१०००**
पशुहाट बजार स्थापना	संख्या	०	१	१	२	२	**६**	०	२००	२००	३००	३००	**१०००**
व्यावसायिक फार्म सुधार (बाखा, कुखुरा, बंगुर)	संख्या	३	५	६	६	१०	**३०**	३००	५००	६००	६५०	१०००	**३०५०**
बंगुर बितरण, खोर सुधार, अन्य	संख्या	३०	६०	१२०	१६०	२००	**५७०**	१२००	१३००	१४००	१५००	१६००	**७०००**
बाखापालन पकेट स्थापना	संख्या	२	३	४	२	६	**१७**	६००	९००	१०००	६००	१२००	**४३००**
ह्याचरी स्थापना	संख्या	१	२	४	६	४	**१७**	२००	४००	८००	८००	८००	**३०००**
पशु स्वास्थ्य सेवा (उपचार, खोप, परजिवी नियन्त्रण, प्रयोगशाला)	संख्या	५००	७००	१०००	१२०००	१५००	**१५७००**	७५००	९३५०	१३४००	१८१००	१५०६०	**६३४१०**
मासु पसल व्यवस्थापन	संख्या	३	६	६	६	५	**२६**	१५०	३००	३००	३००	५००	**१५५०**
जम्मा								**१५१५०**	**१९०००**	**२७१००**	**३६५००**	**३०६२०**	**१२८३७०**

घरेलु तथा साना उद्योग

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
<u>प्रतिफल :</u> घरेलु, साना, तथा मझौला उद्योगहरु स्थापना भई स्थानीय स्तरमा रोजगारीको सिर्जना भएको हुनेछ।													
अल्लो प्रशोधन तथा कपडा उद्योग अनुदान कार्यक्रम	संख्या	३	४	५	६	६	**२४**	५००	८००	१०००	१२००	१२००	४७००
ढाकाको टोपी तथा पछ्यौरा उत्पादन अनुदान कार्यक्रम	संख्या	२	३	४	५	६	**२०**	२००	३००	४००	५००	६००	२०००
बेत तथा बाासको उद्योग अनुदान कार्यक्रम	संख्या	१	२	३	०	०	**६**	७५	१५०	२००	०	०	४२५
कागज उद्योग अनुदान कार्यक्रम	संख्या	०	१	०	०	१	**२**	०	३००	०	०	३००	६००
वनस्पति विषाधि निर्माणकोलागि तालिम सञ्चालन	जना	६०	९०	६०	६०	९०	**३६०**	१८०	२७०	१८०	१८०	३००	१११०
अलैची खेतीकालागि तालिम सञ्चालन	जना	५०	१००	२००	२५०	३००	**९००**	२५०	५००	१०००	६००	१०००	३३५०
घरेलु तथा साना उद्योग स्थापना गर्ने अनुदान कार्यक्रम	संख्या	२४	२०	४०	३०	२०	**१३४**	१०००	१०००	१२००	१५००	१५००	६२००
जम्मा								**२२०५**	**३३२०**	**३९८०**	**३९८०**	**४९००**	**१८३८५**

पर्यटन विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफलः पर्यटकिय क्षेत्रहरुको पहिचान भई पर्यटन व्यवशायकालागि आवश्यक पूर्वाधारहरुको विकास तथा विस्तार भएको हुनेछ ।													
पर्यटकीय सडक निर्माण	कि.मी.	१०	१२	१२	१०	१०	**५४**	१०००	१२५०	१५६३	१९५३	२४४१	**८२०७**
जडीबुटी संकलन केन्द्र स्थापना	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	०	०	६५०	०	०	**६५०**
धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय स्थालहरुको संरक्षण र विकास	संख्या	२	२	२	२	२	**१०**	१०००	१२५०	१५६३	१९५३	२४४१	**८२०७**
पर्यटकिय नक्सा तथा सुचना केन्द्रको स्थापना	संख्या	१	०	१	०	१	**३**	५००	०	५५०	०	६५०	**१७००**
सार्वजानिक शौचालयको निर्माण	संख्या	६	२	४	६	१०	**२८**	४००	६००	१२००	१५००	२०००	**५७००**
होमस्टेको स्थापनामा अनुदान सहयोग	संख्या	१	३	६	६	५	**२१**	७५०	१०००	१२००	१२५०	१५००	**५७००**
व्यवस्थित होटलको स्थापना	संख्या	२	४	४	३	२	**१५**	७५०	१०००	१२००	१२५०	१५००	**५७००**
सिंढी तथा भ्यू टावर निर्माण	कि.मी.	०.५	०.५	०.५	०.५	०.५	**२.५**	२००	२५०	३१३	३९१	४८८	**१६४१**
परिक्रमा गर्ने सडकमा गार्डेनसहित प्रतिक्षालय निर्माण	संख्या	१	०	०	१	०	**२**	५००	०	०	५५०	०	**१०५०**
पार्क निर्माण	संख्या	१	०	०	०	०	**१**	५५०	०	०	०	०	**५५०**
पर्यटन विकास गुरु योजना तयारी	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	०	०	१०००	०	१५०	११५०
जम्मा								**५६५०**	**५३५०**	**९२३८**	**८८४७**	**१११७१**	**४०२५५**

सहकारी विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफल : गुणस्तरिय सहकारी संस्थाहरुको स्थापना तथा व्यवस्थापन गरी रोजगारीको सृजना भएको हुनेछ ।													
सहकारी शिक्षा तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या	२	२	२	२	२	**१०**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
सहकारी संस्था सञ्चालन प्रकृया अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या	२	२	२	२	२	**१०**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
जम्मा								**१०००**	**१०००**	**१०००**	**१०००**	**१०००**	**५०००**

वित्तिय संस्थाहरु

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६ /०७७	२०७७ /०७८	२०७८ /०७९	२०७९ /०८०	२०८० /०८१	जम्मा परिणाम	२०७६ /०७७	२०७७/ ०७८	२०७८/ ०७९	२०७९ /०८०	२०८० /०८१	जम्मा
प्रतिफल : वित्तिय संस्थाहरुमा ग्रामिण स्तरका जनताहरुको पहुंचमा वृद्धि भई जनताले थप कर्जा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।													
ग्रामिण स्तरमा घुम्तिसेवा वित्तिय संस्थाहरु ।	पटक	१०	१५	२०	२५	३०	**१००**	५०००	७५००	५०००	८०००	८५००	**३४०००**
ग्रामिण स्तरमा ऋण प्रवाह गर्ने सहकारीसंस्था	संख्या	१०	२०	३०	४०	५०	**१५०**	५०००	१००००	१५०००	२००००	३००००	**८००००**
कृषि विकास बैक ऋण प्रवाह	समूह	२५	२२	२५	२५	२५	**१२२**	७५००	७५००	७५००	७५००	७५००	**३७५००**
वाणिज्य बैंक ऋण प्रवाह	रु लाखमा	६०	८०	६०	६०	७०	**३३०**	६०	८०	६०	६०	७०	**३३०**
जम्मा		**१३०**	**२००**	**१६०**	**१७५**	**२३०**	**८९५**	**१७५६०**	**२५०८०**	**२७५६०**	**३५५६०**	**४६०७०**	**१५१८३०**

५.१.२ सामाजिक विकास

शिक्षा विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६ /०७७	२०७७ /०७८	२०७८ /०७९	२०७९ /०८०	२०८० /०८१	जम्मा परिणाम	२०७६ /०७७	२०७७ /०७८	२०७८ /०७९	२०७९ /०८०	२०८०/ ०८१	जम्मा
बालविकास केन्द्र स्थापना	संख्या	१०	१०	५	५	०	**३०**	५०००	५७५०	१२५०	१५००	५००	**१४०००**
बालविकास केन्द्रहरूको नक्साङ्कन र पुनर्वितरण	संख्या	१०	१०	५	५	०	**३०**	५००	५२५	२७५	२७५	१००	**१६७५**
अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन	संख्या	१०	१०	५	५	५	**३५**	५००	५२५	२७५	२७५	३०००	**४५७५**
अनिवार्य प्राथमिक शिक्षा कार्यक्रम	संख्या	१०	१०	५	५	६	**३६**	१०००	१०००	५००	५५०	७५०	**३८००**
विद्यालय भर्ना तथा स्वागत कार्यक्रम (स्कुल संख्या)	संख्या	१०	१०	५	५	५	**३५**	५५०	७५०	५००	५००	५००	**२८००**
छात्रवृत्ति कार्यक्रम (दलित, छात्रा, एच.आई.भी. संक्रमित प्रभावित, अपांग) सबै विद्यालय	संख्या	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**	१००००	१००००	१००००	१००००	१००००	**५००००**
प्रयोगशाला स्थापना (संख्या)	संख्या	५	१०	१०	५	०	**३०**	५००	१०५०	१०५०	५७५	२००	**३३७५**
विद्यालय नक्सांकन	संख्या	५	१०	१०	५	५	**३५**	५००	१०००	१२००	७००	५०५०	**८४५०**
क्याम्पस सञ्चालन तथा भौतिक संरचना निर्माण	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	५००	७५०	१०००	१२५०	१५००	**५०००**
क्याम्पसको भौतिक संरचना निर्माण	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	२००	२००	४०००	१०००	१०००	**६४००**
विषय शिक्षक तालिम संचालन (वटा)	संख्या	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**	५००	५५०	७५०	८५०	१०००	**३६५०**
शिक्षक तालिम साधारण (संख्या)	संख्या	१००	१००	१००	१००	३७०	**७७०**	४००	४५०	५००	५५०	६००	**२५००**
विद्यालय भवन निर्माण	संख्या	२	४	५	६	५	**२२**	५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	**२५०००**
विद्यालय भवन मर्मत	संख्या	१०	१०	१०	१०	१०	**५०**	३०००	३४५०	३९६५	४५६५	५०७०	**२००५०**
नयाँ कक्षा कोठा निर्माण	संख्या	१०	१०	१०	१०	१०	**५०**	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	**१००००**
पुस्तकालय स्थापना	संख्या	०	६	६	६	६	**२४**	२००	३०००	३२५०	३५००	३५००	**१३४५०**
शौचालय निर्माण	संख्या	५	१०	१०	१०	२	**३७**	१०००	२०००	२०००	२०००	४००	**७४००**
छात्रा शौचालय निर्माण	संख्या	५	१०	१०	१०	२	**३७**	१०००	२०००	२०००	२०००	४००	**७४००**
मा.वि.मा कक्षा १२ सम्म सञ्चालन	संख्या	१	२	२	१	०	**६**	५००	१०००	१०००	७५०	५००	**३७५०**
नमुना मा.वि. सञ्चालन	संख्या	०	२	१	१	२	**६**	५००	१०००	१०००	७५०	५००	**३७५०**
प्राविधिक शिक्षालय सञ्चालन	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	५००	५००	५०००	५००	५००	**७०००**
आधारभुत विद्यालयमा इन्टरनेट जडान	संख्या	६	६	६	६	६	**३०**	६००	६००	६००	६००	६००	**३०००**
जम्मा							**४०१६**	**३८०५०**	**४६७००**	**५०७१५**	**४३२९०**	**४६२७०**	**२०७०२५**

स्वास्थ्य विकास कार्यक्रम

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
निःशुल्क स्वास्थ्य सिविर संचालन कार्यक्रम	पटक	६	६	६	६	६	**३०**	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	**१५०००**
स्वास्थ्य सेवासम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	६	६	६	६	६	**३०**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
प्रजनन् स्वास्थ्य तथा महिला स्वास्थ्य कार्यक्रम	सख्या	३०	३०	३०	४०	५०	**१८०**	३०००	३०००	३०००	४०००	५०००	**१८०००**
एकीकृत बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम	जना	१५०	१७५	२००	२५०	३००	**१०७५**	१५०	१७५	२००	२५०	३००	**१०७५**
स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी तालिम	पटक	२०	२५	२५	३०	५०	**१५०**	२००	२५०	२५०	३००	५००	**१०५०**
स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	सख्या	५०	६०	५०	५०	५०	**२६०**	५००	६००	५००	५००	५००	**२६००**
औषधी खरिद	पटक	४	४	४	४	४	**२०**	८००	११२०	१५६८	२१९५	३०७३	**४०२२५**
चौबीसै घण्टा प्रसुती सेवा स्थापना	स्थान	१	२	४	६	६	**१९**	५००	१०००	२०००	३०००	३०००	**९५००**
HCT सेवाको विस्तार स्वास्थ्य संस्था	संख्या	२	३	४	५	६	**२०**	४००	५००	७५०	८५०	१०००	**३५००**
विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम	संख्या	१०	१५	३०	३५	३५	**१२५**	१०००	१५००	३०००	३५००	३५००	**१२५००**
Skill Birth Attendent तलिम कार्यक्रम	जना	१०	१२	१५	२०	२५	**८२**	४००	५५०	६५०	७००	७००	**३०००**
सुत्केरी सामग्री खरिद तथा बितरण	पटक	२	४	४	४	४	**१८**	५००	६००	७००	८००	८००	**३४००**
पाठेघर खस्ने रोगको स्क्रिनिङ तथा रिङ पेसरि राख्ने	क्याम्प	२	४	६	६	६	**२४**	७००	८००	९००	१०००	१०००	**४४००**
परिवार नियोजन बन्ध्याकरण शिवीर सञ्चालन	पटक	१	१	२	२	२	**८**	५००	७५०	१०००	१२००	१२००	**४६५०**
गाउँघर किल्नीकको विस्तार	गोटा	२	३	४	४	६	**१९**	३००	४००	५००	६००	६००	**२४००**
सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईको स्थापना	संख्या	२	३	४	५	६	**२०**	३००	४००	५००	६००	६००	**२४००**
झाडापखाला रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	पटक	०	२	२	२	२	**८**	२५०	३००	३५०	४००	४००	**१७००**
महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम	पटक	०	३	३	३	३	**१२**	५०	६५	७५	१००	१००	**३९०**
स्वासप्रश्वास रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (टि.वि. समेत)	पटक	०	४	४	४	४	**१६**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
ART सेवा विस्तार	पटक	०	२	३	४	५	**१४**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
बहूक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५००	७००	९००	१०००	१०००	**४१००**
जम्मा								**१४१५०**	**१६८१०**	**२०९४३**	**२५०९५**	**२६९२३**	**१०३९२१**

महिला तथा वालवालिका विकास कार्यक्रम

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रजनन स्वास्थ्य सचेतना तालिम	संख्या	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**	१००	१२५	१५०	१७५	२००	**७५०**
लैंगिक संवेदनशिल प्रजनन तालिम	संख्या	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**	१००	१२५	१५०	१७५	२००	**७५०**
हरेक वडामा महिला सूचना तथा परामर्श केन्दक्रो स्थापना	संख्या	२	४	६	०	०	**१२**	१००	२००	३००	१००	०	**७००**
महिला समिति अन्तरगत व्यवसायिक समुह विकास	समुह संख्या	५	७	१०	१५	२०	**५७**	५००	७००	१०००	१५००	२०००	**५७००**
समुह सदस्यलाइ व्यवसायिकता विकास तालिम	संख्या	१००	२००	२५०	३००	४००	**१२५०**	१०००	२०००	२५००	३०००	४०००	**१२५००**
महिला सहकारी संस्था गठन र दर्ता	संख्या	५	१०	१५	२०	३०	**८०**	२५	३०	३५	४०	५०	**१८०**
महिला समुहहरुलाई रणनीति सम्वन्धि पूनः अभिमखिकरण तालिम	समुह संख्या	५	७	१०	१५	२०	**५७**	५००	७००	१०००	१५००	२०००	**५७००**
सीप तथा व्यवसायिकता प्रवर्द्धन तालिम	पटक	१००	२००	३००	४००	५००	**१५००**	१०००	१५००		२०००	२५००	**७०००**
कानुनी तथा पारालिगल कार्यक्रम संचालन	पटक	२	६	६	६	६	**२६**	१००	२००	२५०	३००	३५०	**१२००**
महिला पुरुष सम विकास तालिम	जना	१००	२००	२५०	३००	३५०	**१२००**	५००	२०००	२५००	३०००	३५००	**११५००**
सासु वुहारी अर्न्तक्रिया	जना	१५०	१८०	२००	२५०	३००	**१०८०**	**३००**	**३६०**	**४००**	**५००**	**६००**	**२१६०**
संस्थाको अवस्था विश्लेषण र रणनितीपत्र तर्जुमा	संख्या	१०	२०	२०	२०	२५	**९५**	**२५०**	**५००**	**५००**	**५००**	**७५०**	**२५००**
वीउपुजी परिचालन	संख्या	५	७	१०	१५	२०	**५७**	५००	७००	१०००	१५००	२०००	**५७००**
बालविकाससम्बन्धी एकीकृत अन्तरक्रियात्मक तथा खोजमूलक सिकाइ प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पटक	५	७	८	९	१०	**३९**	५००	५७५	६६१	७६०	८७५	**३३७१**
सुनौला हजार दिनसम्बन्धी कार्यक्रम	पटक	६	६	६	६	६	**३०**	६००	७५०	९३७.५	११७२	१४६५	**६३३११**
शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन	पटक	२	४	६	६	६	**२४**	५००	५७५	६६१	७६०	८७५	**३३७१**
विद्यालयभन्दा बाहिर रहेका बालबालिकाको खोजी तथा स्थिति विश्लेषण	पटक	२	२	२	२	२	**१०**	१५०	१७३	१९८	२२८	२६२	**१०११**
जन्मदर्ता सम्बन्धी प्रवर्द्धनात्मक अभियान	पटक	२	४	४	४	४	**१८**	५००	५७५	६६१	७६०	८७५	**३३७१**
बालश्रम तथा बालविवाह न्यूनीकरण अभियान	पटक	२	४	४	४	४	**१८**	३००	३४५	३९७	४५६	५२५	**२०२३**
बहिरा बालबालिका लक्षित सांकेतिक भाषा कक्षा तथा तालिम प्रत्येक वडामा	पटक	२	४	४	४	४	**१८**	८००	९२०	१००	१०५०	१२००	**४०७०**
बालमैत्री सिकाई तथा प्रशिक्षक प्रशिक्षण कार्यक्रम	पटक	२	२	२	२	२	**१०**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
बालक्लबका माध्यमबाट अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन	पटक	२	४	४	४	४	**१८**	४००	८००	८००	८००	८००	**३६००**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
बालबालिकासम्बन्धी वस्तुस्थिती विवरण प्रकाशन तथा अद्यावधिक	पटक	०	१	०	०	१	**२**	०	५००	१००	१००	१००	**८००**
बाल अधिकार सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	पटक	२	४	४	४	४	**१८**	१००	२००	२५०	२५०	२५०	**१०५०**
बाल अधिकार सम्बन्धी अभिमुखीकरण	जना	१००	१५०	२००	२५०	३००	**१०००**	१००	१५०	२००	२५०	३००	**१०००**
बाल विवाह र यसका असरहरु सम्बन्धी तालिम	जना	१००	१५०	२००	२५०	३००	**१०००**	१००	१५०	२००	२५०	३००	**१०००**
वाल क्लव व्यवस्थापन	क्लव संख्या	५	८	१०	१२	१५	**५०**	१००	१६०	४००	५००	५००	**१६६०**
बाल कोषको स्थापना	पटक	०	१	०	१	०	**२**	५०	१०००	१००	१०००	१००	**२२५०**
जम्मा								**१०५७५**	**१७७३८**	**१७३६२**	**२४७३६**	**२८९०२**	**९२३४१**

अपागंता तथा जेष्ठ नागरिक

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
चेतनामूलक कार्यक्रम (नाटक, सिर्जनात्मक कार्यक्रम, अभियान)	पटक	२	३	२	३	२	**१२**	२००	२५०	२५०	२५०	२५०	**१२००**
दृष्टिविहीनहरुको लागि गमनशीलता तालिम	पटक	२	४	४	३	३	**१६**	५००	१०००	१०००	७६०	८७५	**४१३५**
नेतृत्व तथा क्षमता विकाससम्बन्धी तालिम	पटक	५	७	८	९	१०	**३९**	१०००	११५०	१३२३	१५२१	१७४९	**६७४३**
भाषा शिक्षाका लागि कोचिङ कक्षा	पटक	३	६	६	६	६	**२७**	१५०	३५०	४००	४५०	५००	**१८५०**
अपाङ्गता भएका शिक्षा विमुख बालबालिकाको खोजी, पहिचान तथा भर्ना अभियान	पटक	२	५	७	७	८	**२९**	१००	२५०	४००	४५०	५००	**१७००**
अपाङ्गता भएका महिलाहरुको प्रजनन् स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम	संख्या	५०	१००	१००	१००	१००	**४५०**	५००	१०००	१०००	१०००	१०००	**४५००**
अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि स्वास्थ्य शिविर, सहायता	पटक	५	६	६	६	६	**२९**	५००	६००	६२५	६५०	७६००	**९९७५**
जेष्ठ नागरिकहरुका लागि स्वास्थ्य सेवा, हेरचाह, परामर्श तथा योग अभ्याससम्बन्धी कार्यक्रम	पटक	५	६	७	८	८	**३४**	५००	६००	७००	८००	८५०	**३४५०**
अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागि प्राविधिक तथा स्वरोजगारमूलक तालिम	पटक	५	७	८	९	१०	**३९**	५००	५७५	६६१	७६०	८७५	**३३७१**
जेष्ठ नागरिकसँग भएको परम्परागत सीपको व्यवसायीकरण तथा हस्तान्तरण कार्यक्रम	पटक	३	५	५	७	७	**२७**	३००	३४५	३९७	४५६	५२५	**२०२३**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
अपाङ्गता भएका व्यक्ति हरुलाई आवश्यक पर्ने उपकरण तथा सहायता सामग्री वितरण	पटक	५	६	७	८	८	**३४**	१००	११५	१३२	१५२	१७५	**६७४**
छुवाछुत तथा सामाजिक विभेद न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम	पटक	५	५	६	६	७	**२९**	५००	५७५	६६१	७६०	८७५	**३३७१**
जेष्ठ नागरिकहरुका लागि आधुनिक प्रविधिसँग लक्षित कार्यक्रम	पटक	५	६	७	८	९	**३५**	२५०	२८८	३३१	३८०	४३७	**१६८६**
जेष्ठ नागरिकहरुका लागि मनोरञ्जनात्मक कार्यक्रम	पटक	५	५	५	५	५	**२५**	२५०	२८८	३३१	३८०	४३७	**१६८६**
जेष्ठ नागरिक आरोग्य आश्रमको संस्थागत क्षमता विकास	पटक	१	२	३	४	५	**१५**	५००	५७५	६६१	७६०	८७५	**३३७१**
अपांगता परिचय पत्र वितरण	जना	५००	६००	८००	९००	१०००	**३८००**	१००	११५	१३२	१५२	१७५	**६७४**
अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको स्वावलम्बी समूह गठन	संख्या	५	७	९	१०	१०	**४१**	१०००	११५०	१३२३	१४५०	१५००	**६४२३**
जम्मा								**७५५०**	**९९१६**	**१११२०**	**१२०४३**	**२०२४८**	**५६८३२**

खेलकुद विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
गापा स्तरीय खेलकुद प्रशिक्षण कार्यक्रम	पटक	३	३	३	३	३	**१५**	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	**५०००**
खेलाडिको छनौट कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	७००	७००	७००	७००	७००	**३५००**
खेल मैदान निर्माण कार्यक्रम	संख्या	२	३	४	४	४	**१७**	५००	६००	८००	९००	१०००	**३८००**
मिनी कबर्डहलको निर्माण कार्यक्रम	संख्या	१	१	२	२	०	**६**	२५००	२५००	२५००	२५००	२५००	**१२५००**
खेल सामाग्री खरिद तथा वितरण कार्यक्रम	पटक	१	२	४	४	४	**१५**	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	**५०००**
पुर्नस्थापना केन्द्र स्थापना	संख्या	१	२	३	१	१	**८**	२५००	२५००	२५००	२५००	२५००	**१२५००**
व्यायामशाला निर्माण	संख्या	१	२	३	३	३	**१२**	५००	१०००	१०००	१२००	१५००	**५२००**
भलिबल कोर्ट निर्माण	संख्या	२	३	४	४	४	**१७**	१००	११०	१२०	१५०	२००	**६८०**
योग शिविर सञ्चालन (संख्या)	संख्या	२	४	४	६	६	**२२**	१००	१२५	१५०	२००	३००	**८७५**
खेलकुद प्रतियोगितामा सहभागिता रहने ।	पटक	१	१	१	१	१	**५**	२००	२२५	२५०	३००	४००	**१३७५**
जम्मा								**९१००**	**९७६०**	**१००२०**	**१०४५०**	**१११००**	**५०४३०**

यूवा विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
वैदेशिक रोजगारमा सहायक हुने तालिम	जना	३००	४००	५००	५५०	५५०	**२३००**	९००	१२००	१०००	१२९००	१२००	**१७२००**
जीविकोपार्जनका लागी सिप विकास तालिम	संख्या	१२०	१४०	१४०	१५०	१५०	**७००**	१०००	१२५०	१५६३	१९५३	२४४१	**८२०७**
व्यवशाय संचालनका लागि सम्पूरक कोष	संख्या	२००	३००	४००	५००	५००	**१९००**	२०००	३०००	४०००	५०००	५०००	**१९०००**
यूवा क्लबका प्रतिनिधीहरुलाइ यूवा क्लब व्यवस्थापन तालिम	पटक	५	७	८	८	१२	**४०**	५००	७००	८००	८००	१२००	**४०००**
लागुऔषध तथा सुर्तिजन्य पदार्थ बिरुद्ध विद्यालय सचेतना अभियान	पटक	१	५	७	८	१०	**३१**	२५	५०	७५	८०	१००	**३३०**
अर्न्तराष्ट्रिय यूवा दिवस मनाउने कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**
यूवा क्लबहरु बीचका सिकाइ आदान पदान	पटक	२	२	२	२	२	**१०**	५०	७५	१००	१२५	१५०	**५००**
व्यवहारीक पाठ्यपुस्तक प्रकाशन गर्ने	किसिम	५	५	५	५	५	**२५**	५००	७००	१०००	१५००	२०००	**५७००**
कुलत र दुर्व्यसनीहरुको सुधारका लागी सुधार गृह संचालन	संख्या	१	२	३	३	४	**१३**	५००	१०००	१५००	१८००	२०००	**६८००**
जम्मा								**५५२५**	**८०२५**	**१००८८**	**२४२०८**	**१४१४१.४**	**६१९८७**

खानेपानी तथा ढल निकास, सिचाइ र उर्जा विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
खानेपानीका लागि पाईप मर्मत संभार	कि.मि.	५	७	१०	१०	१०	**४२**	१०००	१२००	२०००	२०००	२०००	**८२००**
खापा मूल मर्मत तथा संभार	संख्या	२०	२०	२०	२०	२०	**१००**	४०००	४०००	४०००	४०००	४०००	**२००००**
खापा ओवरहेड टंकि मर्मत तथा संभार	संख्या	५	८	१०	१२	१५	**५०**	१०००	१२५०	२०००	२२५०	२५००	**९०००**
क्लोरिनेसन गर्ने	संख्या	३०	३०	३०	३०	३०	**३०**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
जनचेतना अभिबृद्धि (वार्षिक)	पटक	४	४	४	४	४	**२०**	४००	४००	४००	४००	४००	**२०००**
ओवरहेड टकिं निर्माण	संख्या	३	३	४	५	५	**२०**	७५००	७५००	१००००	१००००	१००००	**४५०००**
खानेपानीका लागि पाइपलाइन बिस्तार कार्य	कि.मि.	५	७	१०	१०	१०	**४२**	२५००	२५००	४०००	४०००	४०००	**१७०००**
फोहरमैला व्यवस्थापन	स्थान	५	६	७	५	१०	**३३**	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	**१००००**
धारा जडान	स्थान	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	**१००००**
ढल निकास कार्यक्रम	कि.मि.	२	४	४	५	५	**२०**	१०००	२०००	२०००	२०००	२०००	**९०००**
बृक्षारोपण कार्यक्रम	हे.	२०	२०	३०	२०	३०	**१२०**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
जम्मा								**२२०००**	**२३४५०**	**२९०००**	**२९२५०**	**२९५००**	**१३३२००**

५ .१. ३ भौतिक तथा पूर्वाधार विकास

सडक पूर्वाधार विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफल:सडक तथा यातायात सेवाको गुणस्तरियता र निरन्तरतामा वृद्धि भई आम नागरिकको पहुँच तथा उपयोगमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।													
सडक स्तरोन्नती	कि.मि	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**	१००००	१२५००	१५६२५	१९५३१	२४४१४	**८२,०७०**
नया सडक निर्माण	कि.मि	५०	५०	५०	४०	४०	**२३०**	१००००	१२५००	१५६२५	१९५३१	२४४१४	**८२,०७०**
बस पार्क निर्माण	संख्या	०	१	०	१	१	**३**	५००	१०००	२००	१२००	१५००	**४,४००**
पक्की पुल निर्माण	संख्या	१	३	५	३	२	**१४**	५५,०००	१२५०००	२२००००	१२,५००	७०,०००	**४८२,५००**
साईडड्रेन निर्माण	कि.मि	८	६	१२	१०	८	**४४**	२,०००	१५००	२५००	२,५००	२,०००	**१०,५००**
कल्भर्ट निर्माण	संख्या	४	५	५	६	५	**२५**	१,२५०	१५००	१८००	१,५००	१,५००	**७,५५०**
कालोपत्रे सडक निर्माण	कि.मी.	५	१२	१४	१७	२१	**६९**	२,५००	३०००	३५००	४,०००	५,०००	**१८,०००**
ग्राभेल सडक निर्माण	कि.मी	२०	२५	२०	२५	२०	**११०**	४,०००	५०००	४,०००	५,०००	५,०००	**२३,०००**
झो.पु. मर्मत	संख्या	५	६	७	८	८	**३४**	४,५००	५०००	६,०००	६,५००	७,०००	**२९,०००**
जम्मा								**८९,७५०**	**१६७००**	**२६९,२५०**	**७२,२६३**	**१४०,८२८**	**७३९,०९१**

आवास तथा वस्ती विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफल: सार्वजनिक निर्माण कार्यहरु व्यवस्थित र सुरक्षित भई सुविधा सम्पन्न वस्तिको विकास भएको हुनेछ ।													
जनता आवास कार्यक्रम	संख्या	०	५०	५०	५०	५०	**२००**	०	११००	१२००	१४००	१५००	**५२००**
साना सहर विकास	संख्या	०	०	१	०	१	**२**	०	५०	१००	१००	१००	**३५०**
स्वास्थ्य चौकी स्तरोन्नती एवं मर्मत	संख्या	१	२	२	१	०	**६**	७००	१५००	१५००	७५०	०	**४४५०**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
शमसानघाट निर्माण	संख्या	०	१	०	१	१	**३**	०	२५०	०	२७५	३००	**८२५**
विद्यायलमा रेम्प निर्माण	संख्या	४	४	४	४	४	**२०**	५०	७५	१००	१२५	१५०	**५००**
वृद्धा आश्रम निर्माण	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	५००	२५००	०	३०००	०	**६०००**
हिंसा पिडित महिला संरक्षण केन्द्र निमार्ण	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	२००	२५००	०	३०००	०	**५७००**
वालवालिका संरक्षण केन्द्र	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	२००	२०००	०	३०००	०	**५२००**
फोहोरमैलाको व्यवस्थित र ल्याण्ड फिल्डसाईटको अध्ययन	संख्या	०	१	०	०	१	**२**	०	७५०	०	०	२५०	**१०००**
फोहोरमैलाको व्यवस्थित र दिगो व्यवस्थापन ल्याण्ड फिल्डसाईटको निर्माण	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	२००	४५०	५०००	१०००	५००	**७१५०**
एकीकृत वस्ती विकासको नक्साकंन	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	०	१०००	०	१५००	०	**२५००**
जम्मा								**१९००**	**१२३५०**	**७९००**	**१४३५०**	**३०५०**	**३८८७५**

सिंचाई

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफलः खेतियोग्य जमिनमा सिंचाईको प्रभावकारी व्यवस्थापन भई उत्पादनमा बृद्धि भएको हुनेछ।													
मझौला सिंचाई आयोजना	हे.	५०	७५	५०	७५	५०	**३००**	५०००	७५००	८०००	१००००	८०००	**३८५००**
साना सिचाई तथा जलश्रोत व्यवस्थापन	हे.	५०	५०	५५	६०	६५	**२८०**	५०००	७५००	८०००	१००००	८०००	**३८५००**
नयाँ प्रविधीमा आधारीत सिचाई	संख्या	५	५	५	५	५	**२५**	२५००	३१२५	३९०६	४८८३	६१०४	**७७०००**
मर्मत सम्भार तथा दिगो व्यवस्थापन	संख्या	१०	५	७	५	४	**३१**	२५००	१२५०	१५००	१८००	२१६०	**९२१०**
विभिन्न योजनाहरुको योजना पहिचान तथा सर्भेक्षण कार्य	हे.	२००	२५०	२००	२००	२५०	**११००**	४००	४९०	६००.२५	७३५.३१	९००.७५	**३१२६**
जम्मा								**१५४००**	**१९८६५**	**२२००७**	**२७४१८**	**२५१६४**	**१०९८५४**

विद्युत, तथा सूचना संचार

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफलः विद्युत, तथा सूचना संचारमा गांउपालिका बासीको पहुँच र उपयोगमा बृद्धि भई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।													
विद्युत प्रणाली सुदृढीकरण (प्रतिशत)		१००	१००	१००	१००	१००	**१००**	३०	५०	१००	१५०	२००	**५३०**
ल्याण्डलाईन विस्तार सवै वडामा	स्थान	२	३	६	८	८	**११**	१५००	३०००	०	२००	०	
ईन्टरनेट सेवा विस्तार (वाईम्याक्स, एडीएसएल)	वडा	२	३	६	८	८	**११**	२०००	३०००	२००	२००	२००	**५६००**
सामुदायिक रेडियो सुदृढीकरण तथा विस्तार कार्यक्रम	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	५००	१००	५००	२००	१००	**१४००**
छापा पत्रिका प्रकाशन तथा व्यवस्थापन	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	०	२००	५०	२५०	५०	**५५०**
आम संचार र पत्रकारिता तालिम	संख्या	१२	१८	२४	३०	३६	१२०	१५०	२५०	३००	४००	५००	**१६००**
जम्मा								**४४३०**	**६९७५**	**१६७५**	**१९७५**	**१७००**	**९६८०**

५.१ .४ वन, वातावरण, तथा विपद व्यवस्थापन

वन तथ भू संरक्षण विकास कार्यक्रम

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफल: समुदायको संलग्नतामा थप वृद्धि गर्दे दिगो वन व्यवस्थापन र भू संरक्षणका माध्यमवाट जैविक विविधताको संरक्षण तथा रोजगारीमा वृद्धी गर्ने ।													
सामुदायिक वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन	गोटा	१	१	१	१	१	**५**	२००	२००	२००	२००	२००	**१०००**
उपभोक्ता समुह गठन तथा कार्ययोजना तयारी	गोटा	४	४	४	४	४	**२०**	४०	४०	४०	४०	४०	**२००**
सामूदायिक वनको कार्ययोजना पूनरावलोकन	गोटा	४०	४०	४०	४०	४०	**२००**	२००	२००	२००	२००	२००	**१०००**
वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा पूर्नस्थापना	हे.	१	१	१	१	१	**५**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
नदी किनार संरक्षण तथा उकास जग्गामा वन व्यवस्थापन	हे.	१	१	१	१	१	**५**	२००	२००	२००	२००	२००	**१०००**
कच्ची सडक किनारामा विरुवा रोपण	हजार	१	१	१	१	१	**५**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
बाँस	हजार	१	१	१	१	१	**५**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
अम्रिसो	हजार	२०	२०	२०	२०	२०	**१००**	२५०	२५०	२५०	२५०	२५०	**१२५०**
जडिवुटी संकलन व्यवस्थापन तथा खेती विस्तार सम्वन्धी चेतनामूलक सन्देश प्रसारण	पटक	१	१	१	१	१	**५**	६०	६०	६०	६०	६०	**३००**
गैह्रकाष्ठ वनपैदावार व्यवस्थापनको प्रविधि विकास तथा विस्तार तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	150	१५०	१५०	१५०	१५०	**६००**
सा.व.उ.समूहद्धारा विरुवा उत्पादन तथा रोपण	हजार	३२	३२	३२	३२	३२	**१६०**	२००	२००	२००	२००	२००	**१०००**
जडिवुटी विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण (गोटा) जि.व.का.वाट	हजार	२०	२०	२०	२०	२०	**१००**	२००	२००	२००	२००	२००	**१०००**
जडिवुटी खेती विस्तार तथा व्यवस्थापन तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**
प्राकृतिक अवस्थाको वोके टिमुर व्यवस्थापन/प्रवर्धन	स्थान	२	३	४	५	६	**२०**	५००	७५००	१०००	१२५०	१५००	**११७५०**
जडिवुटी संकलन, भण्डारन तथा प्रशोधन तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**
गैर काष्ठ वन पैदावार व्यवस्थापन र उद्यम विकास तालिम	गोटा	१	१	१	१	१	**५**	५०	५०	५०	५०	५०	**२५०**
नीजि वन दर्ता तथा सहजीकरण	गोटा	१	१	१	१	१	**५**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
नीजि वन दर्ता तथा सञ्जाल निर्माण	गोटा	१	१	१	१	१	**५**	२०	२०	२०	२०	२०	**१००**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
समुदायमा आधारित वन डढेलो व्यवस्थापन	गापा	१	१	१	१	१	**५**	३००	३००	३००	३००	३००	**१५००**
जैविक, वातावरणीय तथा भूसंरक्षणको हिसावले सम्वेदनशील रहेका क्षेत्रमा तारवार सहित वनपैदावार तथा पुनर्उत्पादन संरक्षण	स्थान	२	२	२	२	२	**१०**	५००	७५०	१०००	१२००	१५००	**४९५०**
नदी किनार संरक्षण तथा उकास जग्गा वस्थापन	हे.	१	१	१	१	१	**५**	२००	२००	२००	२००	२००	**१०००**
वृहत वृक्षारोपण कार्यक्रम	हेक्टर	४०	४०	४०	४०	४०	**२००**	८००	८००	८००	८००	८००	**४०००**
नर्सरी निर्माण	गोटा	१	१	१	१	१	**५**	३००	३००	३००	३००	३००	**१५००**
नर्सरी व्यवस्थापन तालिम	संख्या	१	१	१	१	१	**५**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
जम्मा								**५२७०**	**१२६७०**	**६४२०**	**६८७०**	**७४२०**	**३८६५०**

विपद् व्यवस्थापन कार्यक्रम

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
गांउपालिका विपद् व्यवस्थापन योजना निर्माण तथा अद्यावधिक	वटा	१	०	०	१	०	**२**	१०००	०	०	०	५००	**१५००**
विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना (गापा तथा वडा)	वटा	१	२	२	०	०	**५**	२५००	१००	५०००	५०००	०	**१२६००**
आपत्कालिन कार्यसंचालन केन्द्रको स्थापना	पटक	१	१	१	१	१	**५**	०	१०००	१०००	१०००	१०००	**४०००**
विपद् खोज तथा राहत व्यवस्थापन समिति गठन	संख्या	१	१	१	१	१	**५**	०	२५	२५	२५	२५	**१००**
मानव संसाधन तथा क्षमता विकास	संख्या	१८	१८	१८	२४	३०	**१०८**	५००	५००	७००	१०००	१२००	**३९००**
खोज, उद्धार तथा राहत समिति गठन	संख्या	१	२	३	०	०	**६**	१००	१००	३००	१००	१००	**७००**
खोज तथा उद्धार सामाग्रीको व्यवस्था	संख्या	१	२	३	१	१	**८**	०	१०००	१२००	१५००	२०००	**५७००**
विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	संख्या	५	५	५	५	५	**२५**	५००	५००	५००	५००	५००	**२५००**
प्रकाशन तथा प्रशारण	संख्या	२	२	२	२	२	**१०**	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	**७५०**
जम्मा								**४७५०**	**३३७५**	**८८७५**	**९२७५**	**५४७५**	**३१७५०**

५.१.५ सुशासन तथा संस्थागत विकास

संस्थागत विकास

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
प्रतिफलः स्थानीय स्तरमा प्रवाह हुने सवै संघसंस्थाका सेवाहरुलाई समावेशी, प्रतिफलमूलक र प्रभावकारी वनाउने ।													
वडा भवन निर्माण	संख्या	१	२	२	१	०	**६**	८,०००	१०,०००	१०,०००	१०,०००	१२,५००	**५०,५००**
गाउँपालिकाको भवन निर्माण	संख्या	१	०	०	०	०	**१**	१०,०००	५,०००	२,५००	५००	०	**१८,०००**
अस्पताल तथा स्वास्थ्य चौकी निर्माण	संख्या	१	१	२	१	१	**६**	२,५००	३,१२५	३,९०६	४,८८३	६,१०४	**६८,५००**
नापी कार्यालय स्थापना	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	०	०	२,५००	२,५००	-	**५,०००**
प्रहरी चौकी स्थापना	संख्या	०	१	२	२	१	**६**	३,०००	६,०००	६,०००	३,०००	३,०००	**२१,०००**
आन्तरिक श्रोत परिचालन अध्ययन	पटक	०	१	०	०	०	**१**	०	५००	०	०	०	**५००**
विभिन्न विषयका खर्च कार्यविधि तयार	संख्या	२	३	५	४	६	**२०**	२००	३००	५००	४००	६००	**२,०००**
विषयगत समिति सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	संख्या	२	३	३	२	०	**१०**	२००	३००	३००	२००	०	**१,०००**
ऐन, नियम, तथा कार्यविधि तयारी	संख्या	१०	५	५	५	६	**३१**	५००	२५०	२५०	२५०	३००	**१,५५०**
गाउँपालिकाकाको वेभसाइट निर्माण तथा अद्यावधिक गर्ने	पटक	१	०	०	१	०	**२**	०	५००	५०	५०	५९	**६५९**
गाउँपालिकाकाको नागरिक वडापत्र तयारी तथा अद्यावधिक	पटक	०	१	०	१	०	**२**	३००	०	१००	०	०	**४००**
वृद्धवृद्धा, अपाङ्गता, एकल महिलाहरुको अभिलेख अद्यावधिक	पटक	०	१	०	१	०	**२**	०	३००	०	३००	०	**६००**
योजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५००	५००	७००	५००	५००	**२,७००**
विषयगत समितिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५००	५००	७००	५००	५००	**२,७००**
गाउँपालिकाका क्षमता विकास योजना तयार	पटक	०	१	०	०	१	**२**	०	४००	०	०	४००	**८००**
संगठन विकास अध्ययन	पटक	०	१	०	०	१	**२**	०	५००	०	०	४००	**९००**
उपभोक्ता समितिलाई तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५००	६२५	७८१	९७७	१,२२१	**४,१०४**
सहकारी सम्बन्धी तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५०१	६२६	७८३	९७९	१,२२३	**४,११२**
गाउँ प्रोफाइल अद्यावधिक	पटक	०	०	०	१	०	**१**	०	०	०	५००	०	**५००**
जनप्रतिनिधिहरुलाई नेतृत्व विकास सम्वन्धी तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	१,०००	१,२५०	१,५६३	१,९५३	२,४४१	**८,२०७**
गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुलाई तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५००	५००	५००	५००	५००	**२,५००**
प्रचलित ऐन नियम तथा कार्यविधिको अभिमुखीकरण	पटक	१	१	१	१	१	**५**	५००	५००	५००	५००	५००	**२,५००**

कार्यक्रमको नाम	ईकाइ	कार्यक्रमको लक्ष्य						वजेट (रु. हजारमा)					
		२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा परिणाम	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
न्यायिक समिति सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण	संख्या	१	०	१	०	१	**३**	२००	०	२००	०	२००	**६००**
सूचना केन्द्रको स्थापना	संख्या	०	१	०	०	१	**२**	१,०००	२००	२००	२००	२००	**१,८००**
जिआईस तालिम	जना	०	५	०	५	०	**१०**	१२५	०	०	१२५	०	**२५०**
अध्ययन अवलोकन भ्रमण	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	०	४००	०	४००	०	**८००**
अन्तर गाउँपालिकाका स्तरीय सिकाई आदान प्रदान गोष्ठी	पटक	१	१	१	१	१	**५**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
क्षमता विकास तालिम	पटक	१	१	१	१	१	**५**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
अन्य नगरपालिका वा गाउँपालिकासंग भगिनी स्थापना	संख्या	०	२	१	२	१	**६**	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
कर्मचारीलाई सूचनाको हक सम्वन्धी तालिम	संख्या	२४	२५	२५	२५	३०	१२९	११०	११०	११०	११०	११०	**५५०**
सूचनाको हक सम्वन्धी सेवाग्राहीलाई अभिमुखीकरण	संख्या	३०	३०	३०	३०	३०	१५०	१००	१००	१००	१००	१००	**५००**
वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट मिडिया सार्वजनिकीकरण	पटक	०	२	२	२	३	९	०	५००	५००	५००	५००	**२,०००**
सुझाव पेटिका निर्माण	संख्या	१	१	३	२	१	**८**	२५	२५	२५	२५	२५	**१२५**
सार्वजनिक सुनुवाई (वार्षिक)	संख्या	१	२	२	२	२	**९**	१५०	३००	३००	३००	३००	**१,३५०**
गैसस समन्वय समितिको वैठक (वार्षिक)	पटक	३	३	३	३	३	**१५**	६०	६०	६०	६०	६०	**३००**
समिक्षा वैठक (वार्षिक)	पटक	१	१	१	१	१	५	३००	३००	३००	३००	३००	**१,५००**
गैसस डेस्क व्यवस्थापन	संख्या	०	१	०	०	०	**१**		५०	५०	५०	५०	**२००**
विद्युतीय हाजिरी सवै विद्यालयहरुमा	प्रतिशत	१०	२५	१५	२५	२५	**१००**	१२५	२००	२००	२००	२००	**९२५**
सामाजिक परिक्षण (वार्षिक)	पटक	१	१	१	१	१	**५**	२५०	२५०	२५०	२५०	२५०	**१,२५०**
आवधिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन	पटक	०	०	०	१	०	**१**	०	०	८००	०	०	**८००**
एम्बुलेन्स खरिद	संख्या	०	१	०	१	०	**२**	०	०	०	०	०	**०**
दमकल खरिद	संख्या	०	०	१	०	०	**१**	०	०	०	०	०	**०**
जम्मा								**३२,२४६**	**३५,७२१**	**३५,८२८**	**३२,०११**	**३२,९९३**	**१६५१९९**

५. क्षेत्रगत बजेट प्रक्षेपण

आवधिक योजनाकालागि लगानी अनुमान गर्दा विगतको आय व्ययको प्रवृत्ति र गाउँपालिकाको खर्च गर्ने क्षमतालाई मुख्य आधार मानिएको छ । यसैगरी संभावित आन्तरिक राजस्व, संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहलाई प्राप्त हुने संघीय सरकारको वित्तिय समानीकरण अनुदान, प्रदेश सरकारको वित्तिय समानीकरण अनुदान, संघीय सरकारको सशर्त अनुदान, संघीय सरकारको राजस्व बाँडफाँड, प्रदेश सरकारको सवारी साधनको कर बाँडफाँड, प्रदेश सरकारको थप अनुदान आदिलाई लिईएको छ । अपुग रकमको सम्वन्धमा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तरका गैर सरकारी संस्थाहरुले परिचालन गर्ने संभावित स्वदेशी तथा वैदेशिक रकम, सहकारीहरु, विभिन्न प्रतिनिधिमूलक संघसंस्था तथा निजीक्षेत्रले परिचालन गर्ने रकमवाट समानजस्यता कायम गरिनेछ । जसअनुसार आगामी ५ वर्ष अवधिमा विकासका समस्त गतिविधिहरुलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी र समय सापेक्ष बनाउन विगयगत रुपमा तलको वजेट प्रस्तावित गरिएको छ ।

आवधिक गाउँ विकास योजना २०७६।०७७ देखि २०८०।०८१ का लगि खर्च हुन सक्ने वजेटको प्रक्षेपण (वजेट रु. ००० मा)

	विषयगत क्षेत्रहरु	२०७६/०७७	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	जम्मा
१.	**आर्थिक विकास**						
	कृषि विकास	६६८३	८०३१	९९३०	१२२६६	१५५५८	५२४६७
	पशुपालन	१५१५०	१९०००	२७१००	३६५००	३०६२०	१२८३७०
	घरेलु तथा साना उद्योग	२२०५	३३२०	३९८०	३९८०	४९००	१८३८५
	पर्यटन विकास	५६५०	५३५०	९२३८	८८४७	१११७१	४०२५५
	सहकारी	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
	वित्तिय संस्थाहरु	१७५६०	२५०८०	२७५६०	३५५६०	४६०७०	१५१८३०
	जम्मा	**४८२४८**	**६१७८१**	**७८८०८**	**९८१५३**	**१०९३१९**	**३९६३०७**
२	**सामाजिक विकास**						
	शिक्षा विकास कार्यक्रम	**३४४५०**	**४३१००**	**४७११५**	**३९६९०**	**४२६७०**	**२०७०२५**
	स्वास्थ्य विकास कार्यक्रम	**१४१५०**	**१६८१०**	**२०९४३**	**२५०९५**	**२७३७३**	**१३५३९०**
	महिला तथा वालवालिका विकास कार्यक्रम	**९६७५**	**१६५१३**	**१५९५१**	**२३१२६**	**२७०७७**	**१५०७२८**
	अपागंता तथा जेष्ठ नागरिक	**६९५०**	**९२२६**	**१०३२७**	**१११३१**	**१९१९८**	**५६८३२**
	खेलकुद	९१००	९७६०	१००२०	१०४५०	१११००	५०४३०
	यूवा	५५२५	८०२५	१००८७.५	२४२०८.१	१४१४१.४	६१९८७
	खानेपानी तथा ढल निकास, सिचाइ र उर्जा	२२०००	२३४५०	२९०००	२९२५०	२९५००	१३३२००
	जम्मा	**१०१८५०**	**१२६८८४**	**१४३४४४**	**१६२९५०**	**१७१०५९**	**७९५५९२**
३.	**भौतिक पूर्वाधार**						
	सडक	८९७५०	१६७०००	२६९२५०	७२२६३	१४०८२८	७३९०९१
	आवास तथा वस्ती विकास	**१८५०**	**१२१७५**	**७९००**	**१४१५०**	**२८००**	**३८८७५**

	सिचाई	१५४००	१९८६५	२२००७	२७४१८	२५१६४	१०९८५४
	विद्युत, तथा सूचना संचार	४१८०	६६००	११५०	१४००	१०५०	९६८०
	जम्मा	**१११११८०**	**२०५६४०**	**३००३०७**	**११५२३१**	**१६९८४२**	**८९७५००**
४.	**वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन**						
	वन तथ भू संरक्षण विकास कार्यक्रम	५१७०	१२४२०	६१७०	६६२०	७१७०	३८६५०
	विपद् व्यवस्थापन कार्यक्रम	४७५०	३३७५	८८७५	९२७५	५४७५	३१७५०
	जम्मा	**९९२०**	**१५७९५**	**१५०४५**	**१५८९५**	**१२६४५**	**७०४००**
५.	**संस्थागत विकास**	३१,४४६	३४,४७१	३५,०२८	३१,४१२	३२,८४३	२१३,१८२
	कूल जम्मा	**३१,४४६**	**३४,४७१**	**३५,०२८**	**३१,४१२**	**३२,८४३**	**२१३,०१८२**

आवधिक योजना २०७६।०७७ देखि २०८०।०८१ सम्मका लागी गापामा प्राप्त हुन सक्ने वजेटको स्रोत

शिर्षक	**आ. व. ०७४।०७५ को बजेट**	**आ. व. २०७५\०७६ को वजेट**	**आ. व. २०७६\०७७ को वजेट**	**आ. व. २०७७\०७८ को वजेट**	**आ. व. २०७८\०७९ को वजेट**	**आ. व. २०७९\०८० को वजेट**	**आ. व. २०८०\०८१ को वजेट**	आ.व. २०७६\०७७ देखि २०८०\०८१ सम्म गाउँपालिकामा प्राप्त हुन सक्ने वजेट
अघिल्लो आ.व. नगद मौज्दात	६४१३३४२	२४८२०४२६	१२५०००००	९५७५०००	७६७५०००	५६६८२४५	४४५८९६५	३९८७७२१०
संघीय सरकारको वितिय समानीकरण अनुदान	१३९६६६०००	६३५९३०००	८५०५६०००	१०६३२०००००	१४०३४२४००	१७५४२८०००	२०१७४२२००	७०८८८८६००
प्रदेश सरकारको वितिय समानीकरण अनुदान	०	३१००००	१५०००००	१८७५०००	२४०००००	२७६००००	३१७४०००	११७०९०००
संघीय सरकारको सशर्त अनुदान	७३४१०००००	१०१५०००००	१२२५०००००	१५३१२५०००	१९६००००००	२२५४०००००	२५९२१०००००	९५६२३५०००
आन्तरिक राजश्व अनुमान	६०००००	३०००००	२५०००००	३१२५०००	४००००००	५००००००	६२५००००	२०८७५०००
संघीय सरकारको राजश्व बाँडफाँट	०	५०२६१००	७०३६५४०	८७९५६७५	११२५८४६४	१४०७३०८०	१७५९१३५०	५८७५५१०९
प्रदेश सरकारको सवारी साधनको कर बाँडफाँट	०	३५३१०००	४९४३४००	६१७९२५०	७९०९४४०	९८८६८००	१२३५८५००	४१२७७३९०
प्रदेश सरकारको थप अनुदान	०	२३१००००	२८८७५००	३६०९३७५	४६२००००	५७७५०००	७२१८७५०	२४११०६२५
कुल रकम	**२२००८९३४२**	**२०१३९०५२६**	**२३८९२३४४०**	**२९२६०४३००**	**३७४२०५३०४**	**४६७७५६६३०**	**५१२००३७६५**	**१८६१७२७९३४**

५ ३. श्रोत परिचालनको शासकीय अवस्था

आवधिक गाउँ विकास योजना २०७६।०७७ देखि २०८०।०८१ सम्मको अनुमानित लगानी र सोही समयमा गाउँपालिका भित्रको खर्च सम्वन्धी वजेटको प्रक्षेपण २ अर्व १३ करोड १ लाख ८२ हजार रुपैंया गरिएको छ भने सोही अवधिमा गाउँपालिकाको आय तर्फ १ अर्व ८६ करोड १७ लाख २७ हजार ९३४ रुपैंया प्रक्षेपण गरिएको छ। यसरी योजना अवधिमा नपूग हुने रकम रु. २६ करोड ८४ लाख ५४ हजार ०६६ देखिन्छ।

आवधिक योजना तर्जुमा गाउँ सरकारको एउटा महत्वपूर्ण पाटो भएपनि यसको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी, दीगो र चुस्त बनाउनु उत्तिकै चुनौतीपूर्ण हुन्छ। तसर्थ उक्त चुनौतीलाई प्रभावकारी ढंगले समाधान गर्न गाउँ कार्यपालिकाको मातहतमा आवधिक योजना कार्यान्वयन समिति निर्माण गरिने छ जुन तल प्रस्तुत गरिएको छ।

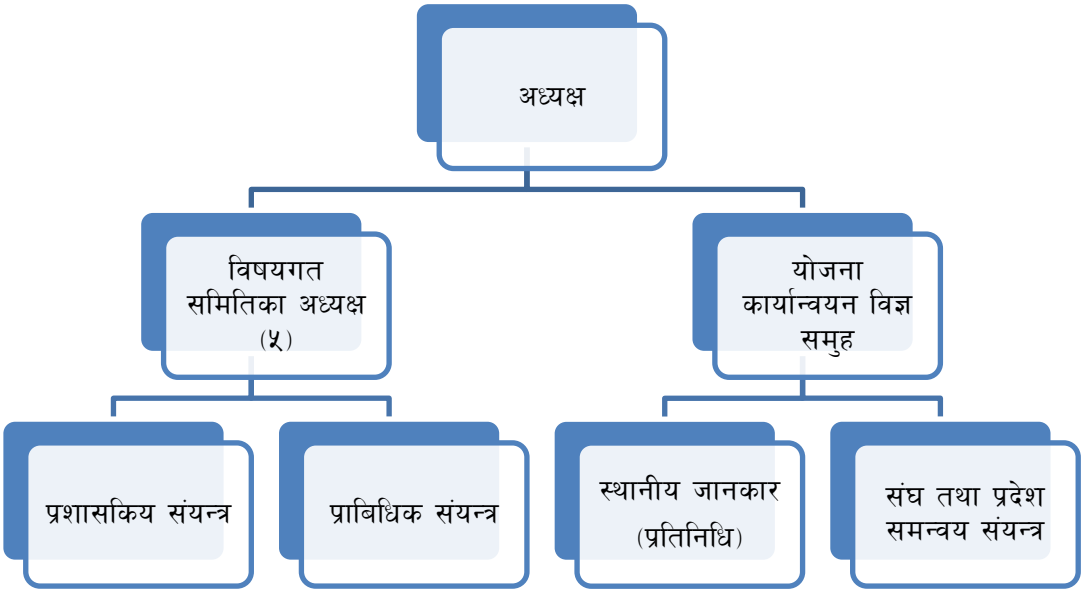

प्रस्तुत समितिले योजना कार्यान्वयनका लागि देहायका कार्य गर्ने छ :

- आन्तरिक आयस्रोतको दायराको खोजी गर्ने
- राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय दाताहरुसंग समन्वय गर्ने
- विकास साझेदारसंग समन्वय गर्ने
- संघ तथा प्रदेशसंग समन्वय गर्ने
- अन्तर स्थानीय तह साझेदारी गर्ने
- निजी तथा सार्वजनिक साझेदारी एवं सहकार्य गर्ने
- जनसहभागिता वृद्धि गर्ने
- आवधिकको योजनामा आधारित भई वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग गर्ने
- कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन प्रकृया अनुगमन गर्ने

५ ४.अनुगमन तथा मुल्यांकन

आवधिक योजनाको कार्यप्रगतीको समयानुकुल अनुगमन तथा मुल्यांकलन गर्नका लागि गाउँपालिकाको मातहतमा अनुगमन तथा मुल्यांकनको सम्यन्त्र निर्माण गरिने छ । उक्त संयन्त्रले देहाय वमोजिम काम गर्ने छ ।

आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रिया

के गर्ने?	कसले गर्ने?	कहिले गर्ने?	कसरी गर्ने?
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	गाउँ स्तरिय अनुगमन तथा सुपेरिवेक्षण समिति, वडा स्तरिय अनुगमन समिति, समुदाय तथा समुदायमा आधारित संस्थाहरू	पटके, मासिक, चौमासिक र बार्षिक	• स्थलगत अनुगमन • चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना
प्रतिफल मुल्यांकन	गाउँकार्यपालिका, अनुगमन तथा सुपेरिवेक्षण समिति	चौमासिक, अर्धवार्षिक, बार्षिक र मध्यावधी	• स्थलगत अनुगमन • बार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति विवरणको तुलना • नतीजामूलक अनुगमन खाँका अनुसार नतीजा मापन
असर तह मुल्यांकन	गाउँकार्यपालिका, अनुगमन तथा सुपेरिवेक्षण समिति र तेश्रो पक्ष	बार्षिक, मध्यावधी र अन्तिम बर्ष	• सहभागितामूलक छलफल • नतीजामूलक अनुगमन खाँका अनुसार नतीजा मापन • नमूना सर्वेक्षण • वस्तुगत विवरण अध्ययन
प्रभाव तह मुल्यांकन	गाउँकार्यपालिका, अनुगमन तथा सुपेरिवेक्षण समिति र तेश्रो पक्ष	मध्यावधी र अन्तिम बर्ष	• नतीजामूलक अनुगमन खाँका अनुसार नतीजा मापन • सहभागितामूलक छलफल • अध्ययन तथा सर्वेक्षण • वस्तुगत विविरण अध्ययन • प्रगति प्रतिवेदन अध्ययन